

BULLETIN

ODDELENIA DOKUMENTÁCIE, ANALYTIKY A KOMPARATISTIKY
KANCELÁRIE NAJVYŠŠIEHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Súdna sieť
Európskej únie

Medzinárodné únosy detí,
Ochrana osobných údajov
(Prehľad judikatúry ESĽP)

Prejudiciálne otázky a GDPR

Použitie informačno-technických
prostriedkov v judikatúre ESĽP

Súdny systém Nórska
Súdny systém Maďarska

K niektorým otázkam uplatňovania princípu komplementarity
v trestnom práve

Majetkový režim manželov s cezhraničným prvkom
(Nariadenie 32016R1103)

VII. ročník

ISSN: 2453-7705

1-2/2018

AKTUALITY

Súdna sieť Európskej únie.....3
Mgr. Katarína Drábiková

Prejudiciálne otázky a GDPR.....4
Mgr. Zoltán Szalay

Novinky na pôde ESEF5
Mgr. Barbara Babáková

ČLÁNKY

K niektorým otázkam uplatňovania princípu komplementarity v trestnom práve.....6
Adrián Jalč

Súdny systém Nórska.....14
Mgr. Zuzana Kuricová

Súdny systém Maďarska.....21
Mgr. Zoltán Szalay

LEGISLATÍVA

Nariadenie 32016R1103 — Majetkový režim manželov s cezhraničným prvkom.....26
JUDr. Kristína Trubianska

Z JUDIKATÚRY

Rozhodnuté predbežné otázky — Súdny dvor Európskej únie.....30
Mgr. Ivana Mičková

Medzinárodné únosy detí — Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva.....34
Mgr. Katarína Drábiková

Ochrana osobných údajov—Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva.....47
Kancelária zástupcu SR pre ESEF

Príručka judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva — Právo na spravodlivé súdne konanie z trestnoprávneho hľadiska (Nestrannosť súdu).....72
Mgr. Barbara Babáková

Článok 8 dohovoru — Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre ESEF.....76
Mgr. Ivana Mičková

Agent provokatér v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva.....88
Mgr. Barbara Babáková

BULLETIN

odborný recenzovaný právnický časopis

Vydáva:

Kancelária Najvyššieho súdu Slovenskej republiky
Oddelenie dokumentácie, analytiky a komparatistiky
Župné námestie 13, 814 90, Bratislava

Vychádza polročne v online verzii

Grafické spracovanie:

Barbara Babáková

ISSN 2453-7705

Toto dvojčíslo vyšlo dňa 20. 12. 2018

Názory a postoje vyjadrené v príspevkoch sú názormi ich autorov a nemožno ich považovať za názory Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Vážené kolegyně, kolegovia, milí čitatelia,

prinášame Vám nové vydanie Bulletinu, tentoraz v podobe dvojčísła.

Na úvod by sme Vám radi dali do pozornosti zopár noviniek z európskeho prostredia. Na začiatku tohto roka bola uvedená do prevádzky stránka Súdnej siete Európskej únie. Ide o ambiciózny projekt pod záštitou Súdneho dvora, ktorý združuje jednotlivé najvyššie a ústavné súdy členských štátov a vytvára tak platformu pre výmenu právnych informácií v oblasti práva Európskej únie.

V poslednej dobe vysoko aktuálna téma ochrany osobných údajov sa dotýka rôznorodých oblastí nášho života a odrazila sa aj v rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie. Podrobnosti sa dozviete v článku Prejudiciálne otázky a GDPR na strane 4. Okrem toho Vám k téme ochrany osobných údajov prinášame pomerne detailný výber rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva, začínajúci na strane 47.

V novinkách z prostredia Európskeho súdu pre ľudské práva sa okrem iného dočítate i o významnom mílniku, ktorý pre súd predstavoval 1. august 2018, kedy nadobudol účinnosť Protokol č. 16 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. O protokole č. 16 sme podrobne informovali v predošlom čísle.

Pútavé témy nájdete aj v rubrike Z judikatúry. Obzvlášť odborníci a nadšenci zaujmajúci sa o trestné právo ocenia články zaoberajúce sa problematikou použitia informačno-technických prostriedkov, agenta provokatéra, či nestrannosti súdu.

Dúfame, že na nasledujúcich stránkach nájdete množstvo poučných a obohacujúcich informácií.

Prajeme Vám príjemné čítanie a pokojné prežitie blížiacich sa vianočných sviatkov.

JUDr. Ján Šikuta
sudca

Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

Súdna sieť Európskej Únie

Rozhodovacia činnosť Súdneho dvora Európskej únie a vnútroštátnych súdov pri uplatňovaní práva únie predstavuje nesmierne rozsiahlu oblasť, ktorá sa navyše dynamicky vyvíja. Každá iniciatíva, ktorá má za cieľ sústrediť informácie o tejto problematike na jednom mieste a uľahčiť orientáciu v nich, je preto vítaná. Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) s takýmto cieľom pripravoval v minulom roku projekt súdnej siete, do ktorej by sa mali možnosť zapojiť najvyššie súdy a ústavné súdy členských štátov Európskej únie. Najvyšší súd Slovenskej republiky už od počiatku prejavoval záujem o členstvo v tejto sieti. Projekt, nazvaný Súdna sieť Európskej únie (po francúzsky *Réseau judiciaire de l'Union européenne*, skratka RJUE, ďalej len „Sieť“), napokon našiel svoju konkrétnu podobu v internetovej stránke pod záštitou Súdneho dvora, ktorá bola spustená začiatkom roka 2018. Ide o stránku vyhradenú zatiaľ len pre sudcov a zamestnancov ústavných súdov a najvyšších súdov členských štátov Európskej únie zapojených do Sieť. V praxi je preto prístup na stránku podmienený vytvorením používateľského konta a zadáním hesla.

Hlavnou ambíciou Sieť a jej stránky je uľahčiť interaktívne a zabezpečené zdieľanie, prístupovanie a sústredovanie informácií a dokumentov, ktoré zúčastneným súdom pomáhajú pri výkone ich súdnej činnosti. Stránka tiež podporuje lepšie

spoznávanie, najmä z pohľadu porovnávacieho práva, právnych poriadkov a právnych systémov členských štátov a prispieva k šíreniu práva únie, ako ho uplatňuje nielen Súdny dvor, ale aj vnútroštátne súdy.

Sudcovia a zamestnanci participujúcich súdnych inštitúcií aktívnym používaním stránky získavajú pridanú hodnotu v podobe priameho prístupu k prehľadne usporiadaným informáciám o súdnej rozhodovacej činnosti týkajúcej sa práva únie.

Informácie sú na stránke rozdelené do troch hlavných kategórií: prejudiciálne otázky, rozhodnutia s významom pre európske právo a správy a štúdie. Dopĺňanie obsahu stránky a jeho uverejňovanie zabezpečuje prioritne samotný Súdny dvor – a to najmä v oblasti prejudiciálnych otázok a správ a štúdií, ktoré pripravuje Riaditeľstvo pre rešeršnú a analytickú činnosť Súdneho dvora. Vnútroštátne súdy, vrátane Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, však tiež majú možnosť aktívne sa podieľať na vytváraní obsahu stránky. Konkrétne, môžu zverejňovať vnútroštátne súdne rozhodnutia s významom pre európske právo (ide o rozhodnutia vydané v konaniach, v ktorých síce nebola položená prejudiciálna otázka, ale vnútroštátny súd ich z určitého dôvodu považuje za významné). Pritom nemusí ísť len o vlastné rozhodnutia členských súdov (teda najvyšších súdov či ústavných súdov), ale aj o rozhodnutia súdov nižších inšancií. Zdie-

ľanie rozhodnutí s významom pre právo únie má pre členov Sieť nespornú výhodu spočívajúcu v možnosti inšpirovať sa pri riešení podobných otázok vo svojej praxi.

V neposlednom rade, keďže Sieť združuje najvyššie súdy a ústavné súdy členských štátov, poskytuje možnosť pre priame a efektívne nadväzovanie kontaktov medzi ich predstaviteľmi – sudcami, asistentmi sudcov, analytikmi, prípadne ďalšími zamestnancami.

Za Slovenskú republiku je členom Sieť okrem najvyššieho súdu aj Ústavný súd Slovenskej republiky. Na Najvyššom súde Slovenskej republiky môžu stránku siete využívať sudcovia a asistenti sudcov. Pre širokú odbornú aj laickú verejnosť naďalej ostávajú k dispozícii všeobecne dostupné informácie na oficiálnej stránke Súdneho dvora – curia.europa.eu.

V marci 2018 sa uskutočnilo prvé hodnotiace stretnutie, z ktorého, okrem iného, vyplynul predpoklad, že potenciál Sieť sa bude využívať tým viac, čím viac sa bude naplňovať a rozširovať jej obsah a čím aktívnejšie k nej budú jednotliví užívatelia pristupovať.

Mgr. Katarína Drábiková
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Prejudiciálne otázky a GDPR

Po nadobudnutí účinnosti novej úpravy ochrany osobných údajov v legislatíve Európskej únie nastali zmeny aj v činnosti Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“). Zmena sa týka uvádzania osobných údajov pri publikovaní dokumentov o prejudiciálnych veciach, ktoré sa začali od 1. júla 2018. O opatrení informoval Súdny dvor v tlačovej správe z 29. júna 2018.

Všeobecné [nariadenie 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov](#) (známe ako GDPR) nadobudlo účinnosť 25. mája 2018. Súdny dvor v nadväznosti na nadobudnutie účinnosti tohto nariadenia rozhodol, že posilní ochranu osobných údajov fyzických osôb v prípade publikovania prejudiciálnych vecí. Opatrenie Súdneho dvora sa zaviedlo napriek tomu, že ďalšie nariadenie, ktoré bude upravovať ochranu osobných údajov fyzických osôb inštitúciami Európskej únie, je zatiaľ vo fáze prípravy.

Na základe rozhodnutia Súdneho dvora sa vo všetkých dokumentoch, týkajúcich sa prejudiciálnych vecí, ktoré sa začali od 1. júla 2018, **nahrádzajú mená fyzických osôb, ktorých sa vec týka, iniciálkami**. Všetky ďalšie doplňujúce informácie, na základe ktorých by sa dotknuté osoby mohli identifikovať, budú z príslušných dokumentov odstránené.

Súdny dvor vo svojej tlačovej správe informuje, že tieto **nové pravidlá sa nebudú vzťahovať na právnické osoby**. Súdny dvor sa môže od nových pravidiel odchýliť, ak o to výslovne požiada účastník konania, alebo ak to odôvodňujú okolnosti prípadu. Inak sa nové pravidlá týkajú všetkých dokumentov od začatia až do skončenia veci, ktoré sú publikované ako oznámenia v Úradnom vestníku, napr. rozsudkov a pod.

Súdny dvor odôvodňuje prijatie uvedeného opatrenia tým, že posilňovanie ochrany osobných údajov charakterizuje aj jednotlivé členské štáty, najmä z dôvodu rýchleho nárastu nástrojov na vyhľadávanie a šírenie informácií, s osobitným zreteľom na technologický rozvoj v oblasti elektronických a online služieb a nástrojov. Podobný trend môžeme pozorovať aj v judikatúre Súdneho dvora ako i v niektorých súvisiacich rozhodnutiach Európskej komisie.

Zmena pravidiel publikovania sa týka aj **označení prejudiciálnych vecí**. V prípadoch, v ktorých účastníkmi konania sú výlučne fyzické osoby, sa uvádzajú iniciálky, ktoré označujú meno a priezvisko žalobcu, ale odlišujú sa od jeho skutočného mena a priezviska. K týmto iniciálkam Súdny dvor pripája ďalší rozlišovací prvok: buď sa ním odkazuje na názov právnickej osoby, ktorá je vecou dotknutá, alebo na predmet alebo povahu sporu (napr. „zmena pohlavia a starobný dôchodok“). V prípadoch,

v ktorých sú účastníkmi konania fyzické i právnické osoby, sa vec označuje názvom jednej z právnických osôb. Ak je táto právnická osoba verejnoprávnym orgánom, použije sa aj rozlišovací prvok v podobe, ako v prípade vecí, kde sú účastníkmi fyzické osoby.

Súdny dvor vo svojej tlačovej správe zdôrazňuje, že uvedená **zmena sa týka výlučne publikovania dokumentov**, a nie samotného konania pred Súdny dvorom. Rozhodovanie vecí pred Súdny dvorom, vrátane pojednávanií, bude prebiehať aj naďalej podľa doterajších pravidiel.

Mgr. Zoltán Szalay
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Zdroj:

Tlačové komuniké Súdneho dvora Európskej únie č. 96/18

Novinky na pôde ESLP

Protokol č. 16 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Dňa 1. augusta 2018 nadobudol účinnosť Protokol č. 16 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „protokol č. 16“). Protokol č. 16 umožňuje štátom, ktoré ho ratifikovali, obrátiť sa na Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj len „ESLP“) so žiadosťou o vydanie poradného stanoviska. V súčasnosti tak môžu urobiť určené súdy z 10 štátov, konkrétne z: Albánska, Arménska, Estónska, Fínska, Francúzska, Gruzínska, Litvy, San Marína, Slovinska a Ukrajiny. Slovenská republika podpísala protokol č. 16 dňa 2. októbra 2013, avšak neratifikovala ho.

Podrobnejšie informácie o histórii, účeloch a cieľoch protokolu č. 16, ako aj o kľúčových aspektoch žiadosti o vydanie poradného stanoviska a o samotnom konaní o nej, sme priniesli v predchádzajúcom čísle Bulletinu ([Bulletin, 2017, VI. ročník, č. 2](#)). Oficiálne informácie o protokole č. 16 sa nachádzajú na [webových stránkach Rady Európy](#) i [ESLP](#).

Zverejnenie slovenských prehľadov judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Oddelenie dokumentácie, analytiky a komparatistiky Kancelárie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v spolupráci s tlačovým oddelením ESLP zabezpečilo

zverejnenie slovenských prekladov prehľadov judikatúry ESLP (tzv. „factsheets“) na jeho oficiálnej stránke (<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=press/factsheets/slovak&c=#>). Ide o informačné materiály, ktorých preklad Vám pravidelne prinášame v rubrike Z JUDIKATÚRY a ktoré v krátkosti zhŕňajú najvýznamnejšie rozhodnutia ESLP v určitej oblasti. Na stránke ESLP sú v súčasnosti zverejnené 3 prehľady: domáce násilie, nenávisťné prejavy a ochrana detí a mladistvých, ktoré ste si mohli prečítať v posledných troch číslach Bulletinu.

Príručka judikatúry k článku 6 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Radi by sme Vašu pozornosť tiež upriamili na novo dostupný český preklad príručky judikatúry ESLP k článku 6 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd – právo na spravodlivé súdne konanie z občianskoprávneho hľadiska, ktorý sa nachádza na stránke: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_CES.pdf. ESLP spracováva svoju judikatúru k jednotlivým článkom Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj len „dohovor“) do príručiek sprístupnených na jeho [webovej stránke](#). Príručky obsahujú odkazy na všetky dôležité rozsudky a rozhodnutia. Prostredníctvom vyriešených prípadov vysvetľujú ako sa vysporiadať s konkrétnymi

mi otázkami, čím formulujú základné pravidlá. Poskytujú ucelený a komplexný pohľad na rozhodovacia činnosť súdu a sú neoceniteľnou pomôckou, ak treba zvážiť, či sa ESLP určitou otázkou zaoberá, alebo nie.

Slovenský preklad výňatku z príručky k článku 6 dohovoru z trestnoprávneho hľadiska týkajúci sa výsluchu svedkov ste si mohli prečítať v minulom čísle. V aktuálnom čísle Vám v rubrike Z JUDIKATÚRY prezentujeme ďalší výňatok z tejto príručky o nestrannosti súdu.

Vplyv Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Rada Európy spustila novú interaktívnu webovú stránku zdôrazňujúcu pozitívny vplyv dohovoru naprieč európskym kontinentom. Webová stránka je dostupná v dvoch jazykových mutáciách, v angličtine a vo francúzštine, a nachádza sa na tejto adrese: <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/home#/>.

Mgr. Barbara Babáková
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

K niektorým otázkam uplatňovania princípu komplementarity v trestnom práve¹

Princíp komplementarity je jedným z charakteristických znakov Medzinárodného trestného súdu (ďalej aj „MTS” alebo „Súd“). Objavuje sa už v preambule Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu² (ďalej len „Rímsky štatút”), v odseku 10, ďalej v článkoch 1 a 17. Tento princíp vyjadruje opačný prístup aplikovania jurisdikcie súdu ako to bolo v doteraz zriadených *ad hoc* trestných tribunáloch. Podľa princípu komplementarity sú zodpovedné za trestné stíhanie zločinov uvedených v Rímskom štatúte predovšetkým vnútroštátne orgány zmluvnej strany. Jurisdikcia Medzinárodného trestného súdu sa podľa článku 17 ods. 1 uplatní až v takom prípade, keď zmluvná strana nie je ochotná alebo schopná skutočne vykonať vyšetrowanie alebo trestné stíhanie. O neochotu sa bude jednať napr. v prípade ak zmluvný štát Rímskeho štatútu nebude z politických dôvodov viesť trestné stíhanie proti svojim vojakom, ktorí sa dopustili vojnových zločinov. Neschopnosť vykonať vyšetrowanie alebo trestné stíhanie môže nastať v situácii, kedy v dôsledku ozbrojeného konfliktu dôjde k rozpadu štátnych štruktúr.³ Neschopnosť národných súdov pritom nemusí spočívať len v zlyhaní súdneho systému, ale aj v dôsledku legislatívnych prekážok, ako je právo na amnestiu alebo premlčanie, znemožňujúce sudcom pokračovať v konaní proti podozrivému alebo obvinenému.⁴ Posúdenie podmienok neochoty a neschopnosti spočíva na posúdení Medzinárodným

trestným súdom. Týmto spôsobom súd vykonáva kontrolnú funkciu nad vyšetrowaním a trestným stíhaním zločinov spadajúcich do jeho jurisdikcie. Rímsky štatút v čl. 17 odsekoch 2 a 3 podáva súdu pomocnú ruku pri posudzovaní daného konania štátu. V nich sú konkretizované konania, ktoré sa považujú za neochotu resp. neschopnosť skutočne vykonať vyšetrowanie alebo trestné stíhanie.⁵

Otázky prípustnosti veci je potrebné odlišovať od otázok jurisdikcie súdu. Pokiaľ je pôsobnosť Medzinárodného trestného súdu vymedzená vecným a časovým rozsahom Rímskeho štatútu a aplikovaním princípu komplementarity vo vzťahu k personálnej a teritoriálnej jurisdikcii oprávneného štátu, prípustnosť vyšetrowania alebo trestného stíhania závisí od splnenia ďalších podmienok. To znamená, že aj keď daný prípad môže za určitých okolností spadať do jurisdikcie Medzinárodného trestného súdu, nemusí ju ten aj nevyhnutne vykonávať.⁶

Na otázky prípustnosti sa viaže aj úprava zásady *ne bis in idem* v čl. 20 Rímskeho štatútu. Ten bližšie vymedzuje podmienky aplikovania tejto zásady. Dôležitý je najmä odsek 3 ustanovujúci výnimky, kedy nedôjde k porušeniu tejto zásady. Bude to v prípadoch, kedy konanie na inom súde bolo uskutočnené za účelom ochrániť danú osobu pred trestnoprávnou zodpovednosťou za trestné činy spadajúce do jurisdikcie Medzinárodného trest-

ného súdu alebo také konanie nebolo vykonané so zámerom spravodlivo súdiť danú osobu.

Použitie princípu komplementarity sa uplatní iba v prípadoch kedy je daná situácia predložená súdu buď na základe oznámenia zmluvnej strany alebo rozhodnutím prokurátora z vlastného podnetu.

Článok 17 ods. 1 Rímskeho štatútu tiež upravuje podmienky, kedy uplatnenie jurisdikcie Medzinárodného trestného súdu nie je prípustné. A to keď prípad je alebo bol vyšetrowaný a trestne stíhaný štátom, ktorý nad ním uplatňuje svoju jurisdikciu. Ďalej pokiaľ bola osoba už súdená za dané konanie, v tom prípade sa uplatní zásada *ne bis in idem*, alebo pokiaľ prípad nie je dostatočne závažný na to, aby sa ním Súd zaoberal. Otázne však ostáva, či sa za neprípustnosť jurisdikcie Medzinárodného trestného súdu považuje okrem vedenia trestného stíhania aj prípad, kedy je podozrivej osobe udelená individuálna amnestia, ako to bolo v prípade udelenia amnestií Komisiou pravdy a zmierenia v Juhoafrickej republike (*Truth and Reconciliation Commission in South Africa*), čím sa zabránilo ďalšiemu konaniu pred Medzinárodným trestným súdom.⁷

Dôvody zavedenia princípu komplementarity boli dva. Prvým, vychádzajúcim z praktického fungovania súdu, bolo zabránenie jeho preťaženosti. Keďže Súd má obmedzený počet personálu, finančných prostried-

K niektorým otázkam uplatňovania princípu komplementarity v trestnom práve

kov a limitovanú infraštruktúru, nedokázal by sa vysporiadať s neprimerane veľkým množstvom prípadov/nápadov trestných vecí. Je preto rozumné aj efektívne ponechať trestné stíhanie medzinárodných zločinov národným súdom, ktoré môžu vykonávať jurisdikciu nad týmito trestnými činmi na základe svojej územnej alebo personálnej pôsobnosti. Okrem toho národné súdy sú v lepšej pozícii na získavanie potrebných dôkazov a vykonávanie všetkých ostatných potrebných úkonov, vrátane zabezpečenia väzby obvineného. Druhým dôvodom bolo zachovanie suverenity štátu do čo najväčšej možnej miery.

Najmä v súvislosti s týmto druhým dôvodom, možno poukázať na režim automatického vykonávania jurisdikcie medzinárodných trestných tribunálov ako to bolo v prípadoch *ad hoc* súdov. Jednak Norimberský tribunál a aj Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu a Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu viedli trestné stíhanie proti hlavným lídrom zodpovedných za páchanie medzinárodných zločinov. Na trestné činy s menšou závažnosťou sa uplatňovala jurisdikcia národných súdov. Ako sme už vyššie uviedli, takýto princíp prednosti sa neuplatnil pri výkone jurisdikcie MTS. Teda v prípade komplementárneho režimu môžu národné súdy viesť trestné stíhanie bez ohľadu na závažnosť spáchaných trestných činov či na postavenie, hodnosť a vplyv obvinených osôb. Je pritom vhodné

vziať do úvahy výhody resp. nevýhody možného automatického uplatnenie jurisdikcie MTS pri trestnom stíhaní vedúcich osobností závažných medzinárodných zločinov. Súdna konania prebiehajúce v krajine, v ktorej boli spáchané prejednávane trestné činy, a v ktorej sú zároveň prítomné obeť a príbuzní obetí vyvolávajú v spoločnosti nevraživosť a konflikty. Rovnako je aj pre národných sudcov náročné zostať neustrannými. V prípade spáchania zločinov vo veľkom rozsahu a za asistencie alebo vedomia vládných orgánov, ako to bolo v prípade genocídy v Rwande, na ktorej sa podieľalo až 200 000 ľudí a bolo zavraždených 800 000 príslušníkov tutsijskej menšiny z celkovej počtu 7 miliónov Rwandčanov,⁸ je pre miestne súdne orgány veľmi náročné viesť spravodlivé trestné stíhanie, pokiaľ nedôjde aj k zmene vlády. Práve preto sú medzinárodné súdy považované za lepšie riešenie s cieľom vedenia trestného stíhania zločinov spáchaných vo veľkom rozsahu alebo vojenskými a politickými lídrami.⁹

Prijatie Rímskeho štatútu viedlo niektoré štáty k začleneniu skutkových podstat trestných činov spadajúcich pod vecnú pôsobnosť MTS do svojich vnútroštátnych právnych poriadkov.¹⁰ Takouto zmenou legislatívy štáty zlepšili možnosti trestne stíhať osoby, ktoré spáchali zločiny agresie, genocídy, vojnové zločiny alebo zločiny proti ľudskosti. Tým sa zároveň stali aktívnymi členmi medzinárodného spoloč-

čerstva v boji proti beztrestnosti trestných činov porušujúcich najzákladnejšie ľudské práva. Hoci aj keď zmena legislatívy pod vplyvom Rímskeho štatútu znamená zníženie možných prípadov vedených pred MTS, takýto efekt je plne v súlade s princípmi vyjadrenými v Rímskom štatúte.¹¹

VŠEOBECNÉ ZÁSADY

Tretia časť Rímskeho štatútu vymedzuje 12 všeobecných zásad trestného práva, ktoré MTS uplatňuje vo svojej činnosti. Hoci Rímsky štatút, ako prvá medzinárodná zmluva, kodifikoval všeobecné zásady medzinárodného práva trestného v tak veľkom rozsahu, nie všetky vychádzali z medzinárodnej obvyčaje. Niektoré z nich sú výsledkom náročných rokovaní na Rímskej konferencii, prijatých za účelom splnenia osobitných požiadaviek Medzinárodného trestného súdu. Príkladom zásad prevzatých z medzinárodnej obvyčaje je zákaz retroaktivity, ktorý vylučuje trestnú zodpovednosť jednotlivcov za činy spáchané pred nadobudnutím platnosti Rímskeho štatútu. Táto zásada je jedným z pilierov medzinárodnej obvyčaje. Naopak zásada vyjadrená v článku 33 Rímskeho štatútu upravujúca zodpovednosť za konanie podľa príkazov nadriadeného a nariadení zákona nemá svoj pôvod v medzinárodnej obvyčaji, ale bola prijatá až po zosúladení návrhov jednotlivých štátov týkajúcich sa tejto zásady.¹²

K niektorým otázkam uplatňovania princípu komplementarity v trestnom práve

V Rímskom štatúte na rozdiel od štatútov predchádzajúcich medzinárodných trestných tribunálov sú vo väčšej miere a v omnoho detailnejšej forme obsiahnuté všeobecné trestné princípy. Rímsky štatút predstavuje prvý pokus, v medzinárodnom práve trestnom, o sformulovanie všeobecnej časti trestného práva hmotného. Rozlišovanie medzi objektívnou stránkou (*actus reus*) a subjektívnou (*mens rea*) a okolností vylučujúcich protiprávnosť v tretej časti Rímskeho štatútu sú odkazom vplyvu anglo-amerického právneho systému v medzinárodnom trestnom práve. Tretia časť obsahuje bezpochyby najkomplexnejšie prepracované ustanovenia svojho druhu v porovnaní s ostatnými medzinárodnými právnymi aktmi. Treba však dodať, že niektoré jej časti sú len rámcovo spracované. Kreuß uvádza, že 3. časť Rímskeho štatútu predstavuje najlepší možný základ pre sformulovanie a dôkladné rozvíjanie podstaty moderného medzinárodného práva trestného.¹³

Rovnako ako pri výkone vnútroštátnej trestnej justície, aj pri tej medzinárodnej je potrebné rešpektovať a garantovať práva vychádzajúce z medzinárodných štandardov ľudských práv zaručujúce ochranu obvinených. V prvých dvoch článkoch Rímskeho štatútu je vyjadrená zásada legality, ktorá predstavuje základný princíp trestného práva každého moderného právneho poriadku. Jej zaradenie na začiatok výpočtu všetkých zásad zároveň vyjadruje aj jej význam.

Zásada legality v sebe zahŕňa dve ďalšie zásady. Tou prvou je zásada *nullum crimen sine lege* podľa ktorej nemôže byť žiadna osoba trestne zodpovedná za také konanie, ktoré v čase jeho spáchania nie je trestný činom podľa Rímskeho štatútu. Je neprípustné rozširovať ustanovenú definíciu trestného činu formou analógie. Naopak, uplatní sa princíp *in dubio pro reo*, teda v prípade nejasností je definícia interpretovaná v prospech vyšetrovaného, trestne stíhaného alebo odsúdeného. Druhou zásadou spadajúcou pod princíp legality je zásada *nullum poena sine lege*. Jej úprava je obsiahnutá v článku 23 Rímskeho štatútu a ustanovuje, že vinná osoba sa môže potrestať len v súlade s Rímskym štatútom. Takéto znenie je širšie koncipované ako to je v prípade vnútroštátnych právnych poriadkov. Zatiaľ čo tie väčšinou určujú ku každému trestnému činu aj osobitnú sankciu, Rímsky štatút obsahuje jediné všeobecné ustanovenie - článok 77, v ktorom je uvedený výpočet trestov uplatniteľných na ktorýkoľvek trestný čin.¹⁴

Článok 24 Rímskeho štatútu upravuje už vyššie uvádzaný zákaz retroaktivity *ratione personae*. Okrem zákazu upravuje aj použitie práva, ktoré je pre osobu vyšetrovanú, trestne stíhanú alebo odsúdenú priaznivejšie, v prípade zmeny uplatniteľného práva na daný prípad ešte pred právoplatným rozsudkom.

Podľa článku 25 Rímskeho štatútu sa jurisdikcia MTS vzťahuje

len na fyzické osoby. Jeho pôsobnosť sa nevzťahuje na vlády a ani na organizácie alebo spoločnosti, pod vplyvom ktorých dochádza k páchaniu zločinov uvedených v článku 5 Rímskeho štatútu. Aj v takých prípadoch môže MTS viesť vyšetrovanie alebo trestné stíhanie len proti predstaviteľom ako jednotlivcom týchto organizácií. Vychádzajúc z princípu individuálnej trestnej zodpovednosti, na to, aby sa mohla aplikovať jurisdikcia MTS, musí MTS vždy posúdiť v akej forme sa obvinená osoba podieľala na spáchaní uvedeného zločinu a aký vplyv má jej konanie na trestnú zodpovednosť. Článok 25 ods. 3 Rímskeho štatútu upravuje trestnoprávnu zodpovednosť osoby za vybrané formy účasti, trestnej súčinnosti a tiež za pokus trestného činu. Podľa Scheffera si osobitnú pozornosť zaslúži úprava obsiahnutá v čl. 25 ods. 3 písm. d) Rímskeho štatútu, nakoľko sa v nej vytvára relatívne nová doktrína zodpovednosti za „spoločné trestné konanie“ (*joint criminal enterprise*) vzťahujúca sa na hlavných lídrov zločinov spadajúcich do jurisdikcie MTS. Takáto forma zodpovednosti zahŕňa okolnosti, kedy obvinená osoba môže byť odsúdená za spáchanie zločinu inými osobami, pokiaľ spáchanie daného zločinu bolo predpokladaným následkom kriminálneho plánu, aj keď obvinená osoba nezamýšľala, že spáchanie daného zločinu bude súčasťou plánu.¹⁵

Pôvodný návrh Rímskeho štatútu neobsahoval znenie článku

K niektorým otázkam uplatňovania princípu komplementarity v trestnom práve

26, vylučujúci jurisdikciu MTS nad osobami mladšími ako 18 rokov. Tento návrh totiž vychádzal z doterajšej praxe medzinárodného trestného súdnictva, pretože ani Zakladacie listiny Norimberského a Tokijského tribunálu a ani Štatúty *ad hoc* trestných tribunálov neobsahovali obdobné ustanovenia. Hoci v konaniach vedenými pred vojnovými tribunálmi stíhajúcimi zločiny druhej svetovej vojny boli trestne stíhané osoby už vo veku 15 rokov. Až niekoľko rokov po prijatí Rímskeho štatútu, OSN určilo hranicu trestnej zodpovednosti v Štatúte Osobitného súdu pre Sierra Leone na 15 rokov. Aj to predstavovalo výnimku, pretože v poradí štvrtý *ad hoc* tribunál zriadený OSN, Špeciálny tribunál pre Libanon, žiadnym spôsobom neupravoval minimálny vek trestnej zodpovednosti. Až na návrh niektorých štátov sa prípravná komisia pre Rímsky štatút začala zaoberať možnosťou obmedzenia jurisdikcie Súdu nad deťmi resp. mladistvými osobami. Vzhľadom na početnosť rozdielnych návrhov ustanovujúcich minimálnu vekovú hranicu trestnej zodpovednosti sa prípravná komisia rozhodla pre tzv. jurisdikčné riešenie, ktorým boli osoby mladšie ako 18 rokov vylúčené z pôsobnosti Súdu. Posudzovanie dovŕšenia 18. roku života sa vzťahuje na moment údajného spáchania trestného činu. Teda prekročenie tejto hranice až po spáchaní trestného činu neopravňuje MTS trestne stíhať danú osobu.¹⁶

Asi najdôležitejšia zásada obšiahnutá v Rímskom štatúte je vyjadrená v článku 27. Tá odmieta imunitu ktorejkoľvek osoby, bez ohľadu na jej úradné postavenie, vrátane prezidenta, predsedu a členov vlády alebo iných vládnych predstaviteľov. Hoci princíp trestnoprávnej zodpovednosti všetkých osôb, bez ohľadu na ich postavenie, bol uplatňovaný aj v štatútoch predchádzajúcich trestných tribunálov a väčšina vysokopostavených úradníkov napriek domáhaniu sa imunity bola postavená pred uvedené súdy, až Rímsky štatút reprezentuje prvú zmluvnú kodifikáciu medzi štátmi explicitne vyjadrujúcu zamietnutie imunity ktorejkoľvek osoby. Význam včlenenia článku 27 spočíva v zakotvení všeobecného pravidla trestného stíhania akejkoľvek osoby aplikujúc na situácie, ktoré nastanú až v budúcnosti. To je rozdiel oproti štatútom iných trestných tribunálov, ktoré reagovali na už vzniknuté alebo prebiehajúce konflikty a s tým súvisiace spáchané trestné činy. Správnosť začlenenia článku 27 potvrdzuje aj prvý prípad z marca 2009, kedy senát pre prípravné konanie potvrdil zatýkací rozkaz vydaný na sudánskeho Prezidenta Omara al-Bashira. A to aj napriek tomu, že Sudán nebol zmluvnou stranou Rímskeho štatútu. Ako sme už vyššie uviedli, situácia v Sudáne bola Medzinárodnému trestnému súdu predložená Bezpečnostnou radou OSN.¹⁷

Citlivejšou je otázka trestného stíhania veliteľov a iných nadria-

dených a vyvodenie trestnej zodpovednosti za činy spáchané ich podriadenými. Zabezpečenie dôkazu bez akejkoľvek pochybnosti o vine nadriadeného je v praxi často nedosiahnuteľnou úlohou. Preto Rímsky štatút ponúka riešenie, v podobe článku 28, ako viesť trestné stíhanie proti veliteľom a iným nadriadeným aj bez priameho dôkazu, že nariadili spáchanie trestného činu. Takáto úprava vychádza z už existujúcej medzinárodnej obyčaje a tiež z judikatúry *ad hoc* tribunálov. Podľa článku 28 možno trestne stíhať veliteľov aj za ich ľahostajné konanie, v dôsledku ktorého nedošlo k zabráneniu spáchania zločinu ich podriadenými. Podmienkou na vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti veliteľa za konanie svojich podriadených je, že o ich konaní vedel alebo mal vedieť a napriek tomu neurobil potrebné opatrenia na ich zabránenie alebo potlačenie. Zatiaľ čo ods. 1 upravuje trestnoprávnu zodpovednosť vojenských veliteľov, ods. 2 sa vzťahuje na civilných nadriadených. Duálna úprava zodpovednosti za konanie ich podriadených bola prijatá na základe kompromisu sprostredkovaného USA. Zatiaľ čo vojenský velitelia musia vedieť alebo na základe okolností mali vedieť o páchaní trestných činov ich podriadenými, civilní nadriadení musia vedome prehliadať informácie jasne naznačujúce prípravu alebo páchanie trestných činov. Možno povedať, že na vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti civilných nadriadených sa vyžaduje vyššia forma zavinenia ako to je

K niektorým otázkam uplatňovania princípu komplementarity v trestnom práve

pri vojenských veliteľoch.¹⁸

Keďže Rímsky štatút premlčacie lehoty v ani jednom zo svojich ustanovení neupravuje, môže sa zdať ako neúčelné znenie článku 29. Podľa neho sa na trestné činy v jurisdikcii Súdu neuplatní žiadna premlčacia lehota. Samotná absencia úpravy premlčania by totiž znamenala, že neexistujú žiadne premlčacie lehoty. To však neznamená, že článok 29 je prebytočný. Jeho význam spočíva v dotváraní komplexného vzťahu medzi národnými a medzinárodnými súdnymi štruktúrami. Využitie tohto ustanovenia v praxi, spočíva v nemožnosti chrániť páchatel'ov pred trestným stíhaním uplatnením premlčacích lehôt podľa vnútroštátneho práva. Aj keď národné súdy nebudú môcť uplatniť svoju jurisdikciu na trestné činy v dôsledku premlčania, aplikujúc princíp komplementarity a článok 29, sa na ne bude vzťahovať jurisdikcia MTS. Štáty ešte v štádiu prístupového procesu alebo pred ratifikáciou Štatútu, by mali zrušiť vnútroštátne ustanovenia, ktoré nie sú v súlade s článkom 29. Vo väčšine štátov sudcovia môžu použiť článok 29 za účelom vylúčiť ustanovenia vnútroštátnej legislatívy, odporujúce úprave v Rímskom štatúte.¹⁹

Vo všeobecnosti v medzinárodnom práva trestnom platí, že trestný čin formou nedbanlivosti možno spáchať len vo výnimočných prípadoch. Okrem toho treba rozlišovať medzi všeobecným úmyslom, ktorý sa vyžaduje

pre spáchanie akéhokoľvek trestného činu a medzi osobitným úmyslom, ako to je v prípade genocídiá, kde priamo skutková podstata tohto zločinu obsahuje slovné spojenie „s úmyslom“. Táto zásada je vyjadrená v Rímskom štatúte v článku 30. Podľa neho nemožno spáchať niektorý z trestných činov uvedených v čl. 5 z nedbanlivosti, pokiaľ nie je ustanovené inak. Táto zásada sa uplatňuje na všetky trestné činy obsiahnuté v Rímskom štatúte, aj keď v niektorých skutkových podstatách je osobitne zvýraznené úmyselné alebo vedomé konanie, napr. pri genocídiu, zločinoch proti ľudskosti či niektorých formách vojnových zločinov. Naplnenie objektívnych znakov musí byť úmyselné a vedomé. Musí ísť pritom o kumulatívne naplnenie oboch týchto definičných znakov. Odseky 2 a 3 bližšie špecifikujú, kedy sa páchatel' dopustí úmyselného a vedomého konania.²⁰ Dôležitou časťou legálnej definície uvedenej v ods. 1 je pojem „ak nie je ustanovené inak“. Ten bol prijatý v nadväznosti na článok 28, s cieľom aby, nemohla byť vylúčená trestná zodpovednosť veliteľa alebo iného nadriadeného, ktorý sa môže dopustiť spáchania trestného činu aj nedbanlivosťou.²¹

Hoci už v konaniach pred Medzinárodným trestným tribunálom pre bývalú Juhosláviu a Medzinárodným trestným tribunálom pre Rwandu sa uplatňovali dôvody na vylúčenie trestnej zodpovednosti, neboli upravené v štatútoch týchto súdov. Preto

až Rímsky štatút, ako prvá medzinárodná zmluva, vo svojej tretej časti kodifikuje rozsah aj podmienky uplatnenia najdôležitejších dôvodov vylučujúcich trestnú zodpovednosť uplatniteľných všeobecne v celom medzinárodnom práve trestnom. Článok 33 Rímskeho štatútu medzi tieto dôvody zaraďuje, okrem iných v Rímskom štatúte uvedených, duševnú chorobu, intoxikáciu, sebaobranu, krajnú núdzu alebo konanie pod nátlakom. Pokiaľ je niektorý z týchto dôvodov splnený, daná osoba nie je trestnoprávne zodpovedná.

Okrem článku 31 Rímskeho štatútu sú aj v iných ustanoveniach tretej časti obsiahnuté dôvody vylučujúce trestnú zodpovednosť. Nimi sú zanechanie pokusu spáchať trestný čin upravený v čl. 25 ods. 3 písm. f) Rímskeho štatútu, ďalej článok 32 Rímskeho štatútu osobitne upravuje konanie v skutkovom alebo právnom omyle a článok 33 Rímskeho štatútu ustanovujúci trestnú zodpovednosť za príkazy nadriadeného a nariadenie zákona.²² Článok 31 ods. 3 Rímskeho štatútu umožňuje MTS pri súdnom pojednávaní zväžiť aj iné dôvody na vylúčenie trestnej zodpovednosti majúce základ v niektorom z uplatniteľného práva uvedenom v článku 21 Rímskeho štatútu. MTS sa pri takomto zvažovaní má riadiť postupom upravenom v Pravidlách súdneho konania a vykonávania dôkazov.

Ako sme už vyššie naznačili, za určitých okolností môže byť jedným z dôvodov na vylúčenie

K niektorým otázkam uplatňovania princípu komplementarity v trestnom práve

trestnej zodpovednosti aj skutkový alebo právny omyl. Zatiaľ čo dopustenie sa skutkového omylu môže mať za následok vylúčenie trestnej zodpovednosti, v prípade právneho omylu to v zásade nie je možné. Skutkový omyl vylučuje trestnú zodpovednosť, pokiaľ prostredníctvom neho je znegovaný subjektívny prvok (teda zavinenie) požadovaný pre trestný čin. Vychádzajúc zo zásady „neznalosť práva neospravedlňuje“ (*ignorantia legis non excusat*), v zásade dopustenie sa právneho omylu nevylučuje trestnú zodpovednosť. Existuje však výnimka, kedy právny omyl môže byť dôvodom na vylúčenie trestnej zodpovednosti. A to v prípade „*ak neguje subjektívny prvok požadovaný na takýto trestný čin alebo ako je to ustanovené v článku 33.*“²³ Prostredníctvom tohto odkazu sa dostávame k poslednej zásade v tretej časti Rímskeho štatútu, ktorou je vyjadrená zásada trestnej zodpovednosti osoby za konanie na základe príkazu nadriadeného a nariadenia zákona. Jej úprava je obsiahnutá v článku 33 Rímskeho štatútu. Na základe neho je osoba, ktorá spácha trestný čin spadajúci do jurisdikcie MTS v súlade s príkazom vojenského alebo civilného nadriadeného alebo s príkazom vlády trestne zodpovedná. Táto osoba nebude trestne zodpovedná len v takom prípade, pokiaľ budú kumulatívne splnené tri nasledovné podmienky:

a) *osoba podliehala zákonnej povinnosti plniť príkazy vlády alebo daného nadriadeného,*

b) *osoba nevedela, že tento príkaz je nezákonný, a*
 c) *príkaz nebol zjavne nezákonný.*²⁴

Čl. 33 ods. 2 Rímskeho štatútu automaticky vylučuje tretiu podmienku pri spáchaní genocídie alebo zločinov proti ľudskosti, nakoľko stanovuje, že dané príkazy sú zjavne nezákonné.

Niektorí autori oceňujú túto úpravu obsiahnutú v článku 33 Rímskeho štatútu, vďaka ktorej bola vylúčená možnosť obhajovať sa príkazom nadriadeného pri páchaní trestných činov porušujúcich najzákladnejšie ľudské práva, konkrétne v prípade genocídy a zločinov proti ľudskosti. Tiež vyzdvihujú, že na rozdiel od mnohých vnútroštátnych právnych poriadkov, Rímsky štatút ustanovuje predpoklad, že v zásade príkaz nadriadeného nezbavuje dotyčnú osobu trestnej zodpovednosti. Tej sa zbaví len vtedy, ak obhajoba úspešne dokáže, že všetky tri podmienky ustanovené v čl. 33 ods. 1 Rímskeho štatútu boli kumulatívne splnené. Zároveň však dodáva, že právna úprava obsiahnutá v Rímskom štatúte nie je vyjadrením medzinárodnej obvyčaje. Pretože podľa nej konanie obvineného na príkaz nadriadeného nezbavuje trestnej zodpovednosti, ale je považované len za poľahčujúcu okolnosť.²⁵

Naopak, niektorí vyjadrujú kritický názor na úpravu v čl. 33 ods. 2 Rímskeho štatútu. Uvádzajú, že dané ustanovenie je v odborných kruhoch často kriti-

zovanou časťou Rímskeho štatútu. Podľa neho jeho prijatie bolo motivované viac politickými ako právnymi záujmami. A to najmä pod vplyvom Spojených štátov amerických, ktoré sa obávali plošného stíhania svojich vojakov za vojnové zločiny. Totiž v praktickom ponímaní, napr. v prípade úmyselného zabitia existuje tenká hranica medzi kvalifikovaním tohto činu ako vojnového zločinu alebo už ako zločinu proti ľudskosti. Z uvedeného vyplýva, že „zjavná nezákonnosť“ pri príkaze zabitia vyplýva iba z právnej kvalifikácie a nie z reálnych okolností. Teda podľa toho ako prokurátor dané konanie kvalifikuje sa jedná buď o zločin proti ľudskosti alebo o vojnový zločin, pri ktorom už sa nepredpokladá zjavná nezákonnosť.²⁶ Hoci článok 33 Rímskeho štatútu na jednej strane v odseku 1 kodifikuje medzinárodnú obvyčaj súvisiacu s možnosťou vyvinenia sa radového vojaka za príkazy nadriadeného, na druhej strane ju v ods. 2 neguje v prípade spáchania zločinov proti ľudskosti a genocídy. Nevidieť tak žiadny racionálny ani logický dôvod na takúto duálnu úpravu. Znenie článku 33 ods. Rímskeho štatútu tak niektorí autori považujú len za: „*cynický kompromis vytvorený unavenými diplomatmi hľadajúcimi dohodu, ktorý vytvorí boľehlav pre sudcov pracujúcich niekedy v budúcnosti s týmto ustanovením.*“²⁷

K niektorým otázkam uplatňovania princípu komplementarity v trestnom práve

ZÁVER

Je nepochybné, že Medzinárodný trestný súd si našiel svoje pevné miesto v systéme medzinárodnej trestnej justície. Otázne však ostáva, či si obhájil aj pozíciu nosného piliera celého medzinárodného trestného súdnictva, ako bolo proklamované mnohými odborníkmi pri svojom vzniku. Sporným ostáva aj to, či naplnil alebo aspoň má reálnu šancu naplniť nádeje, ktoré do neho vkladala nielen odborná, ale aj laická verejnosť.

Zriadenie stáleho medzinárodného trestného súdu odbremenilo OSN a národné vlády v prípade potreby vytvoriť a financovať *ad hoc* súdy. Veľmi stručne a výstižne zdôvodnil potrebu vytvorenia Medzinárodného trestného súdu Richard H. Stanley, ktorý vo februári 1998 na konferencii OSN o budúcej spolupráci medzi BR OSN a MTS povedal: „*Stály medzinárodný trestný súd by mal tiež slúžiť ako základný stavebný kameň rodiaceho sa systému medzinárodnej justície.*“²⁸

Doterajší vývoj medzinárodného trestného súdnictva naznačuje, že primárnu úlohu v ďalšom rozvoji medzinárodného práva trestného bude zohrávať činnosť a tvoriaca sa jurisprudencia Medzinárodného trestného súdu.

Adrián Jalč

Právnická fakulta
Trnavskej univerzity v Trnave

Poznámky:

¹ "Táto práca bola podporovaná Agenciou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-16-0106" "This work was supported by Slovak Research and Development Agency under the Contract No. APVV-16-0106".

² Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 333/2002 Z. z. o prijatí Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu.

³ VÁLEK, P. *Klíčová rozhodnutia medzinárodných trestných tribunálov ve světle mezinárodního práva*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 16.

⁴ CASSESE, A.: *International Criminal Law*. Oxford : Oxford University Press, 2008, s. 344.

⁵ NERLICH, V. *ICC (Complementarity)*. In: The Oxford companion to international criminal justice. Oxford University Press, 2009, s. 346.

⁶ ŠTURMA, P. *Princip komplementarity a spouštěcí mechanismus Medzinárodného trestného soudu*. In: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Medzinárodný trestný súd na začiatku 21. storočia“. Bratislava : Slovenská spoločnosť pre medzinárodné právo pri SAV, 2007, s. 27.

⁷ NERLICH, V.: *ICC (Complementarity)*. In: The Oxford companion to international criminal justice. Oxford : Oxford University Press, 2009, s. 346.

⁸ Dostupné na internete: <http://www.unitedhumanrights.org/genocide/genocide_in_rwanda.htm>.

⁹ CASSESE, A. *International Criminal Law*. Oxford : Oxford University Press, 2008, s. 342-346.

¹⁰ Napr. skutková podstata zločinu genocídia podľa §418 TZ (zákon č. 300/2005 Z. z.) bola novelizovaná podľa vzoru Rímskeho štatútu.

¹¹ NERLICH, V. *ICC (Complementarity)*. In: The Oxford companion to international criminal justice. Oxford University Press, 2009, s. 347.

¹² SCHEFFER, D. *The international criminal court*. In: SCHABAS, W., BERNAZ, N.: Routledge handbook of international criminal law. Abingdon New York : Routledge, 2011, s. 76.

¹³ KREUB, C. *The International Criminal Court as a Turning Point in the History of International Criminal Justice*. In: The Oxford companion to international criminal justice. Oxford : Oxford University Press, 2009, s. 148-149.

¹⁴ WERLE, G. *General Principles of International Criminal Law*. In: The Oxford companion to international criminal justice. Oxford : Oxford University Press, 2009, s. 54-55.

¹⁵ SCHEFFER, D. *The international criminal court*. In: SCHABAS, W., BERNAZ, N.: Routledge handbook of international criminal law. Abingdon New York : Routledge, 2011, s. 76-77.

¹⁶ SCHABAS, W. *The international Criminal Court: A commentary on the Rome Statute*. Oxford : Oxford University Press, 2010, s. 443.

¹⁷ SCHEFFER, D. *The international criminal court*. In: SCHABAS, W., BERNAZ, N.: Routledge handbook of international criminal law. Abingdon New York : Routledge, 2011, s. 76-77.

¹⁸ SCHABAS, W. *An introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press, 2001, s. 83-85.

¹⁹ SCHABAS, W. *The international Criminal Court: A commentary on the Rome Statute*. Oxford : Oxford University Press, 2010, s. 470-471.

²⁰ WERLE, G. *General Principles of International Criminal Law*. In: The Oxford companion to international criminal justice. Oxford : Oxford University Press, 2009, s. 57.

²¹ SCHABAS, W. *An introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press, 2001, s. 87.

²² WERLE, G. *General Principles of International Criminal Law*. In: The Oxford companion to international criminal justice. Oxford : Oxford University Press, 2009, s. 57-58.

²³ Článok 32 Rímskeho štatútu.

²⁴ Článok 33 ods. 1 Rímskeho štatútu.

²⁵ ŠTURMA, P. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002, s. 160.

²⁶ SCHABAS, W. *The International Criminal Court: A commentary on the*

K niektorým otázkam uplatňovania princípu komplementarity v trestnom práve

Rome Statute. Oxford : Oxford University Press, 2010, s. 513.

²⁷ Tamže, s. 513.

²⁸ The UN Security Council and the International Criminal Court: How Should They Relate? 29th United Nations Issues Conference, 1998, s. 13.

Súdny systém Nórska

VŠEOBECNÁ SÚSTAVA SÚDOV

Všeobecnú sústavu súdov v Nórsku tvoria:

- najvyšší súd,
- 6 odvolacích súdov, a
- 63 okresných súdov,

ktoré rozhodujú tak civilné, ako aj trestné veci. Nórska sústava súdov nemá správny súd, ktorý by mal samostatné postavenie, takže správne veci rozhodujú všeobecné súdy.

Všeobecné súdy sú doplnené o špeciálne súdy ako Súd pre pracovné spory a pozemkové konsolidačné súdy.

Väčšina civilných sporov, predtým než sú predložené pred súdy, sa najprv prejedná pred zmierovacou radou. Zmierovacie rady majú svoje sídla v každom meste a pracujú v nich laici – osoby bez právnického vzdelania. Zmierovacie rady sú štátne orgány podobné súdom a predstavujú najnižší stupeň súdneho systému v civilných veciach. Poskytujú mediačné služby a majú obmedzenú súdnu právomoc. Ich hlavnou úlohou je pomôcť stranám sporu vyriešiť ich spor jednoducho, rýchlo a bez zbytočných nákladov, a to buď prostredníctvom mediácie, alebo vydaním rozhodnutia.

Súd nemôže začať konanie z vlastnej iniciatívy, ale rieši právne veci, ktoré sú mu predložené. Civilné veci sú pred súd predkladané sporovými stranami, trestné veci predkladá prokuratúra. Prokuratúru tvoria gene-

rálny prokurátor (*Riksadvokat*), prokurátori (*Statsadvokat*) a tretí stupeň predstavujú prokurátori, ktorí sú súčasťou policajného zboru (*Påtalemyndigheten*).

Dvojstupňový systém súdneho konania

V roku 1995 prijalo Nórsko nový systém súdneho konania, prostredníctvom ktorého môžu byť všetky veci prejednané na dvoch stupňoch. Uvedené znamená, že tak civilné, ako aj trestné konania sa začínajú na okresných súdoch.

Pred prijatím tohto systému sa závažné trestné veci začínali na odvolacích súdoch, čo znamenalo, že otázka viny obžalovaného mohla byť posúdená iba raz. Prijatím nového systému súdneho konania došlo k zlepšeniu práv obvineného, keďže otázka jeho viny je posudzovaná v rámci dvojstupňového súdneho konania. To, či môže byť vec predložená pred odvolací súd určujú odvolacie komisie na odvolacích súdoch. Ak ide o závažné trestné činy, má však odsúdená osoba právo, aby jej vec bola rozhodnutá na odvolacom súde.

Proti rozhodnutiu o vine v trestných veciach nie je možné sa dovolať na najvyšší súd.

Sudcovia a nezávislosť súdov

Všetky veci, ktoré všeobecné súdy rozhodujú vedú sudcovia (*fagdommere*). Sudcovia na rozdiel od prísediacich (*meddomer*, *lekdommer*) musia mať právnic-

ké vzdelanie. Laický prvok však zároveň zohráva dôležitú úlohu v nórskom súdnom systéme.

Základným princípom pri prijímaní sudcov je, že sudcovia musia mať široké a rozmanité skúsenosti, ktoré nadobudli v rámci výkonu rôznych právnických profesií. Z tohto dôvodu sudcovia v Nórsku – ako protiklad k iným krajinám – nie sú prijímaní na súdy skôr, ako nadobudnú kvalifikáciu a zároveň nie sú prijímaní výhradne z jednej profesijnej kategórie.

Zákon o súdoch upravuje určité kritériá, ktoré sudcovia musia spĺňať: musia byť nóorskymi občanmi a mať volebné právo. Zákon taktiež upravuje minimálny vek sudcov: najmenej 30 rokov musí mať sudca na najvyššom súde, predseda okresného súdu (*førstelagmann*) a vrchný sudca (predseda senátu) na okresnom súde (*lagdommer*). Minimálny vek 25 rokov musia spĺňať sudcovia na odvolacích súdoch a sudcovia na okresných súdoch, pričom zástupcovia sudcov (*dommerfulmektiger* - súdni úradníci) musia mať vek minimálne 21 rokov. Sudca nemôže byť zároveň členom zmierovacej rady alebo praktikujúcim advokátom.

Sudcovia sú menovaní kráľovskou radou (*Kongen i Statsråd*) a majú štatút štátneho zamestnanca s vyššou hodnotou, pričom sú ústavne chránení pred odvolaním z funkcie a preložením. Súdna menovacia rada (*Innstillingsrådet for dommere*),

Súdny systém Nórska

ktorá je nezávislým orgánom, predkladá kráľovskej rade odporúčanie na menovanie do funkcie sudcu. Takýto sudca môže byť z funkcie odvolaný iba rozhodnutím súdu. Tieto práva zaručujú ochranu nezávislosti sudcov. Vek odchodu do dôchodku pre stáleho sudcu je 70 rokov.

Iné typy sudcov

Medzi iné typy sudcov, ktoré pôsobia na všeobecných súdoch patria:

- dočasní sudcovia,
- mimoriadni a špeciálni sudcovia.

Dočasní sudcovia (*Konstituerte dommere*) sú právnici, ktorí majú rovnaké postavenie ako štátni zamestnanci (*embetsmenn*) počas trvania časového obdobia, na ktoré sú menovaní. Dočasní sudcovia sa používajú na pokrytie krátkodobých potrieb.

Mimoriadni a špeciálni sudcovia (*Ekstraordinære og tilkalte dommere*) sú menovaní pre jednotlivé prípady. Mimoriadnym sudcom je zvyčajne sudca na dôchodku, ktorý vykonáva svoju funkciu v individuálnych prípadoch, kým nedosiahne vek 73 rokov. Špeciálni sudcovia sú sudcovia, ktorí sú dočasne menovaní, aby vykonávali svoju funkciu na inom ako ich vlastnom súde.

Medzi základné etické princípy, ktoré sa aplikujú vo vzťahu k sudcom, patrí také správanie sa sudcov, ktoré musí vo všeobec-

nosti vzbudzovať dôveru verejnosti v sudcov a súdy.

Sudcovia sú vo svojom rozhodovaní nezávislí a nemôžu dostávať pokyny. Súdne rozhodnutie môže byť zmenené súdom vyššej inštancie v odvolacom konaní. Vyššie súdy nemôžu svojvoľne ovplyvňovať nižšie súdy pri ich rozhodovaní. Môžu tak urobiť iba v prípade odvolacieho konania, ak sami nevydajú súdne rozhodnutie vo veci a rozhodnú, že súd nižšej inštancie musí prípad opätovne rozhodnúť.

Asistenti sudcov, rovnako ako sudcovia, sa zúčastňujú súdnych konaní a rozhodujú veci, ale s určitými obmedzeniami vo vzťahu k tomu, ktoré veci môžu rozhodnúť.

V záujme odstránenia pochybností o nezávislosti sudcov, a preto, aby nikto nepochyboval o nestrannosti sudcu pri rozhodovaní prípadov, zaviedol nórsky parlament registračný systém pre mimosúdne aktivity sudcov (*Dommeres sidegjøremål*).

V registri mimosúdnych aktivít sudcov sa uvádzajú tzv. záujmy, ako čestné miesta, investície a iné aktivity, ktoré môže sudca vykonávať súčasne s výkonom jeho funkcie. Povinnosť registrácie sa vzťahuje na všetkých sudcov, vrátane sudcov menovaných na určitý čas. Uvedená povinnosť sa vzťahuje na sudcov, ak sú menovaní na obdobie dlhšie, ako jeden mesiac.

Pravidlá v zásade vyžadujú registráciu všetkých záujmov s výnimkou:

- členstiev v politických stranách, náboženských spoločenstvách a neziskových organizáciách,
- funkcií v neziskových organizáciách s menej ako 100 členmi,
- jednorazových prednášok a podobne.

Čo by sa malo zaregistrovať:

- investície do jednotlivých spoločností, ktoré presahujú 200 000 NOK (približne 21 100 €) v čase investovania alebo vlastníctva presahujúce 10% spoločnosti. Povinnosť registrácie nepokrýva bankové účty, podielové fondy a podobne. Veľkosť investícií sa nemusí registrovať;
- čestné miesta v združeniach, spoločnostiach alebo organizáciách s viac ako 100 členmi;
- členstvo v bratských alebo sesterských komunitách (napr. slobodomurári);
- pracovný pomer v súkromnom alebo verejnom podniku;
- účasť vo výboroch, radách a podobne, zriadených verejným sektorom. To isté platí pre súkromné rozhodcovské orgány alebo ich ekvivalenty;
- iné aktivity, napr. účasť na vzdelávaní alebo arbitráži, autorské právo, či iné typy činností;

Súdny systém Nórska

- posledná pozícia, ktorú sudca zastával pred vymenovaním za sudcu;

Záznam by sa mal z registra odstrániť, keď od ukončenia príslušnej činnosti uplynuli viac ako tri roky.

Register mimosúdnych aktivít je voľne prístupný všetkým prostredníctvom internetovej stránky.

Porotcovia

Už pred sto rokmi nórsky parlament rozhodol, že nestranné súkromné osoby (porotcovia) (*meddommere, lekdommere*) by mali uplatňovať svoj zdravý rozum a úsudok, aby rozhodli o vine alebo nevine, a teda byť protiváhou k existujúcim orgánom a ich právomociam pri rozhodovaní v trestných veciach.

Prísediaci aj porotcovia (ďalej len spoločne „porotcovia“) zohrávajú veľmi dôležitú úlohu v nórskom súdnom systéme. Neexistujú žiadne kritériá týkajúce sa ich vzdelania, ale musia rozumieť a hovoriť po nórsky.

K základným právnym zásadám, ktoré sa uplatňujú v nórskom súdnom systéme patrí zásada rozhodovania seberovnými (*dømmes av sine likemenn*), ktorá sa vzťahuje na porotcov. Porotcovia predstavujú záruku spravodlivosti a zaistenie toho, že verejnosť má vplyv a môže vyjadriť svoj názor na spravodlivosť.

Porotcovia sa zúčastňujú na trestných konaniach vedených na okresných a odvolacích súdoch a nazývajú sa buď prísediaci, alebo členovia poroty. Porotcovia majú rovnocenné postavenie ako predsedajúci sudca a rozhodujú o vine obvineného a o primeranosti rozsudku. V prípade, ak odvolací súd rozhoduje o najzávažnejších trestných činoch, otázka viny musí byť vo väčšine prípadov rozhodnutá porotou zloženou z desiatich porotcov.

Porotcovia sa tiež zúčastňujú určitých civilných vecí. Nikdy sa však nezúčastňujú na konaniach vedených najvyšším súdom.

Porotca je povinný zúčastniť sa v priemere dvoch súdnych konaní za rok. Dĺžka jednotlivých prípadov je rôzna, a to od menej ako jedného dňa až po niekoľko týždňov.

Porotcovia sú volení obecným zastupiteľstvom na dobu štyroch rokov. Zákon o súdoch upravuje určité kritériá pre osoby, ktoré môžu byť vybrané na výkon funkcie porotcu. Porotca musí mať pri začatí svojej funkcie vek minimálne 21 rokov a maximálne 70 rokov a musí mať aktívne aj pasívne volebné právo v obecných voľbách. Taktiež musí mať nórsku národnosť alebo nórske občianstvo, alebo sa musí zdržovať na území Nórska a byť evidovaný v Nórskom národnom registri počas posledných troch rokov. Isté zamestnania a určité funkcie sú však prekážkou zvolenia, ide napr. o sudcov, poli-

cajtov a prokurátorov, zamestnancov ministerstva spravodlivosti a správy vnútroštátnych súdov. Taktiež existujú určité obmedzenia vo vzťahu k ľuďom, ktorí majú záznam v registri trestov.

Každý okresný súd má dva zoznamy, z ktorých porotcov vyberá. V jednom zozname sú vedení muži a v druhom zozname ženy. Krajský odvolací súd má tiež zoznam pre každé pohlavie. Prísediaci a členovia poroty sú vyberaní z týchto dvoch zoznamov.

Osobitne v civilných veciach môžu byť menovaní znalci na výkon špeciálnych posudkov v určitej oblasti.

Dozorná komisia pre sudcov

Dozorná komisia pre sudcov (*Tilsynsutvalget for dommere*) predstavuje nezávislý orgán, ktorý prejednáva sťažnosti voči sudcom, napríklad z dôvodu neprofesionálneho správania. Sťažnosť je možné podať aj na predsedu súdu, Národnú správu súdov a ministerstvo spravodlivosti. Dozorná komisia pre sudcov môže začať konať aj z vlastnej iniciatívy.

Dozorná komisia pre sudcov vznikla v roku 2002 a predstavuje kolegiálny orgán, ktorý sa skladá zo šiestich členov: dvaja zástupcovia z verejnosti, dvaja sudcovia, jeden sudca z pozemkového konsolidačného súdu a jeden právnik. Členovia Dozornej komisie pre sudcov sú menovaní kráľovskou radou.

Súdny systém Nórska

V zásade sa musí sťažnosť predložiť pred Dozornú komisiu pre sudcov v lehote do troch mesiacov od údajného neprofesionálneho konania sudcu alebo od kedy sa sťažovateľ o ňom dozvedel. Najneskôr sa musí sťažnosť podať v prekluzívnej lehote jedného roka.

Ak sa preukáže neprofesionálne správanie sudcu, tak Dozorná komisia pre sudcov môže uložiť disciplinárnu sankciu, a to buď vo forme pokarhania, alebo výstrahy, ktorá predstavuje silnejšie opatrenie. Týmto spôsobom môže Dozorná komisia pre sudcov prispieť k rozvoju definície správania vhodného pre sudcu.

Rozhodnutia Dozornej komisie pre sudcov sú uverejňované v anonymizovanej podobe.

Pod pojmom nesprávne správanie sudcov sa rozumie:

- správanie v rozpore s právom pri výkone funkcie sudcu,
- porušenie služobných povinností,
- nesprávne správanie v občianskom živote.

V roku 2016 dostala Dozorná komisia pre sudcov 123 sťažností, z toho 10 sťažností viedlo k disciplinárnym sankciám. Priemerná doba konania spravidla predstavuje 3 mesiace od podania sťažnosti až po vydanie rozhodnutia.

Najvyšší súd

Najvyšší súd (*Høyesterett*) je súdom najvyššej inštancie. Rozhodnutia najvyššieho súdu sú konečné a nie je možné sa voči nim odvolať. Najvyšší súd sídli v Osle. Na čele je predseda súdu a okrem neho je na najvyššom súde ešte ďalších 19 sudcov. Najvyšší súd rozhoduje individuálne veci v senátoch, ktoré sa skladajú z 5 sudcov. Určité veci však rozhoduje plénum.

Najvyšší súd rozhoduje o dovolaniach voči rozhodnutiam súdov nižších stupňov. Prejednáva tak civilné, ako aj trestné veci a má právomoc vo všetkých oblastiach práva. V trestných veciach sa otázka viny stanovuje na odvolacom súde, zatiaľ čo najvyšší súd môže rozhodovať o treste a preskúmať procesný postup.

Konanie na najvyššom súde je ústne a verejné. Nevykonávajú sa na ňom dôkazy, ako napríklad výpovede strán alebo svedkov, ako je tomu na okresnom súde a odvolacom súde.

Odvolacia komisia najvyššieho súdu

Odvolania podané na najvyšší súd sú najskôr posudzované Odvolacou komisiou najvyššieho súdu (*Ankeutvalg*), ktorá rozhoduje o tom, či vec môže byť prejednaná na najvyššom súde. Okrem toho, že rozhoduje o odvolaniach voči medzitýmym rozhodnutiam, tak Odvolacia komisia najvyššieho súdu slúži aj ako filter pre odvolania proti

rozhodnutiam nižších súdov. Vždy sa skladá z troch sudcov.

Konanie pred Odvolacou komisiou najvyššieho súdu je vždy písomné, rozhodnutie (či bude vec predložená pred najvyšší súd) sa vydáva na základe sily dokumentov v danej veci.

Odvolací súd

V Nórsku pôsobí 6 odvolacích súdov (*Lagmannsrett*), pričom každý z nich pokrýva určitú geografickú oblasť. Na čele odvolacieho súdu je predseda súdu.

Odvolacie súdy rozhodujú o odvolaniach proti rozhodnutiam okresných súdov, pričom rozhodujú tak civilné, ako aj trestné veci. Prejednanie na odvolacích súdoch sa uskutočňuje v senátoch, ktoré sú zložené z 3 sudcov.

V trestných veciach môže byť odvolanie voči rozhodnutiu okresného súdu podané z rôznych dôvodov. Ak sa odvolanie týka viny, vec musí byť rozhodovaná pred senátom, ktorý sa skladá z troch sudcov a štyroch porotcov (*meddomsrett*). Porotcovia sú laici, ktorí sú vybraní náhodným výberom zo zoznamu porotcov, vždy to však musia byť dve ženy a dvaja muži. Sudcovia a porotcovia prijímajú rozhodnutia spoločne, pričom ich hlasy majú rovnakú váhu.

V prípadoch, keď dĺžka uloženého trestu presahuje 6 rokov, sa otázka viny musí prejednať pred veľkou porotou (*lagrett*). V ta-

Súdny systém Nórska

komto prípade porota pozostáva, ak je to možné, z piatich žien a piatich mužov. Obžalovaný, ako aj prokurátor môžu (podľa určitých pravidiel) vylúčiť dvoch členov poroty, a preto sa vyberá štrnásť porotcov a dvaja náhradníci. Členovia poroty sú pre každý určitý prípad vyberaní náhodným výberom zo zoznamu porotcov. Ak porota rozhodla o vine, štyria z členov poroty spoločne s tromi sudcami následne vynesú rozsudok.

Ak sa odvolanie týka odsúdenia za trestné činy, pri ktorých dĺžka trestu odňatia slobody nepresahuje šesť rokov, vec musia rozhodovať traja sudcovia, spravidla po ústnom konaní.

Ak sa odvolanie týka aplikácie práva alebo procesného postupu, tak odvolací súd môže rozhodnúť iba o tom, či okresný súd uplatnil právo správne alebo sa dopustil procesných chýb. V takom prípade je senát odvolacieho súdu zložený z troch sudcov.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu v trestnej veci, ktoré nie je rozhodnutím o vine, je možné odvolať sa na najvyšší súd.

Civilné veci spravidla rozhodujú traja sudcovia, pričom v určitých prípadoch sa môže na rozhodovanie podieľať aj porotca.

Okresné súdy

Nórsko je rozdelené na súdne obvody. Každý súdny obvod má svoj okresný súd (*Tingrett*). Výnimkou je Oslo, kde sa nachá-

dzajú dva okresné súdy. Jeden súd (*Oslo tingrett*) rozhoduje v trestných a civilných veciach (okrem vecí, ktoré spadajú do kompetencie druhého okresného súdu *Oslo Byfogdembete*) a druhý súd (*Oslo Byfogdembete*) rozhoduje v ostatných veciach (konkurzné veci, nútený výkon a dohľad, dedičské veci, notárske úkony a iné).

Súdny obvod sa skladá z jednej alebo viacerých obcí. Súdna reorganizácia sa začala v roku 2002, a keď bola v roku 2010 ukončená, tak vzniklo 66 súdov prvej inštancie. V súčasnosti existuje 63 okresných súdov. Štruktúru súdov určuje parlament. Veľkosť okresných súdov závisí od počtu obyvateľov. Najmenšie súdy tvorí riaditeľ (*sorenskriver*), jeden sudca a dvaja úradníci (*saksbehandlere*). Okresný súd v Osle (*Oslo tingrett*), ktorý je najväčším súdom, má viac ako 200 zamestnancov.

Trestné veci, ktoré sú vedené na okresných súdoch sa môžu končiť buď priznaním viny, alebo rozhodnutím senátu, v ktorom zasadať sudcovia a porotcovia. Okrem toho, okresný súd môže prijať určité rozhodnutia aj počas vyšetrovania trestnej veci (napríklad rozhodnutie o vzatí do väzby alebo rozhodnutie o uložení iných donucovacích sankcií, rozhodnutie o zákaze návštev osôb vo väzbe atď.).

Predpokladom na prijatie rozhodnutia na základe priznania viny je úprimné priznanie viny obvineným, ktoré je zároveň

podporené dôkazmi. V takomto prípade dĺžka uloženého trestu nemôže presiahnuť 10 rokov a obvinený musí súhlasiť so súdnym konaním. Takéto veci prejednáva samosudca.

V bežných trestných veciach sa okresný súd skladá zo zmiešaného senátu, ktorý tvoria jeden sudca a dvaja porotcovia.

V závažnejších veciach a iných osobitných veciach sa súd skladá z dvoch sudcov a troch porotcov. Sudcovia aj prísediaci majú rovnaké postavenie pri rozhodovaní o otázke viny a trestu. Porotcovia sa vyberajú pre určité konanie zo zoznamu osôb menovaných obecným zastupiteľstvom na štvorročné obdobie.

Proti rozhodnutiam okresného súdu je možné odvolať sa na odvolací súd. To znamená, že z dôvodu záruk riadneho súdneho konania sa vina posudzuje v dvoch inštanciách. S výnimkou najzávažnejších prípadov, odvolacia komisia odvolacieho súdu môže zamietnuť prejednanie prípadu pred odvolacím súdom.

Okresné súdy prejednávajú napríklad rodinné veci, susedské spory, žaloby o náhradu škody a spory vyplývajúce z pracovných a obchodných vzťahov.

Konanie na okresnom súde sa môže začať buď podaním žaloby, alebo predložením rozhodnutia zmierovacej rady.

Súdny systém Nórska

Namiesto bežného súdneho konania môže súd iniciovať súdne zmierenie.

Okresné sudy taktiež prejednávajú veci týkajúce sa výkonu rozhodnutí, konkurzu, vyrovnania dlhov, rozdelenia spoločného majetku a vyporiadania pozostalosti zomrelého. Tieto veci prejednáva samosudca.

Zmierovacie rady

Väčšina civilných vecí je prejednaná zmierovacími radami (*Forliksråd*), ktoré predstavujú sprostredkovateľský orgán s určitými právomocami na prijatie rozhodnutia. Zmierovacie rady prejednávajú ročne viac ako 250 000 prípadov.

Pozemkové konsolidačné sudy

Pozemkové konsolidačné sudy (*Jordskifterettene*) sú špeciálne sudy, ktoré prejednávajú veci spadajúce pod pozemkový konsolidačný zákon. Medzi ich hlavné právomoci patrí vymedzovanie pozemkov, objasňovanie vlastníckeho práva k pozemkom, určovanie hraníc a podobne.

Existujú dva druhy pozemkových konsolidačných súdov, a to pozemkové konsolidačné sudy, ako sudy prvej inštancie, a odvolacie pozemkové konsolidačné sudy, ako odvolacie sudy. Proti rozsudkom a iným rozhodnutiam súdu prvej inštancie, ktoré sa týkajú právnych otázok, je možné sa odvolať na (všeobecné) odvolacie sudy, zatiaľ čo odvo-

lacie pozemkové konsolidačné sudy majú odvolaciu právomoc, medzi iným, v otázkach technického rozdelenia pozemkov. Právo následne sa odvolať voči rozhodnutiu odvolacieho pozemkového konsolidačného súdu na odvolací súd je obmedzené hlavne na procesný postup a aplikáciu práva v týchto otázkach.

V súčasnosti v Nórsku pôsobí 34 pozemkových konsolidačných súdov a 5 odvolacích pozemkových konsolidačných súdov. Zodpovednosť za správu pozemkových konsolidačných súdov má Národná správa súdov.

SPRÁVA SÚDOV

V roku 2002 bola správa súdov prenesená z ministerstva spravodlivosti, kde bola od založenia Nórska v roku 1814, na Národnú správu súdov. Národná správa súdov (*Domstoladministrasjonen*) vznikla ako odpoveď na požiadavku na zachovanie nezávislosti súdov vo vzťahu k iným zložkám vlády. Je nezávislým správny orgánom, ktorý má vlastnú radu pozostávajúcu z deviatich členov, z ktorých dvaja sú volení parlamentom a ďalší sú menovaní kráľovskou radou. Svoje sídlo má v Trondheime.

Parlament prijíma všeobecné pokyny a rámcový rozpočet pre Národnú správu súdov a sudy. Národná správa súdov a ministerstvo spravodlivosti vedú spolu dialóg o ďalšom rozvoji súdov, potrebných zdrojoch a nariade-

niach. Ministerstvo spravodlivosti nemá žiadnu právomoc nad Národnou správou súdov, má však primárnu zodpovednosť za legislatívne návrhy týkajúce sa súdov. Národná správa súdov iniciuje novelizáciu zákonov a je poradným orgánom pre nové zákony a nariadenia.

Okrem iného má Národná správa súdov zodpovednosť za prevádzku súdov, financie a informačno-komunikačné technologické vybavenie a rozvoj. Pomáha súdom vo väčšine otázok, ktoré sa týkajú správy súdov, napríklad rozvoj odbornosti, personálne veci, kontakt s médiami a rozvoj služieb.

SLOBODA INFORMÁCIÍ V SÚDNOM SYSTÉME

Keďže sudy majú rozhodovaciu právomoc nad jednotlivcami, tak pre demokratickú spoločnosť je veľmi dôležité, aby táto rozhodovacia právomoc bola kombinovaná s vysokým stupňom otvorenosti a slobodou informácií. Nórsky právny poriadok upravuje právo na informáciu o tom, kedy bude súd pojednávať, právo zúčastniť sa pojednávania a právo zverejniť, čo bolo na pojednávaní povedané. V určitých veciach a za určitých podmienok môže súd obmedziť slobodu informácií.

Súdny systém Nórska

MEDZINÁRODNÉ DOHOVORY

Tak ako iné štáty, aj Nórsko dodržiava právne záväzné medzinárodné dohovory. Je signatárom rôznych medzinárodných dohovorov, napríklad Dohovoru o právach dieťaťa. Medzi iné dôležité dohovory patrí Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (známy tiež ako Európsky dohovor o ľudských právach) a Dohoda o Európskom hospodárskom priestore. Pristúpením k týmto dohovorum sa štát zaviazal plniť povinnosti a rešpektovať práva z nich vyplývajúce.

Mgr. Zuzana Kuricová
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Zdroje:

1. *Norges domstoler* [online]. 2018 [cit. 2018-17-07]. Dostupné na internete: <<https://www.domstol.no/no/om-domstolene/>>.
2. *Store norske leksikon* [online]. 2018 [cit. 2018-17-07]. Dostupné na internete: <<https://snl.no/>>.

Súdny systém Maďarska

Súdny systém Maďarska charakterizujú pomerne časté zmeny. Od konca 19. storočia sa systém súdnictva zásadne zmenil štyrikrát. Rôzne politické režimy prichádzali s novými a mnohokrát výrazne odlišnými riešeniami štruktúry súdov. V súčasnosti sa štruktúra a názvy súdnych inštitúcií v mnohom podobajú na systém, ktorý bol vytvorený po rakúsko-uhorskom vyrovaní v roku 1867.

Súdny systém v Maďarsku prešiel naposledy rozsiahlou reformou po prijatí novej maďarskej ústavy v roku 2011. Nová ústava nadobudla účinnosť 1. januára 2012 a priniesla zásadné zmeny v celom súdnom systéme. Zásadná reforma prebehla v roku 1997, ale v roku 2011 bola významná časť tejto reformy zrušená.

Ústava (keďže ju vtedajší prezident Pál Schmitt symbolicky podpísal v deň Veľkonočného pondelka, označuje sa aj ako „veľkonočná ústava“) zaviedla zmeny v rôznych oblastiach maďarského práva. Okrem iného sa zmenilo aj oficiálne označenie štátu z dovtedajšej Maďarskej republiky na Maďarsko. Ústava obnovila historické označenia súdov, ktoré sa používali najmä pred rokom 1948 a vychádzali z uhorských tradícií. Najvýraznejšia terminologická zmena sa týkala dovtedajšieho najvyššieho súdu, ktorý sa od 1. januára 2012 volá Kúria. Označenie pochádza z historickej uhorskej Kráľovskej kúrie, ktorá bola najvyšším orgánom súdnej moci v Uhorsku

od 16. - 17. storočia až do roku 1949. Terminologickým zmenám sa však po roku 2011 nevyhol žiadny stupeň maďarského súdnictva.

ŠTRUKTÚRA SÚDNICTVA

V súčasnosti sa štruktúra všeobecných súdov delí na štyri stupne:

- okresné a obvodné súdy a špecializované správne a pracovnoprávne súdy;
- súdne stolice;
- súdne tabule;
- Kúria.

Najnižší stupeň predstavujú **okresné (járásbírószékek) a obvodné súdy (kerületi bíróságok)**, ktorých je v celej krajine 112. Okresné súdy v hlavnom meste sa nazývajú obvodné súdy (Budapešť sa delí na 23 obvodov, v nich pôsobí 6 spojených obvodných súdov). Pred reformou v roku 2012 sa tieto súdy nazývali miestne súdy (*helyi bíróságok*), ktoré sa delili na mestské súdy (*városi bíróságok*) a obvodné súdy. Súčasný okresný a obvodný súd rozhodujú v prvom stupni a vnútorne môžu vytvárať tzv. skupiny k jednotlivým právnym oblastiam (napr. skupina súdu pre rodinné právo).

V správnych a pracovnoprávných veciach rozhodujú ako prvoinštančné **správne a pracovnoprávne súdy (közigazgatási és munkaügyi bíróságok)**, ktorých je v celej krajine 20. Tieto súdy konajú najmä vo veciach ochra-

ny proti nezákonným rozhodnutiam a nesprávnym postupom orgánov verejnej správy a vo veciach pracovnoprávných vzťahov. V súčasnosti sú tieto súdy súčasťou systému všeobecných súdov.

Súdne stolice (törvénytáblák) rozhodujú v prvom i druhom stupni. Pred poslednou reformou súdnictva (t. j. v období medzi rokmi 1949 a 2012) sa tieto súdy označovali ako župné súdy, ich súčasný názov pochádza z obdobia pred rokom 1949. Nachádzajú sa v hlavnom meste a v ďalších 19 župných mestách. Vo väčšine prípadov pôsobia ako odvolacie súdy proti rozhodnutiam okresných a obvodných súdov, ako i správnych a pracovnoprávných súdov. V prípadoch vymedzených procesnými predpismi rozhodujú ako súdy prvej inštancie; najmä v prípadoch, keď to odôvodňuje predmet alebo závažnosť veci. Na súdnych stoliciach sa zriaďujú trestné, občianske, obchodné a správne kolégia.

Ďalším stupňom súdov sú tzv. **súdne tabule (ítélőtáblák)**, ktorých je v celej krajine päť: v Budapešti, v Debrecíne, v Győri, v Pécsi a v Segedíne, t. j. okrem hlavného mesta aj vo väčších vidieckych mestách. Súdne tabule existovali už pred prijatím novej ústavy, boli zriadené v rokoch 2003 až 2005 na základe reformy súdnictva z roku 1997. (Kráľovské súdne tabule v Uhorsku pôsobili ako odvolacie súdy, do roku 1918 ich bolo v celej krajine 11,

Súdny systém Maďarska

z toho dve na území Slovenska: v Bratislave a v Košiciach. V Maďarsku boli zrušené v roku 1950.) Predstavujú medzistupeň medzi súdnymi stolicami a Kúriou ako najvyšším súdom, pričom hlavným dôvodom ich zriadenia bolo odbremenenie Kúrie. Rozhodujú ako odvolacie súdy o odvolaniach proti rozhodnutiam súdnych stolíc i ako súdy tretej inštancie vo veciach, v ktorých v druhom stupni rozhodovali súdne stolice. Na súdnych tabuliach sú zriadené trestné a občianske kolégiá; od 1. januára 2018 nerozhodujú v správnych veciach.

Kúria (do roku 2012 najvyšší súd) so sídlom v Budapešti ako najvyššia inštancia všeobecných súdov zodpovedá za jednotnosť a konzistentnosť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Jej uznesenia v oblasti zjednocovania judikatúry slúžia ako principiálne návody pre súdy a sú pre súdy záväzné. Kúria je odvolacím súdom proti rozhodnutiam súdnych stolíc a súdnych tabúl a dovolacím súdom vo veciach, v ktorých v druhom stupni rozhodovali súdne stolice, resp. súdne tabule. Vykonáva prieskum rozhodovacej činnosti v právoplatne ukončených veciach. Rozhoduje aj o súlade všeobecne záväzných nariadení obcí s inými všeobecne záväznými právnymi predpismi, pričom všeobecne záväzné nariadenia obcí má právomoc aj zrušiť. Túto právomoc vykonával do roku 2012 ústavný súd.

V rámci Kúrie sa zriaďujú nasle-

dujúce senáty: rozhodovací, samosprávny, senát pre jednotný výklad práva a senát principiálnych oznámení. Senát pre jednotný výklad práva (*jogegységi tanács*) rozhoduje vo veciach, v ktorých sa niektorý senát Kúrie chce odchyliť od principiálneho rozhodnutia Kúrie alebo v ktorých sa považuje za potrebné vydať zjednocovacie rozhodnutie. Ak niektoré rozhodnutie Kúrie môže mať širší spoločenský význam, predseda Kúrie alebo predseda príslušného kolégia predloží takého rozhodnutie senátu principiálnych oznámení (*elvi közzétételi tanács*), ktorý môže vyhlásiť príslušné rozhodnutie za principiálne rozhodnutie Kúrie. Prostredníctvom zjednocovacích rozhodnutí a principiálnych rozhodnutí zabezpečuje Kúria jednotnosť rozhodovacej činnosti.

Na Kúrii pôsobia občiansko-právne, trestnoprávne a správne a pracovnoprávne kolégiá, ako i analytické oddelenia. Predseda Kúrie sa volí na 9-ročné funkčné obdobie spomedzi sudcov v parlamente (*Országgyűlés*), na návrh prezidenta republiky, dvojtretinovou väčšinou všetkých poslancov parlamentu.

Správu všeobecných súdov vykonáva v Maďarsku **predseda Štátneho súdneho úradu** (*Országos Bírósági Hivatal*). Štátny súdny úrad bol vytvorený po nadobudnutí účinnosti novej ústavy v roku 2012 a nahradil dovtedajšiu Štátnu justičnú radu (*Országos Igazságszolgáltatási Tanács*). (Predsedom Štátnej jus-

tičnej rady bol do roku 2012 predseda najvyššieho súdu.)

Predseda Štátneho súdneho úradu volí spomedzi sudcov parlament na návrh prezidenta republiky dvojtretinovou väčšinou hlasov všetkých poslancov na 9-ročné funkčné obdobie. Hlavné právomoci Štátneho súdneho úradu vykonáva jeho predseda, ktorého činnosť kontroluje **Štátna súdna rada** (*Országos Bírói Tanács*). Štátna súdna rada je samosprávnym orgánom sudcov, ktorý kreujú samotní sudcovia zo svojich radov a jeho členom je vždy predseda Kúrie.

V zmysle znenia ústavy z roku 2011 sa má zriadiť aj **najvyšší správny súd** (*Közigazgatási Felsőbíróság*), ako najvyššia inštancia v správnych veciach. Zriadením tohto súdu by sa tiež obnovil stav pred roku 1949, dovtedy totiž najvyšší správny súd v Maďarsku existoval. Tento súd má zjednocovať rozhodovacie činnosť správnych a pracovnoprávných súdov a vydávať uznesenia záväzné pre správne a pracovnoprávne súdy nižších stupňov. Návrh zákona na zriadenie najvyššieho správneho súdu bol schválený parlamentom v decembri 2018 a súd by mal vzniknúť do roka 2020. Jeho sídlo má byť v Ostrihome. Nová právna úprava počítá nielen so zriadením najvyššieho správneho súdu, ale aj s vytvorením samostatnej siete správnych súdov. V súčasnosti sú totiž správne a pracovnoprávne súdy súčasťou systému všeobecného súdnictva. Po novom má vzniknúť

Súdny systém Maďarska

osem správnych súdov s regionálnou príslušnosťou, ktorých odvolacím súdom bude najvyšší správny súd. Správu správneho súdnictva má vykonávať ministerstvo spravodlivosti. To znamená aj to, že správne súdnictvo bude vyňaté zo všeobecného súdnictva aj z pohľadu jeho spravovania.

POSTAVENIE SUDCOV

Sudcov vymenúva prezident republiky. Sudcom sa môže stať ten, kto dovŕšil 30 rokov veku a spĺňa ďalšie zákonné podmienky, a to:

- je štátnym občanom Maďarska,
- má plnú spôsobilosť na právne úkony,
- má vysokoškolské právnické vzdelanie,
- vykonal justičnú skúšku,
- odovzdá majetkové priznanie,
- má aspoň jednoročnú prax ako súdny tajomník, zastupujúci prokurátor, advokát, notár, právny poradca, zamestnanec ústredného orgánu štátnej správy, resp. vlády v zamestnaní, ktoré je viazané na odbornú právnickú skúšku; pôsobil aspoň jeden rok ako ústavný sudca, sudca, vojenský sudca alebo prokurátor, alebo aspoň jeden rok vykonával rozhodovaciu činnosť v medzinárodnej organizácii alebo v orgáne Európskej únie, resp. vykonával činnosť súvisiacu s justíciou,

- je spôsobilý na výkon sudcovskej činnosti podľa výsledkov skúšky spôsobilosti.

Pri prvom vymenovaní je sudca vymenovaný na trojročné obdobie, s výnimkou kandidátov, ktorí už vykonávali činnosť sudcu alebo vojenského sudcu aspoň tri roky, vykonávali rozhodovaciu činnosť alebo činnosť súvisiacu s justíciou v medzinárodnej organizácii alebo v orgáne Európskej únie a získali aspoň päťročnú prax, alebo sa považujú za výnimočných odborníkov práva v oblasti vedy alebo vzdelávania.

Sudcovia môžu byť zo svojej funkcie odvolaní len na základe zákonných podmienok. Služobný pomer sudcov môže trvať do dovŕšenia všeobecnej lehoty starobného dôchodku, s výnimkou predsedu Kúrie, predsedu najvyššieho správneho súdu a predsedu Štátneho súdneho úradu.

Súdy rozhodujú v senátoch, ak osobitný zákon neustanovuje inak. V prípadoch ustanovených osobitnými zákonmi sa súdneho rozhodovania zúčastňujú aj „neprofesionálni sudcovia“, t. j. prísediaci (*ülnökök*). Prísediaci sú volení obecnými a župnými samosprávami na štvorročné funkčné obdobie na základe návrhov občianskych organizácií (s výnimkou politických strán).

Ako samosudca môže konať len sudca. V prípadoch ustanovených zákonom môže konať na

miesto samosudcu aj súdny úradník.

PROCESNÉ PREDPISY

Procesné predpisy v Maďarsku boli v posledných rokoch rekodifikované. **Nový občiansky súdny poriadok** (*polgári perrendtartás*) nadobudol účinnosť 1. januára 2018 a nahradil tak jeden z najstarších zákonov maďarského právneho poriadku, občiansky súdny poriadok z roku 1952. Nový zákon zavádza komplexnejšiu úpravu civilného konania a rozdeľuje ho na dve časti: prvá je prípravná časť (*perfelvételi szakasz*), ktorá prebieha hlavne písomne, kým druhá je dokazovacia a pojednávacia časť (*érde mi tárgyalási szakasz*), ktorá prebieha už väčšinou ústne. Rozdelením civilného konania na dve časti sa malo dosiahnuť zefektívnenie a zrýchlenie občianskych súdnych konaní.

Trestný poriadok (*büntetőeljárás törvénye*) z roku 1998 bol tiež nahradený novým kódexom, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2017 a zaviedol výrazné zmeny v trestných súdnych konaniach. Nový kódex zúžil priestor prísediacich na súdoch, ich činnosť sa využíva napríklad v konaniach proti mladistvým alebo vo vojenských súdnych konaniach. Zaviedla sa nová úprava sledovania osôb a zabezpečovania informácií, ktorá do účinnosti nového kódexu bola obsiahnutá v osobitných zákonoch. Nový trestný poriadok maximalizuje možné lehoty pri utajenom zís-

Súdny systém Maďarska

kavaní informácií.

Predsúdne konanie sa v novej úprave delí na dve časti: prvá časť, objasňovanie (*felderítés*) prebieha v plnej kompetencii polície, prokuratúra vykonáva dozor iba v druhej, vyšetrovacej fáze (*vizsgálat*). S cieľom znížovania počtu väzobne stíhaných obvinených sa zaviedlo, že obvinený môže zložiť peňažnú záruku súdu aj inými než len peňažnými prostriedkami, napr. vo forme cenných papierov alebo nehnuteľností.

Rekodifikácii sa nevyhla ani oblasť správneho súdnictva; **nový správny súdny poriadok** (*közigazgatási perrendtartás*) nadobudol účinnosť 1. januára 2018. Tento kódex rozširuje právomoci správnych súdov, keďže ustanovuje, že akákoľvek činnosť alebo nečinnosť orgánu verejnej správy môže byť predmetom správneho súdneho konania, ak nimi môžu byť dotknuté práva alebo oprávnené záujmy občanov. Kódex sa nevzťahuje na konanie vládnych orgánov, t. j. na konanie medzi orgánmi verejnej moci navzájom, resp. konanie vládnych orgánov v medzinárodných vzťahoch.

POSTAVENIE ÚSTAVNÉHO SÚDU

Ústavný súd (*Alkotmánybíróság*) je podľa maďarskej ústavy najvyšším orgánom ochrany ústavnosti. Ústavný súd skúma:

- súlad schválených, ale ešte neúčinných zákonov s ús-

tavou,

- na základe žiadosti sudcov v osobitných veciach súlad právneho predpisu s ústavou,
- súlad právnych predpisov s ústavou v osobitných veciach na základe ústavných sťažností,
- súlad súdnych rozhodnutí s ústavou,
- súlad právnych predpisov s medzinárodnými zmluvami, a
- na návrh vlády, aspoň štvrtiny poslancov parlamentu, predsedu Kúrie, predsedu najvyššieho správneho súdu, generálneho prokurátora alebo verejného ochranca práv súlad právnych predpisov s ústavou.

Návrh na preskúmanie schválených, ale ešte neúčinných zákonov (tzv. predbežná kontrola noriem) má viacero foriem. Ak sa prezident domnieva, že zákon prijatý parlamentom, ktorý mu bol doručený na podpis, nie je v súlade s ústavou, nepodpíše ho, ale doručí na preskúmanie ústavnému súdu. Prezident môže požiadať ústavný súd aj o preskúmanie samotnej ústavy, resp. novely ústavy z pohľadu ich tvorby, ako aj o preskúmanie súladu medzinárodnej zmluvy s ústavou. Zákony môže poslať ústavnému súdu na preskúmanie aj samotný parlament; o tomto návrhu rozhodujú poslanci po hlasovaní o návrhu. Ak parlament schváli návrh o predbežnej kontrole prijatého zákona, predseda parlamentu doručí zákon ústavnému súdu. Ak ústavný súd

v rámci predbežnej kontroly noriem zistí nesúlad príslušného zákona alebo medzinárodnej zmluvy s ústavou, takýto zákon alebo medzinárodná zmluva nenadobudne účinnosť.

Ústavný súd má právomoc aj na výklad ustanovení ústavy. Ústavný súd podáva výklad ústavy na základe návrhu parlamentu alebo niektorého stáleho výboru parlamentu, prezidenta alebo vlády v súvislosti s konkrétnou ústavnoprávnou otázkou.

Ústavný súd pozostáva z pätnástich sudcov, ktorých volí parlament dvojtretinovou väčšinou hlasov všetkých poslancov na 12-ročné funkčné obdobie. Ústavní sudcovia nemôžu byť zvolení opätovne. Ústavným sudcom sa môže stať každý bezúhonný maďarský štátny občan, ktorý je voliteľný do parlamentu, má vysokoškolské právnické vzdelanie, má aspoň 45 a najviac 70 rokov a je výnimočným teoretickým právnikom (vysokoškolský pedagóg alebo doktor Maďarskej akadémie vied) alebo má aspoň 20-ročnú právnickú prax. Ústavným sudcom sa nemôže stať, kto v období štyroch rokov pred dňom voľby bol členom vlády, vedúcim štátnym zamestnancom alebo vedúcim funkcionárom politickej strany.

Kandidátov na ústavných sudcov navrhuje výbor parlamentu vytvorený na tento účel, ktorý má najmenej 9 a najviac 15 členov a majú v ňom zastúpenie poslanecké kluby všetkých politických strán, ktoré majú zastúpenie v parlamente. Pred voľbou

Súdny systém Maďarska

majú byť kandidáti na ústavných sudcov vypočutí pred ústavnoprávnym výborom parlamentu a parlament zvolí sudcov ústavného súdu po oboznámení sa so stanoviskom ústavnoprávného výboru.

Mgr. Zoltán Szalay
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

1. *Zbierka právnych predpisov* [online]. Wolters Kluwer, 2018 [cit. 2018-12-07]. Dostupné na internete: <<https://net.jogtar.hu/>>.

2. *A bírósági rendszer 1868 után* [online]. 2016 [cit. 2018-12-07]. Dostupné na internete: <<https://dti.ogyk.hu/hu/gyujtemenyismer-tetok/jogforrasok/item/294-a-birosagi-rendszer-1868-utan>>.

3. *Magyarország bíróságai* (oficiálna stránka Štátneho súdneho úradu) [online]. 2018 [cit. 2018-12-07]. Dostupné na internete: <<https://birosag.hu/a-birosagi-szervezet>>.

4. *A mai bírósági rendszer* (oficiálna stránka Kúrie) [online]. 2018 [cit. 2018-12-07]. Dostupné na internete: <<http://kuria-birosag.hu/hu/mai-birosagi-rendszer>>.

5. *Közigazgatási bíróságok a jogállamiság védelmében - Benyújtották a törvényjavaslatot az Országgyűlésnek* [online]. 2018. 11. 07. [cit. 2018-12-07]. Dostupné na internete: <<http://www.jogiforum.hu/hirek/39832>>.

6. Kengyel, M. *Magyar polgári eljárásjog*. Osiris Kiadó, 2013. Dostupné na internete: <https://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_520_magyar_polgari_eljarasjog/ch02s02.html>.

7. *Az új polgári perrendtartás előzményei* [online]. 2018. 03. 06. [cit. 2018-12-07]. Dostupné na internete: <[https://jogaszvilag.hu/szakma/az-uj-](https://jogaszvilag.hu/szakma/az-uj-polgari-perrendtartas-elozmenyei/)

[polgari-perrendtartas-elozmenyei/](https://jogaszvilag.hu/szakma/az-uj-polgari-perrendtartas-elozmenyei/)>.

8. *Az új büntetőeljárási törvény* [online]. 2018. 07. 20. [cit. 2018-12-07]. Dostupné na internete: <<https://miskc.hu/index.php/260-az-uj-buntetoeljarasi-torveny>>.

9. *Hatályba lép az új közigazgatási perrendtartás – milyen ügyek kerülhetnek a közigazgatási bíróságok elé?* [online] 2018. 12. 03. [cit. 2018-12-07]. Dostupné na internete: <<https://hirlevel.egov.hu/2017/12/03/hatalyba-lep-az-uj-kozigazgatasi-perrendtartas-milyen-ugyek-kerulhetnek-a-kozigazgatasi-birosagok-ele/>>.

10. *Benyújtották a közigazgatási bíróságokról szóló törvényjavaslatot* [online] 2018. 11. 06. [cit. 2018-12-07]. Dostupné na internete: <https://hvg.hu/itthon/20181106_Benyujtottak_a_kozigazgatasi_birosagokrol_szolo_torvenyjavaslatot>.

Nariadenie 32016R1103

Majetkový režim manželov s cezhraničným prvkom

Problematika majetkového režimu manželov s cezhraničným prvkom bola medzi členskými štátmi EÚ dlhodobo považovaná za nedostatočnú a problematickú. [Nariadenie EP a Rady č. 1215/2012 zo dňa 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach](#) sa na rozhodovanie o majetkovom režime manželov neaplikuje, keďže článok 1 ods. 2 písm. a) nariadenia hovorí, že nariadenie sa neuplatňuje na osobný stav a právnu spôsobilosť fyzických osôb, majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku alebo zo vzťahu, ktorý má podľa rozhodného práva porovnateľné účinky ako manželský zväzok.

Absenciu úpravy majetkových pomerov manželov konštatovala Európska Únia v [Zelenej knihe o kolízii právnych predpisov v oblasti manželských majetkových režimov zaoberajúcej sa najmä otázkou súdnej právomoci a vzájomného uznávania](#) zo dňa 17. júla 2006.

Oblasť manželských majetkových režimov bola vylúčená z prijatých nástrojov spoločenstva. Haagsky dohovor o rozhodnom práve pre majetkový režim manželov zo 14. marca 1978 ratifikovalo len Francúzsko, Luxembursko a Holandsko. Keďže harmonizácia noriem hmotného práva je nemysliteľná, Zelená kniha sa zaoberá zásadnou otázkou kolíznych noriem.

Komisia predostrela právny problém, ktorý bol vyriešený prijatím

nového [Nariadenia Rady EÚ 2016/1103 z 24. júna 2016, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti právomoci, rozhodného práva a uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach majetkových režimov manželov](#) (ďalej len „Nariadenie“).

Nariadenie sa uplatňuje v súvislosti s majetkovými režimami manželov, ktoré majú cezhraničné dôsledky. Kládne si za cieľ sústrediť ustanovenia o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní, prípadne prijatí, vykonateľnosti a výkone rozhodnutí, verejných listín a súdnych zmierov. Do pôsobnosti Nariadenia patria občianskoprávne aspekty súvisiace s majetkovými režimami manželov, týkajúce sa každodennej správy majetku manželov, ako aj vyporiadania režimu, a to najmä v dôsledku rozchodu manželov alebo smrti jedného z nich. Z rozsahu pôsobnosti Nariadenia sú vylúčené okrem iného právna spôsobilosť manželov; existencia, platnosť alebo uznanie manželstva; vyživovacia povinnosť; dedenie po zosnulom manželovi; sociálne zabezpečenie a iné.

Nariadenie v článku 5 upravuje právomoc v prípade rozvodu, rozluky alebo vyhlásenia manželstva za neplatné spôsobom, že pokiaľ o návrhu vo veci rozvodu, rozluky alebo vyhlásenia manželstva za neplatné v zmysle [nariadenia \(ES\) č. 2201/2003](#) koná súd členského štátu, majú súdy tohto členského štátu právomoc rozhodovať vo veciach majetkového režimu manželov

súvisiacich s daným návrhom. Úpravou sa zohľadňuje narastajúca mobilita párov počas ich manželského života s cieľom zabezpečiť riadny výkon spravodlivosti a umožniť občanom, aby v rôznych súvisiacich konaniach rozhodovali súdy toho istého členského štátu. Takto založená právomoc podlieha dohode manželov, ak súd, ktorý rozhoduje o návrhu vo veci rozvodu, rozluky alebo vyhlásenia manželstva za neplatné:

- je súdom členského štátu, v ktorom má navrhovateľ obvyklý pobyt a navrhovateľ tam býval najmenej jeden rok bezprostredne pred podaním návrhu podľa článku 3 ods. 1 písm. a) piatej zarážky nariadenia (ES) č. 2201/2003;
- je súdom členského štátu, ktorého je navrhovateľ štátnym príslušníkom, v ktorom má navrhovateľ obvyklý pobyt a býval tam najmenej šesť mesiacov bezprostredne pred podaním návrhu podľa článku 3 ods. 1 písm. a) šiestej zarážky nariadenia (ES) č. 2201/2003;
- začal konať podľa článku 5 nariadenia (ES) č. 2201/2003 vo veci premeny rozluky na rozvod, alebo
- začal konať podľa článku 7 nariadenia (ES) č. 2201/2003 na základe zostatkovej právomoci.

Okrem takto určenej právomoci Nariadenie upravuje právomoc založenú v ostatných prípadoch,

Nariadenie 32016R1103

Majetkový režim manželov s cezhraničným prvkom

právomoc založenú na účasti odporcu, alternatívnu právomoc a v článku 10 subsidiárnu právomoc. Pokiaľ žiadny súd členského štátu nemá právomoc podľa článku 4, 5, 6, 7 alebo 8, alebo ak všetky súdy podľa článku 9 odmietli vykonávať právomoc a žiadny súd nemá právomoc podľa článku 9 ods. 2, právomoc majú súdy členského štátu, ak sa na území tohto členského štátu nachádza nehnuteľnosť jedného alebo oboch manželov. V takom prípade má však konajúci súd právomoc konať iba o dotknutej nehnuteľnosti.

Vo vzťahu k otázke rozhodného práva platí, že právny poriadok, ktorý sa určí podľa Nariadenia za rozhodné právo sa uplatní bez ohľadu na to, či je právnym poriadkom členského štátu. Rozhodné právo pre majetkový režim manželov podľa článku 22 alebo 26 sa vzťahuje na celý majetok, na ktorý sa vzťahuje uvedený režim, a to bez ohľadu na to, kde sa majetok nachádza. Snahou tejto úpravy je hlavne zabrániť protichodným výsledkom konaní a predísť roztriešteniu majetkového režimu manželov. Bod 43 úvodnej časti Nariadenia konštatuje, že rozhodným právom pre majetkový režim manželov by sa mal spravovať majetkový režim ako celok, t. j. všetok majetok, na ktorý sa tento režim vzťahuje, bez ohľadu na povahu majetku a to, či sa majetok nachádza v inom členskom štáte alebo v treťom štáte.

Článok 22 Nariadenia upravuje voľbu rozhodného práva Manželi

alebo budúci manželia môžu dohodou určiť alebo zmeniť rozhodné právo pre svoj majetkový režim za predpokladu, že si zvolia jeden z týchto právnych poriadkov:

- právny poriadok štátu, kde majú budúci manželia, alebo jeden z nich v čase uzavretia dohody obvyklý pobyt, alebo
- právny poriadok štátu, ktorého štátnym príslušníkom je v čase uzavretia dohody jeden z manželov alebo budúcich manželov.

Pokiaľ sa manželia nedohodnú inak, je zmena rozhodného práva pre majetkový režim manželov vykonaná počas trvania manželstva účinná len do budúcnosti. Dohoda musí byť vyhotovená v písomnej forme, musí v nej byť uvedený dátum a musia ju podpísať obaja manželia.

Nariadenie upravuje situáciu rozhodného práva aj pre prípad neexistencie voľby účastníkmi.

Článok 27 Nariadenia upravuje rozsah pôsobnosti rozhodného práva pre majetkový režim manželov nasledovne:

- klasifikácia majetku patriaceho niektorému z manželov alebo obom manželom do rôznych kategórií počas trvania manželstva a po jeho zániku;
- presun majetku do inej kategórie;
- zodpovednosť jedného z manželov za záväzky a dlhy druhého z manželov;

- oprávnenia, práva a povinnosti niektorého z manželov alebo oboch manželov súvisiace s majetkom;
- zrušenie majetkového režimu manželov a rozdelenie alebo vyporiadanie majetku;
- účinky majetkového režimu manželov na právne vzťahy medzi niektorým z manželov a tretími osobami a
- vecná platnosť dohody o majetkovom režime manželov.

Uznanie, vykonateľnosť a výkon rozhodnutí sú predmetom úpravy článkov 36 až 57 Nariadenia. Všeobecne platí, že rozhodnutie vydané v členskom štáte sa v ostatných členských štátoch uznáva bez osobitného konania. Každá zainteresovaná strana, ktorá predloží otázku uznania rozhodnutia ako hlavný predmet sporu, môže v súlade s postupmi ustanovenými v článkoch 44 až 57 Nariadenia podať návrh na uznanie rozhodnutia.

Rozhodnutie sa neuzná:

- ak je uznanie v zjavnom rozpore s verejným poriadkom v členskom štáte, v ktorom sa žiada o uznanie;
- ak sa vydalo v neprítomnosti a odporcovi sa nedoručila písomnosť, ktorou sa začalo konanie, alebo rovnocenná písomnosť, v dostatočnom predstihu a takým spôsobom, aby si mohol zabezpečiť obhajobu, okrem prípadu, ak opo-

Nariadenie 32016R1103

Majetkový režim manželov s cezhraničným prvkom

- menul začať konanie, ktorým by napadol rozhodnutie, keď tak mohol urobiť;
- ak je nezlučiteľné s rozhodnutím vydaným v konaní medzi rovnakými účastníkmi v členskom štáte, v ktorom sa žiada o uznanie;
- ak je nezlučiteľné so skorším rozhodnutím vydaným v inom členskom štáte alebo v treťom štáte v konaní vo veci s rovnakým predmetom a dôvodom a medzi tými istými účastníkmi za predpokladu, že skoršie rozhodnutie spĺňa podmienky uznania v členskom štáte, v ktorom sa žiada o uznanie.

Rozhodnutie vydané v členskom štáte sa za žiadnych okolností nesmie skúmať vo veci samej. Rozhodnutia, ktoré boli vydané v členskom štáte a ktoré sú v ňom vykonateľné, sú vykonateľné v inom členskom štáte, ak tam boli na návrh ktorejkoľvek zainteresovanej strany vyhlásené za vykonateľné v súlade s postupom stanoveným v článkoch 44 až 57.

Článok 45 Nariadenia upravuje konanie o vyhlásenie vykonateľnosti. Konanie sa spravuje právnym poriadkom členského štátu výkonu, pričom od navrhovateľa sa nevyžaduje, aby mal v členskom štáte výkonu poštovú adresu ani splnomocneného zástupcu. K návrhu sa pripojí vyhotovenie rozhodnutia, ktoré spĺňa podmienky potrebné na preukázanie jeho pravosti a potvrdenie

vydané súdom alebo príslušným orgánom členského štátu pôvodu na tlačivo stanovenom v súlade s konzultačným postupom podľa článku 67 ods. 2 Nariadenia.

Rozhodnutie sa vyhlási za vykonateľné ihneď po splnení formálnych náležitostí stanovených v článku 45 Nariadenia. Účastník, voči ktorému sa o výkon žiada, nemá v tomto štádiu konania právo robiť podania k návrhu. Rozhodnutie o návrhu na vyhlásenie vykonateľnosti sa bezodkladne oznámi navrhovateľovi spôsobom upraveným právnym poriadkom členského štátu výkonu. Vyhlásenie vykonateľnosti sa doručí účastníkovi, proti ktorému sa žiada o výkon, spolu s rozhodnutím, ak mu vyhlásenie nebolo doručené už predtým.

Článok 49 Nariadenia ďalej upravuje odvolanie proti rozhodnutiu o návrhu na vyhlásenie vykonateľnosti. Proti tomuto rozhodnutiu sa môže odvolať každý z účastníkov. Odvolacie konanie sa spravuje procesnými predpismi, ktoré upravujú sporové konanie.

Odvolanie proti vyhláseniu vykonateľnosti sa podáva do 30 dní od jeho doručenia. Ak má účastník, proti ktorému sa žiada o výkon, bydlisko v inom členskom štáte, ako členskom štáte, v ktorom sa vydalo vyhlásenie vykonateľnosti, lehota na odvolanie je 60 dní a začína plynúť odo dňa doručenia, buď tejto osobe do vlastných rúk, alebo na adresu miesta jej pobytu. Predĺženie tejto lehoty z dôvodu

vzdialenosti nie je prípustné.

Vo vzťahu k verejným listinám platí, že verejná listina vyhotovená v jednom členskom štáte má v inom členskom štáte rovnaké dôkazné účinky ako v členskom štáte pôvodu alebo čo najporovnateľnejšie účinky, ak to nie je v zjavnom rozpore s verejným poriadkom v dotknutom členskom štáte. Osoba, ktorá si želá použiť verejnú listinu v inom členskom štáte, môže požiadať orgán, ktorý verejnú listinu vystavuje v členskom štáte pôvodu, aby vyplnil tlačivo stanovené v súlade s konzultačným postupom uvedeným v článku 67 ods. 2 Nariadenia a opísal v ňom dôkazné účinky, ktoré má verejná listina v členskom štáte pôvodu.

Pravosť verejnej listiny možno napadnúť na súdoch členského štátu pôvodu a príslušné rozhodnutie sa prijme podľa právneho poriadku tohto štátu. Napadnutá verejná listina nemá v inom členskom štáte žiadne dôkazné účinky, kým o nej nerozhodne príslušný súd. Článok 61 Nariadenia určuje, že písomnosti vydané v členskom štáte v súvislosti s týmto Nariadením nevyžadujú vyššie overenie ani splnenie inej podobnej formálnej náležitosti.

Článok 70 Nariadenia upravuje nadobudnutie účinnosti. Nariadenie nadobudlo účinnosť 28. júla 2016. Uplatňuje sa v členských štátoch, ktoré sa zúčastňujú na posilnenej spolupráci v oblasti právomoci, rozhodného prá-

Nariadenie 32016R1103

Majetkový režim manželov s cezhraničným prvkom

va a uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach majetkových režimov medzinárodných párov, vzťahujúcej sa na veci majetkových režimov manželov, ako aj na majetkové dôsledky registrovaných partnerstiev, ako sa ustanovuje v [rozhodnutí Rady \(EÚ\) 2016/954](#).

Nariadenie sa uplatňuje **od 29. januára 2019** s výnimkou článkov 63 a 64, ktoré sa uplatňujú od 29. apríla 2018, a článkov 65, 66 a 67, ktoré sa uplatňujú od 29. júla 2016. V prípade členských štátov, ktoré sa zúčastňujú na posilnenej spolupráci na základe rozhodnutia prijatého v súlade s článkom 331 ods. 1 druhým alebo tretím pododsekom ZFEÚ, sa toto nariadenie uplatňuje odo dňa uvedeného v danom rozhodnutí.

JUDr. Kristína Trubianska
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Nariadenie Rady (EÚ) 2016/1103/EÚ z 24. júna 2016, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti právomoci, rozhodného práva a uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach majetkových režimov manželov

Oblasť úpravy

justičná spolupráca v občianskych veciach
spravodlivosť a domáce veci

Autor predpisu

Rada Európskej únie

Úradný vestník

Ú. v. EÚ L 183, 8. júl 2016, s. 1 – 29

Dátum prijatia predpisu

24. jún 2016

Dátum účinnosti

28. júl 2016

Deskriptor EUROVOC-u

manželstvo
jurisdikcia súdov
rozvod
medzinárodné súkromné právo
princíp vzájomného uznávania
výkon rozhodnutia

Rozhodnuté predbežné otázky

Súdny dvor Európskej únie

V predchádzajúcom čísle Bulletinu (2/2017), vydanom v decembri minulého roku sme priniesli prehľad aktuálnych žiadostí o rozhodnutie o prejudiciálnych otázkach položených slovenskými súdmi (rubrika: Informujeme, strany 10 až 14). Od vydania predchádzajúceho čísla boli dve konania súdnym dvorom už preskúmané a rozhodnuté. Úplné a pôvodné znenia rozsudkov sú dostupné prostredníctvom webovej stránky Súdneho dvora Európskej únie (číslo veci obsahuje hypertextové prepojenie).

C – 302/17 PPC POWER

Ú. v. C 200 z 11. mája 2018, s. 19 (rozsudok)

Ú. v. C 269 zo 14. augusta 2017, s. 4 (návrh)

Dátum podania návrhu

24. máj 2017

Dátum rozsudku

12. apríl 2018

Právna oblasť

životné prostredie
znečistenie

Pôvod prejudiciálnych otázok

Krajský súd v Bratislave

Súdny dvor po preskúmaní veci rozhodol o prejudiciálnej otázke položenej Krajským súdom takto:

[Smernica 2003/87/ES Európskeho parlamentu a Rady z 13. októbra 2003, o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvóta-](#)

[mi skleníkových plynov v spoločenstve](#), a ktorou sa mení a dopĺňa [smernica Rady 96/61/ES](#) (ďalej len „smernica 2003/87“), sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ako je vnútroštátna právna úprava dotknutá vo veci samej, zdaňujúcej vo výške 80 % ich hodnoty bezodplatne pridelené emisné kvóty skleníkových plynov, ktoré podniky, podliehajúce systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov, predali alebo nevyužili.

V odôvodnení svojho rozhodnutia k položenej otázke súdny dvor vysvetlil:

Podľa súdneho dvora, sa vnútroštátny súd v podstate pýtal, či sa má smernica 2003/87 vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ako je vnútroštátna právna úprava dotknutá vo veci samej, zdaňujúcej bezodplatne pridelené emisné kvóty skleníkových plynov, ktoré podniky podliehajúce systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov predali alebo nevyužili, vo výške 80 % ich hodnoty.

Súdny dvor pripomenul, že ako vyplýva z článku 1 smernice 2003/87, táto smernica zriaďuje systém obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v spoločenstve na podporu znižovania týchto emisií finančne a ekonomicky výhodným spôsobom. Pričom v súlade s článkom 10 smernice 2003/87 členské štáty pridávajú najmenej 90 % kvót bezodplatne na obdobie piatich rokov počínajúc 1. januá-

rom 2008. Bezodplatné pridelenie emisných kvót je prechodným opatrením, ktorého cieľom je zabrániť strate konkurencieschopnosti podnikov v dôsledku zavedenia systému obchodovania s emisnými kvótami (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. októbra 2013 vo veci [Iberdrola a i.](#), spojené veci C-566/11, C-567/11, C-580/11, C-591/11, C-620/11 a C-640/11, EU:C:2013:660, bod 45).

Súdny dvor uznal, že žiadne ustanovenie smernice 2003/87 výslovne neobmedzuje právo členských štátov prijať opatrenia, ktoré môžu ovplyvniť hospodárske dôsledky využívania takýchto kvót (pozri v tomto zmysle rozsudok [Iberdrola a i.](#), bod 28, ako aj rozsudok z 26. februára 2015 vo veci [ŠKO-Energo](#), C-43/14, EU:C:2015:120, bod 19). Súdny dvor tak rozhodol, že členské štáty môžu v zásade právne upraviť spôsob, akým sa hodnota emisných kvót bezodplatne pridelených výrobcom, prenesie na spotrebiteľov (rozsudky [Iberdrola a i.](#), bod 29, ako aj [ŠKO-Energo](#), bod 20). Prijatie takýchto opatrení však nesmie ohroziť cieľ smernice 2003/87 (rozsudky [Iberdrola a i.](#), bod 30, ako aj [ŠKO-Energo](#), bod 21).

V tejto súvislosti Súdny dvor považoval za potrebné zdôrazniť, že smernica 2003/87, pri dosahovaní svojho cieľa znižovať emisie skleníkových plynov finančne a ekonomicky výhodným spôsobom, vychádza z hospodárskej hodnoty kvót,

Rozhodnuté predbežné otázky

Súdny dvor Európskej únie

aby tak viedla podniky k zníženiu svojich emisií a v tejto súvislosti zavádza systém obchodovania s emisnými kvótami. Podniky tak môžu využiť emisné kvóty, ktoré im boli pridelené, alebo ich predať, v závislosti od ich trhovej hodnoty a ziskov, ktoré z nich môžu dosiahnuť (pozri v tomto zmysle rozsudok [Iberdrola a i.](#), body 47, 49, ako aj 55). Pre riadne fungovanie tohto systému je preto nevyhnutné, aby suma, ktorou členský štát zdaní ekonomickú hodnotu emisných kvót, neznižovala motiváciu obmedziť emisie skleníkových plynov až do jej úplného potlačenia.

Zo spisu predloženého súdnemu dvoru vyplynulo, že slovenská daň, o ktorú šlo vo veci samej, zaťažuje až 80 % hodnoty bezodplatne pridelených emisných kvót, ktoré neboli využité alebo boli predané. Tým, že sa odobere prakticky celá hospodárska hodnota emisných kvót, takáto daň vedie k úplnému potlačeniu stimulačných mechanizmov, na ktorých je postavený systém obchodovania s emisnými kvótami, a následne aj k potlačeniu stimulov určených na podporu znižovania emisií skleníkových plynov. Podniky, ktorým sa odobere 80 % hospodárskej hodnoty emisných kvót, stratia takmer celú motiváciu investovať do opatrení na znižovanie svojich emisií, ktoré by im umožnili dosiahnuť zisk z predaja svojich nevyužitých kvót.

Súdny dvor považoval za potrebné konštatovať, že dôsledkom

tohto zdanenia je potlačenie zásady bezodplatnosti pridelovania emisných kvót skleníkových plynov upravenej v článku 10 smernice 2003/87 a ohrozenie cieľov sledovaných touto smernicou.

C – 533/16

Volkswagen

Ú. v. C 166 zo 14. mája 2018, s. 11 (rozsudok)

Ú. v. C 22 z 23. januára 2017, s. 5 (návrh)

Dátum podania návrhu

20. október 2016

Dátum rozsudku

21. marec 2018

Právna oblasť

daň z pridanej hodnoty

Pôvod prejudiciálnych otázok

Najvyšší súd SR

Súdny dvor po preskúmaní veci rozhodol spoločne o prvej až štvrtej prejudiciálnej otázke položenej najvyšším súdom, a to takto:

Právo únie sa má vykladať v tom zmysle, že bráni právnej úprave členského štátu, podľa ktorej za okolností, o aké ide vo veci samej, keď bola daň z pridanej hodnoty (DPH) fakturovaná zdaniteľnej osobe a táto osoba ju zaplatila až niekoľko rokov po dodaní predmetného tovaru, sa právo na vrátenie DPH odmieta priznať z dôvodu, že prekľuzívna lehota stanovená uvedenou právnou úpravou na uplatnenie tohto práva začala plynúť od dátumu dodania tovaru a uplynula pred podaním žiadosti o vrátenie dane.

V odôvodnení svojho rozhodnutia k položeným otázkam súdny dvor vysvetlil:

V rámci právneho posúdenia veci, súdny dvor pripomenul, že

Rozhodnuté predbežné otázky

Súdny dvor Európskej únie

[Smernica Rady 2008/9/ES z 12. februára 2008, ktorou sa ustanovujú podrobné pravidlá pre vrátenie dane z pridanej hodnoty ustanovené v smernici 2006/112/ES zdaniteľným osobám, ktoré nie sú usadené v členskom štáte vrátenia dane, ale ktoré sú usadené v inom členskom štáte \(ďalej len „smernica 2008/9“\)](#) má podľa svojho článku 1 za cieľ ustanoviť podrobné pravidlá pre vrátenie DPH stanovené v článku 170 [Smernice Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty](#) (ďalej len „smernica 2006/112“), zdaniteľným osobám, ktoré nie sú usadené v členskom štáte vrátenia dane a ktoré spĺňajú podmienky stanovené v článku 3 smernice 2008/9.

Cieľom smernice 2008/9 však nie je upraviť ani podmienky výkonu, ani rozsah práva na vrátenie dane. Článok 5 druhý odsek tejto smernice totiž stanovuje, že bez toho, aby bol dotknutý článok 6, sa na účely tejto smernice oprávnenie na vrátenie DPH zaplatenej na vstupe stanoví podľa smernice 2006/112 tak, ako sa uplatňuje v členskom štáte vrátenia dane.

V tomto kontexte treba uviesť, že právo zdaniteľnej osoby usadenej v členskom štáte na vrátenie DPH zaplatenej v inom členskom štáte, ako ho upravuje smernica 2008/9, zodpovedá právu na odpočítanie DPH zaplatenej na vstupe vo vlastnom členskom štáte, ktoré mu priznáva smernica 2006/112 (pozri

v tomto zmysle rozsudok z 25. októbra 2012 vo veci [Daimler a Widex](#), C-318/11 a C-319/11, EU:C:2012:666, bod 41).

Odkazujúc na svoju ustálenú judikatúru súdny dvor uviedol, že právo zdaniteľných osôb odpočítať z DPH, ktorú majú zaplatiť, DPH splatnú alebo zaplatenú na vstupe z tovarov, ktoré nadobudli, alebo zo služieb, ktoré prijali, predstavuje základnú zásadu spoločného systému DPH zavedeného právnou úpravou únie (rozsudok z 15. septembra 2016 vo veci [Senatex](#), C-518/14, EU:C:2016:691, bod 26). Spoločný systém DPH v dôsledku toho zabezpečuje daňovú neutralitu, pokiaľ ide o daňovú záťaž všetkých hospodárskych činností bez ohľadu na ich ciele alebo výsledky pod podmienkou, že tieto činnosti v zásade podliehajú DPH (pozri v tomto zmysle rozsudky: [Senatex](#), bod 27 a z 21. septembra 2017 [SMS group](#), C-441/16, EU:C:2017:712, bod 40). Ako súdny dvor opakovane zdôraznil, právo na odpočítanie dane uvedené v článku 167 a nasl. smernice 2006/112 je neoddeliteľnou súčasťou mechanizmu DPH a v zásade nemôže byť obmedzené. Predovšetkým sa toto právo uplatňuje bezprostredne na všetky dane zaťažujúce plnenia uskutočnené na vstupe (rozsudok [Senatex](#), bod 37, a rozsudok z 19. októbra 2017 vo veci [Paper Consult](#), C-101/16, EU:C:2017:775, bod 36).

Právo odpočítať DPH je však

podmienené splnením tak hmotnoprávných, ako aj procesnoprávných podmienok alebo požiadaviek (rozsudok [Paper Consult](#), bod 38). Pokiaľ ide o hmotnoprávne podmienky alebo požiadavky, z článku 168 písm. a) smernice 2006/112 vyplýva, že na priznanie uvedeného práva je potrebné, aby:

- dotknutá osoba bola zdaniteľnou osobou v zmysle smernice,
- tovary alebo služby, na základe ktorých vzniká toto právo, zdaniteľná osoba využívala na výstupe pre potreby svojich vlastných zdaniteľných plnení,
- tovary alebo služby na vstupe dodala alebo poskytla iná zdaniteľná osoba (pozri v tomto zmysle rozsudky [Senatex](#), bod 28, ako aj [Paper Consult](#), bod 39).

Pokiaľ ide o spôsoby uplatnenia práva na odpočítanie DPH, ktoré sú rovnocenné podmienkam alebo požiadavkám procesnoprávnej povahy, článok 178 písm. a) smernice 2006/112 stanovuje, že zdaniteľná osoba musí mať faktúru vyhotovenú v súlade s článkami 220 až 236 a článkami 238 až 240 tejto smernice (rozsudok [Paper Consult](#), bod 40). Z uvedeného vyplýva, ako uviedol aj generálny advokát v bode 58 svojich návrhov, že hoci právo na odpočítanie DPH podľa článku 167 smernice 2006/112 vzniká súbežne so vznikom daňovej povinnosti, uplatnenie tohto práva je v zmysle článku 178 tejto smernice v zásade možné až vte-

Rozhodnuté predbežné otázky

Súdny dvor Európskej únie

dy, keď má zdaniteľná osoba faktúru (pozri v tomto zmysle rozsudok [Senatex](#), bod 35).

Podľa článku 167 a článku 179 prvého odseku smernice 2006/112 právo na odpočítanie DPH sa v zásade uplatní v tom istom období, v ktorom toto právo vzniklo, teda v okamihu, keď vznikne daňová povinnosť. Zdaniteľná osoba však môže byť, podľa článkov 180 a 182 smernice, oprávnená na odpočítanie dane, aj keď nevykonala svoje právo v období, v ktorom toto právo vzniklo, avšak s výhradou dodržania určitých podmienok a požiadaviek stanovených vo vnútroštátnych právnych úpravách (rozsudok z 28. júla 2016, [Astone](#), C-332/15, EU:C:2016:614, bod 32). Možnosť uplatniť právo na odpočítanie DPH bez časového obmedzenia by však bolo v rozpore so zásadou právnej istoty, ktorá vyžaduje, aby sa daňová situácia zdaniteľnej osoby, vzhľadom na jej práva a povinnosti vo vzťahu k daňovej správe, nemohla donekonečna spochybňovať (rozsudok [Astone](#), bod 33).

Súdny dvor už rozhodol, že prekluzívnu lehotu, ktorej uplynutie vedie k potrestaniu zdaniteľnej osoby, ktorá dostatočne nedbala o svoje práva a opomenula požiadať o odpočítanie DPH na vstupe tým, že stratí právo na odpočítanie DPH, nemožno považovať za nezlučiteľnú so systémom stanoveným smernicou 2006/112, pokiaľ sa po prvé, lehota aplikuje rovnako na obdobné nároky v daňovej

oblasti založené na vnútroštátnom práve, ako aj na tie založené na práve únie (zásada ekvivalencie) a po druhé v praxi nezneumožňuje alebo neprimerane nesaňuje uplatnenie nároku na odpočítanie DPH (zásada efektivity) (pozri v tomto zmysle rozsudok [Astone](#), body 34 a 35).

Navyše, podľa článku 273 smernice 2006/112, môžu členské štáty uložiť aj iné povinnosti, ktoré považujú za potrebné na riadny výber DPH a na predchádzanie daňovým podvodom. Boj proti podvodom, daňovým únikom a prípadným zneužitiam je totiž smernicou uznaným a podporovaným cieľom. Opatrenia, ktoré majú členské štáty možnosť prijať podľa článku 273 smernice, však nesmú presiahnuť rámec toho, čo je potrebné na dosiahnutie príslušných cieľov. Z tohto dôvodu sa nemôžu používať spôsobom, ktorý by systematicky spochybňoval právo na odpočítanie DPH a teda neutralitu DPH (pozri v tomto zmysle rozsudky [Astone](#), body 49 a 50).

V prejednávanej veci z rozhodnutia vnútroštátneho súdu, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, vyplýva, že hoci sa dodania tovaru uskutočnili v období rokov 2004 až 2010, spoločnosti Hella vykonali opravy DPH až v priebehu roku 2010, kedy vystavili faktúry zahŕňajúce DPH, podali dodatočné daňové priznania na príslušný daňový úrad a splatnú DPH odvedli do štátneho rozpočtu. Tak tiež z neho vyplýva, že riziko

krátenia dane alebo neodvedenia DPH bolo vylúčené. Za týchto okolností spoločnosť Volkswagen objektívne nemohla uplatniť svoj nárok na vrátenie dane pred týmito opravami, pretože predtým nedisponovala faktúrami a ani nevedela, že DPH je splatná. Až v nadväznosti na opravy boli splnené hmotnoprávne a procesnoprávne podmienky na odpočítanie DPH a Volkswagen mohla požiadať o zbavenie bremena DPH splatnej alebo zaplatenej v súlade so smernicou 2006/112 a so zásadou daňovej neutrality. Keďže spoločnosť Volkswagen konala s náležitou starostlivosťou a nedošlo ani k zneužitiu či podvodnej tajnej dohode so spoločnosťami Hella, nebolo možné proti nároku na vrátenie DPH uplatniť prekluzívnu lehotu, ktorá začala plynúť od dátumu dodania tovaru a pre niektoré obdobia teda uplynula ešte pred vykonanými opravami.

Vzhľadom na spôsob zodpovedania prvej až štvrtej prejudiciálnej otázky, z ktorého vyplýva, že súlad vnútroštátnej právnej úpravy alebo vnútroštátnej praxe s právom únie môže byť za okolností, o aké ide vo veci samej, posúdený vo svetle smernice 2006/112 súdny dvor nepovažoval za potrebné zaoberať sa druhou otázkou.

Mgr. Ivana Mičková
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Preklad materiálu (tzv. *factsheet*), ktorý zostavilo tlačové oddelenie Európskeho súdu pre ľudské práva

„...V oblasti medzinárodných únosov detí musia byť záväzky uložené zmluvným štátom článkom 8 [Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd](#)¹ vykladané vo svetle požiadaviek [Haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí](#) (ďalej aj „Haagsky dohovor“) z 25. októbra 1980... a požiadaviek [Dohovoru o právach dieťaťa](#) z 20. novembra 1989... a relevantných pravidiel a zásad medzinárodného práva uplatniteľného na vzťahy medzi zmluvnými stranami...

Tento prístup zahŕňa kombinovanú a súladnú aplikáciu medzinárodných nástrojov, a to obzvlášť v prípade Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „Európsky dohovor“ alebo „Dohovor“) a Haagskeho dohovoru, s ohľadom na ich účel a dosah na ochranu práv detí a rodičov. Takéto zohľadňovanie medzinárodných ustanovení by nemalo vyústiť do konfliktu či opozície medzi rôznymi dohovormi, za predpokladu, že Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj „Súd“) bude schopný naplno vykonávať svoju úlohu, konkrétne zabezpečiť plnenie záväzkov prijatých vysokými zmluvnými stranami Európskeho dohovoru..., vykladaním a aplikovaním ustanovení Dohovoru spôsobom, ktorý činí jeho záruky praktickými a efektívnymi...

Rozhodujúca otázka je, či sa v rámci voľnej úvahy, ktorú majú štáty v danej oblasti, dosiahla spravodlivá rovnováha, ktorá musí existovať medzi protichodnými záujmami, ktoré sú v hre – záujem dieťaťa, oboch rodičov a verejného poriadku – berúc však do úvahy, že v prvom rade treba zvažovať najlepší záujem dieťaťa, a že cieľ prevencie a okamžitého návratu zodpovedá osobitnej koncepcii najlepšieho záujmu dieťaťa...

Najlepší záujem dieťaťa sa nezhoduje so záujmami otca alebo matky... a v kontexte žiadosti o návrat podľa Haagskeho dohovoru, ktorá je preto odlišná od konania o zverenie do osobnej starostlivosti, koncept najlepšieho záujmu dieťaťa musí byť vyhodnocovaný vo svetle výnimiek poskytovaných Haagskym dohovorom, obzvlášť tých, ktoré sa týkajú plynutia času... a existencie vážneho nebezpečenstva... Táto úloha pripadá v prvom stupni vnútroštátnym orgánom dožiadaného štátu, ktoré majú, okrem iného, výhodu priameho kontaktu so zainteresovanými stranami. Pri plnení svojej úlohy podľa článku 8 Európskeho dohovoru vnútroštátne súdy disponujú voľnou úvahou, ktorá však podlieha európskemu dozoru, ktorým Súd preskúmava podľa Dohovoru rozhodnutia prijaté orgánmi v rámci ich voľnej úvahy.

K súladnému výkladu Európskeho dohovoru a Haagskeho dohovoru... možno dospieť, ak budú dodržané nasledovné dve podmienky. Po prvé, faktory spôsobilé založiť výnimku z aplikácie Haagskeho dohovoru ... vo vzťahu k okamžitému návratu dieťaťa, musí dožiadaný súd riadne zvážiť. Súd musí prijať rozhodnutie, ktoré je v tomto ohľade dostatočne odôvodnené, aby umožňovalo Súdu overiť si, či tieto otázky boli efektívne preskúmané. Po druhé, tieto faktory musia byť vyhodnotené vo svetle článku 8 Európskeho dohovoru ...

Napokon, ... článok 8 Dohovoru ukladá v tomto ohľade vnútroštátnym orgánom osobitnú procesnú povinnosť: pri posudzovaní žiadosti o návrat dieťaťa, súdy musia zohľadniť nielen preukázateľné tvrdenia o vážnom nebezpečenstve pre dieťa v prípade návratu, ale musia tiež pri rozhodnutí uviesť osobitné dôvody vo svetle okolností prípadu...

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Taktiež, keďže ... Haagsky dohovor ustanovuje návrat dieťaťa do štátu jeho obvyklého pobytu, súdy sa musia uistiť, že v tejto krajine sú presvedčivo poskytované primerané záruky a v prípade známeho rizika, že sú zavedené konkrétne ochranné opatrenia.“ (X proti Lotyšsku (sťažnosť č. 27853/09), rozsudok veľkej komory z 26. novembra 2013, odseky 93 – 108)

SŤAŽNOSŤ PODANÁ RODIČOM, KTORÉMU DRUHÝ RODIČ UNIESOL DIEŤA

Ignaccolo-Zenide proti Rumunsku

25. január 2000

Po tom, čo sa sťažovateľka rozviedla, francúzsky súd právoplatne rozhodol, že dve deti pochádzajúce z manželstva majú žiť s ňou. V roku 1990, počas letných prázdnin, deti pobývali so sťažovateľkiným bývalým manželom, ktorý mal dvojité francúzske a rumunské občianstvo a žil v Spojených štátoch. Na konci prázdnin však odmietol vrátiť deti sťažovateľke. Po tom, čo niekoľkokrát zmenil adresu so zámerom uniknúť americkým úradom, ktorým bola vec predložená podľa Haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí z 25. októbra 1980, sťažovateľkinmu bývalému manželovi sa podarilo v marci 1994 utiecť do Rumunska. Dňa 14. decembra 1994 bukureštský súd prvého stupňa vydal príkaz na vrátenie detí sťažovateľke. Snahy sťažovateľky o vykonanie príkazu však boli neúspešné. Od roku 1990 sťažovateľka videla svoje deti len raz, na stretnutí zorganizovanom dňa 29. januára 1997 rumunskými úradmi. Sťažova-

teľka tvrdila, že rumunské úrady nepodnikli dostatočné kroky na zabezpečenie rýchleho vykonania súdnych rozhodnutí a uľahčenie návratu jej dcér k nej.

Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8** Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, na základe toho, že rumunské úrady nevyňali primerané a účinné úsilie na vynútenie práva sťažovateľky na návrat jej detí a tým porušili jej právo na rešpektovanie rodinného života. Súd zdôraznil najmä, že úrady neprijali opatrenia na zabezpečenie návratu detí k sťažovateľke, ktoré sú ustanovené v článku 7 Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980.

Pozri tiež: rozsudok vo veci Ca-vani proti Maďarsku zo dňa 28. októbra 2014.

Iglesias Gil a A. U. I. proti Španielsku

29. apríl 2003

Sťažovateľka namietala, že španielske úrady neprijali vhodné opatrenia na zabezpečenie včasného vykonania súdnych rozhodnutí, ktorými jej bolo zverené do starostlivosti jej dieťa, ktoré jeho otec zobral do Spojených štátov, a priznané výlučné rodi-

čovské práva. Sťažovala sa najmä, že orgány sa dôsledne nezaoberali jej sťažnosťou na únos.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8** Dohovoru, vychádzajúc z toho, že španielske úrady nevyvinuli primerané a účinné úsilie na vykonanie práva prvej sťažovateľky na návrat jej dieťaťa a práva dieťaťa byť so svojou matkou a tým porušili ich právo na rešpektovanie rodinného života. Obzvlášť zdôraznil, že úrady mali povinnosť uplatniť primerané opatrenia ustanovené Haagskym dohovorom z 25. októbra 1980 na zabezpečenie návratu dieťaťa k jeho matke. Úrady však neprijali žiadne opatrenia na výkon prijatých rozhodnutí v prospech sťažovateľky a jej dieťaťa.

Maire proti Portugalsku

26. jún 2003

Sťažovateľ, francúzsky štátny občan, namietal nečinnosť a neobanlivosť portugalských úradov, keď nevykonali rozhodnutia francúzskych súdov, ktoré mu zverili do starostlivosti jeho dieťa, ktoré matka, portugalská štátna občianka, uniesla a vzala so sebou do Portugalska.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8** Dohovoru, na základe zistenia, že portugalské

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

orgány nevyvinuli primerané a účinné úsilie na vykonanie sťažovateľovho práva na návrat jeho dieťaťa. Súd najmä zdôraznil, že v podobných prípadoch sa vhodnosť opatrenia posudzuje podľa rýchlosti jeho implementácie. Konanie vo veci starostlivosti o maloletého si vyžadovalo urgentný prístup, keďže plynutie času mohlo mať nenapraviteľné dôsledky na vzťah medzi dieťaťom a rodičom, od ktorého bolo odlúčené. V tomto prípade Súd uznal, že problémy pri zisťovaní informácií o mieste pobytu dieťaťa boli spôsobené najmä správaním matky dieťaťa, ale zastával názor, že orgány mali prijať vhodné opatrenia, ktorými by sankcionovali nedostatočnú spoluprácu z jej strany. Dlhé obdobie, ktoré uplynulo predtým, než sa dieťa našlo, vytvorilo faktickú situáciu, ktorá sťažovateľa znevýhodňovala, obzvlášť s ohľadom na nízky vek dieťaťa.

Bianchi proti Švajčiarsku

22. jún 2006

Táto vec sa týkala únosu dieťaťa talianskemu otcovi matkou Švajčiarkou. Otec namietal dĺžku konania pred lucernskými kantónnymi úradmi a zlyhanie švajčiarskych orgánov pri vykonávaní súdnych rozhodnutí nariadujúcich návrat jeho syna do Talianska.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**. Rozhodol, že nečinnosť švajčiarskych orgánov v rozpore s cieľom a účelom Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980 spôsobi-

la úplné prerušenie kontaktu medzi otcom a synom, ktoré trvalo takmer dva roky a ktoré, vzhľadom na veľmi nízky vek dieťaťa, mohlo zapríčiniť narastajúce od cudzenie medzi nimi, čo nemohlo byť v najlepšom záujme dieťaťa. V súlade s tým Súd nemohol považovať právo na rešpektovanie rodinného života za účinne chránené, tak ako to vyžaduje Dohovor.

Pozri tiež: rozsudok vo veci Monory proti Rumunsku a Maďarsku zo dňa 5. apríla 2005; rozsudok vo veci Carlson proti Švajčiarsku zo dňa 6. novembra 2008 a rozsudok vo veci Ferrari proti Rumunsku zo dňa 28. apríla 2015.

Bajrami proti Albánsku

12. december 2006

V roku 1998 sa sťažovateľ a jeho manželka rozišli a manželka sa s ich dcérou (narodenou v januári 1997) odsťahovala k svojim rodičom. Sťažovateľ videl svoju dcéru po rozchode len raz, keďže bývalá manželka a jej rodičia mu odmietli umožniť styk s ňou. V júni 2003 podal návrh na rozvod. Zároveň požiadal políciu o zablokovanie dcérinho pasu z dôvodu, že jeho manželka plánovala zobrať dcéru do Grécka napriek jeho nesúhlasu. Napriek tejto žiadosti, sťažovateľovej manželke sa v januári 2004 podarilo odísť s dcérou do Grécka. O rozvode sa rozhodlo vo februári 2004 a dieťa bolo zverené do starostlivosti sťažovateľa. Tento rozsudok však nebol nikdy vykonaný.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**. Zdôraznil najmä, že rozsudok o zverení do starostlivosti nebol vykonaný približne počas dvoch rokov, pričom sťažovateľ na tom neniesol vinu, keďže pravidelne vykonával kroky na zabezpečenie návratu svojej dcéry. Odvolávajúc sa na to, že Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd od štátov vyžaduje prijatie všetkých potrebných opatrení na zabezpečenie opätovného stretnutia rodičov so svojimi deťmi v súlade s konečným rozsudkom vnútroštátneho súdu a bez ohľadu na to, že Albánsko neratifikovalo príslušné medzinárodné nástroje v tejto oblasti, Súd rozhodol, že vtedajší albánsky právny systém neposkytoval žiadny alternatívny rámec poskytujúci sťažovateľovi praktickú a účinnú ochranu, ktorú vyžadoval pozitívny záväzok štátu vyplývajúci z článku 8 Dohovoru.

Shaw proti Maďarsku

26. júl 2011

Po tom, čo sa sťažovateľ, írsky štátny občan žijúci vo Francúzsku a jeho maďarská manželka v roku 2005 rozvedli, súd rozhodol o zverení ich vtedy päťročnej dcéry do striedavej starostlivosti. V tejto veci mal Súd preskúmať, či – vo svetle ich medzinárodných záväzkov vyplývajúcich najmä z Nariadenia Rady (ES) o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností² a Haagskeho dohovoru

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

z 25. októbra 1980, maďarské orgány vyvinuli primerané a účinné úsilie na zabezpečenie práva sťažovateľa na návrat jeho dieťaťa (ktoré matka zobrala do Maďarska a zapísala ho tam do školy bez sťažovateľovho súhlasu) a práva dieťaťa znovu sa stretnúť s otcom.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**. Poukázal najmä na to, že prešlo takmer 11 mesiacov medzi vydaním exekučného titulu nariaďujúceho návrat dieťaťa do Francúzska a tým, kedy matka s dcérou zmizla. Počas tohto obdobia boli jedinými prijatými vykonávacími opatreniami neúspešná žiadosť o dobrovoľný návrat dieťaťa a uloženie pomerne nízkej pokuty. Situáciu tiež zhoršovala skutočnosť, že prešlo vyše tri a pol roka bez toho, aby bol otec schopný realizovať svoje právo na styk. To bolo najmä zapríčinené tým, že maďarské orgány sa vyhlásili za nepríslušné v danej veci napriek existencii konečného súdneho rozhodnutia, ktoré bolo osvedčené v súlade s článkom 41 nariadenia Rady z 7. novembra 2003.

Pozri tiež: rozsudok vo veci [Adžić proti Chorvátsku](#) zo dňa 12. marca 2015.

[Karrer proti Rumunsku](#)

21. február 2012

Táto vec sa týkala sťažnosti otca a jeho dcéry (narodenej v roku 2006) smerujúcej proti konaniu pred rumunskými súdmi podľa Haagskeho dohovoru z 25. ok-

tóbra 1980 o jej návrat do Rakúska. Vo februári 2008 matka dieťaťa požiadala v Rakúsku o rozvod s prvým sťažovateľom. O pár mesiacov matka s dieťaťom opustili Rakúsko a odišli do Rumunska, pričom konanie týkajúce sa zverenia dieťaťa do starostlivosti stále prebiehalo. Sťažovateľ vtedy požiadol o návrat dcéry do Rakúska tvrdiac, že bola nezákonne premiestnená. V konečnom rozsudku z júla 2009 rumunské súdy rozhodli, že návrat dieťaťa do Rakúska by ho vystavil fyzickej a duševnej ujme.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**, pričom zistil najmä, že rumunské súdy nevykonali hĺbkovú analýzu na vyhodnotenie najlepšieho záujmu dieťaťa a nedali prvému sťažovateľovi možnosť čo najrýchlejšie konať pred súdom, ako sa vyžaduje podľa Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd vykladaného vo svetle Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980. Ďalej, čo sa týka spravodlivosti rozhodovacieho procesu, prvému sťažovateľovi nebolo vôbec umožnené konať pred rumunskými súdmi či už priamo, alebo prostredníctvom písomných podaní. Napokon, Súd poukázal na to, že konanie podľa Haagskeho dohovoru trvalo na dvoch stupňoch súdov celkovo 11 mesiacov, pričom takéto konanie by však malo byť ukončené do 6 týždňov.

[İlker Ensar Uyanik proti Turecku](#)

3. máj 2012

Vec sa týkala konania iniciovaného sťažovateľom v Turecku s cieľom dosiahnuť návrat jeho dieťaťa do Spojených štátov amerických, kde žil so svojou manželkou. Manželka zostala v Turecku s ich dcérou, po tom, čo tam boli na dovolenke. Sťažovateľ namietal, že konanie pred tureckými súdmi bolo nespravodlivé, nakoľko súdy nekonali v súlade s ustanoveniami Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**, tým, že turecké súdy dôsledne nezhodnotili celkovú rodinnú situáciu sťažovateľa, okrem iného ju nepreskúmali vo svetle princípov ustanovených Haagskym dohovorom z 25. októbra 1980 a tým, že rozhodovacie procesy v tureckom právnom systéme nespĺňali procedurálne požiadavky obsiahnuté v článku 8 Európskeho dohovoru.

[Raw a ďalší proti Francúzsku](#)

7. marec 2013

Vec sa týkala nevykonania rozsudku potvrdzujúceho príkaz na návrat maloletých detí k ich matke do Veľkej Británie, pričom odlúčené deti mali zdieľané práva pobytu. Deti chceli zostať vo Francúzsku so svojim otcom. Sťažovatelia – matka uviedla, že koná vo svojom mene aj mene svojich dvoch maloletých detí – namietali, že francúzske orgány

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

nezabezpečili návrat detí do Veľkej Británie.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8** Dohovoru, tým, že francúzske orgány neprijali všetky dôvodne požadované opatrenia na uľahčenie výkonu rozsudku odvolacieho súdu z apríla 2009, ktorý nariadil návrat detí do Spojeného kráľovstva. Súd najmä dospel k názoru – v kontexte aplikácie Haagskeho dohovoru a nariadenia Brusel II bis³, že hoci názor detí bolo potrebné brať do úvahy, ich nesúhlas nevyhnutne nebránil ich návratu.

López Guió proti Slovensku

3. jún 2014

V máji 2009 sa sťažovateľovi a slovenskej štátnej občianke narodilo dieťa. Žili spolu v Španielsku do júla 2010, kedy matka zobrala dieťa zo Španielska na Slovensko a už sa nevrátila. Po jej odchode sťažovateľ na Slovensku inicioval konanie proti matke s cieľom dosiahnuť návrat dieťaťa do Španielska podľa Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980. Sťažovateľ namietal, že do tohto konania svojvoľne zasiahol svojím rozhodnutím Ústavný súd Slovenskej republiky a dôsledkom toho bol na dlhé obdobie zbavený možnosti kontaktu s dcérou.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8** Dohovoru. Uviedol, že sťažovateľ nebol účastníkom konania pred ústavným súdom, ktoré viedlo k zrušeniu konečného a vykonateľného príka-

zu na návrat dieťaťa do Španielska vydaného všeobecnými súdmi. Nebol informovaný o konaní o ústavnej sťažnosti, ani sa ho nemohol zúčastniť, napriek tomu, že mal na tom legitímny záujem. Okrem toho, Súd zohľadnil, že ústavný súd do veci zasiahol v čase, kedy boli vyčerpané všetky prostriedky nápravy a to naznačovalo, že môže existovať systémový problém spočívajúci v tom, že tieto mimoriadne opravné prostriedky sú v návratovom konaní na Slovensku prípustné.

Pozri tiež: rozsudok vo veci Hoholm proti Slovensku zo dňa 13. januára 2015 (kde Súd konštatoval, že sťažovateľova sťažnosť podľa článku 8 Dohovoru je neprijateľná a rozhodol, že došlo k porušeniu článku 6 ods. 1 Dohovoru (právo na spravodlivé súdne konanie v primeranom čase) samostatne, ako aj v spojení s článkom 13 Dohovoru (právo na účinný opravný prostriedok) a rozsudok vo veci Frisancho Perea proti Slovensku zo dňa 21. júla 2015 (v ktorom súd rozhodol, že došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru).

Blaga proti Rumunsku

1. júl 2014

Sťažovateľ a jeho manželka, obaja rumunskí aj americkí štátni občania, mali 3 deti, narodené v rokoch 1998 a 2000. Všetci žili v Spojených štátoch amerických do septembra 2008, kedy matka zobrala deti do Rumunska a už sa nevrátili. Sťažovateľ namietal najmä, že rumunské súdy,

ktoré v marci 2014 zverili deti do výlučnej starostlivosti ich matky, nesprávne vyložili ustanovenia Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980, odvolávajúc sa pri odopretí návratu detí do Spojených štátov výlučne na názor detí.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8** Dohovoru, poukazujúc na to, že sa neprimerane zasiahlo do sťažovateľovho práva na rešpektovanie rodinného života tým, že rozhodovací proces podľa vnútroštátneho práva nevyhovoval požiadavkám na procesné záruky obsiahnutým v článku 8.

Hromádka a Hromádková proti Rusku

11. december 2014

Prvý sťažovateľ, český štátny občan, sa v roku 2003 zosobášil s ruskou štátnou občiankou. Pár sa usadil v Českej republike a v roku 2005 sa im narodila dcéra, druhá sťažovateľka. O dva roky manželka iniciovala konanie o rozvod a ona aj sťažovateľ požiadali o zverenie dieťaťa do svojej starostlivosti. V roku 2008, zatiaľ čo konanie stále prebiehalo, manželka zobrala dieťa do Ruska bez sťažovateľovho súhlasu. Sťažovateľ namietal, že ruské orgány nevykonali primerané kroky, aby mu pomohli opätovne nadviazať styk s dcérou.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8** Dohovoru tým, že Rusko nespĺnilo svoj pozitívny záväzok podľa článku 8, keďže

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

v rozhodnom čase nemalo zavedený potrebný právny rámec na zabezpečenie urýchlenej odpovede na medzinárodný únos dieťaťa. Ďalej, s poukazom na to, že od roku 2008 sa dieťa zžilo so svojim novým prostredím v Rusku a jeho návrat do starostlivosti otca by bol v rozpore s jeho najlepším záujmom, čo pripustil aj sťažovateľ, Súd **nepovažoval** rozhodnutie ruských súdov o neuznaní a nevykonaní rozsudku českých súdov z roku 2011 o zverení dieťaťa do starostlivosti sťažovateľa **za porušenie článku 8**. Nakoniec Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8** vo vzťahu k ďalším opatreniam prijatým ruskými orgánmi po júni 2011, pretože tieto orgány neprijali všetky dôvodne očakávané opatrenia, ktoré by umožnili sťažovateľom udržiavať a rozvíjať rodinné vzťahy.

R. S. proti Poľsku

21. júl 2015

Sťažovateľ, ktorého deti boli zadržované ich matkou v Poľsku, namietal, že poľské súdy nesprávne aplikovali Haagsky dohovor z 25. októbra 1980, keď rozhodovali o jeho žiadosti o návrat detí do Švajčiarska. Predovšetkým, súdy, založiac svoje rozhodnutie na rozhodnutí o zverení do starostlivosti vydané v rozvodovom konaní, podľa jeho tvrdenia nezohľadnili skutočnosť, že nikdy nedal súhlas s ich trvalým pobytom v Poľsku a že miesto ich obvyklého pobytu v tom čase bolo vo Švajčiarsku.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8** Dohovoru. S ohľadom na celkové okolnosti prípadu bol toho názoru, že Poľsko nezabezpečilo sťažovateľovi právo na rešpektovanie rodinného života. Súd najmä uviedol, že v otázkach týkajúcich sa opätovného stretnutia detí so svojimi rodičmi, primeranosť opatrenia treba tiež posudzovať z hľadiska rýchlosti jeho implementácie, pričom takéto prípady vyžadujú urgentný prístup, keďže plynutie času môže mať nenapraviteľné dôsledky pre vzťahy medzi deťmi a rodičom, ktorý s nimi nežije. V sťažovateľovom prípade rozhodol, že čas, za ktorý poľské súdy dospeli ku konečnému rozhodnutiu, nezodpovedal akútnosti situácie. Navyše, nebolo namietané a už vôbec nebolo preukázané, či vo vnútroštátnom konaní alebo v konaní pred Súdom, že návrat detí do Švajčiarska by nebol v ich najlepšom záujme.

M. A. proti Rakúsku

15. január 2015

Sťažovateľova partnerka vo februári 2008 premiestnila ich dcéru z Talianska, kde rodina žila, do Rakúska. Sťažovateľ namietal, že rakúske súdy nevykonali dva rozsudky talianskych súdov nariadujúcich návrat jeho dcéry do Talianska.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru** tým, že rakúske úrady nekonali rýchlo, obzvlášť v prvom konaní a že procesný rámec neulahčoval rýchle a účinné vedenie návratového

konania. Celkovo, sťažovateľovi nebola poskytnutá účinná ochrana jeho práva na rešpektovanie rodinného života.

G. S. proti Gruzínsku

21. júl 2015

Vec sa týkala konania vedeného v Gruzínsku o návrat sťažovateľkinho syna, narodeného v roku 2004, na Ukrajinu. Jej bývalý partner sa na konci letných prázdnin 2010 rozhodol nechať ich syna v Gruzínsku so svojou rodinou, pričom on sám žil v Rusku a syna v Gruzínsku len príležitostne navštevoval. Sťažovateľka namietala najmä to, že gruzínske súdy odmietli nariadiť návrat jej syna na Ukrajinu a sťažovala sa na dĺžku návratového konania.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8** Dohovoru tým, že rozhodovací proces pred vnútroštátnymi súdmi podľa Haagskeho dohovoru predstavoval neprimeraný zásah do sťažovateľkinho práva na rešpektovanie rodinného života. Dospel najmä k záveru, že v predmetnom prípade došlo k nedostatkom pri skúmaní znaleckých a iných dôkazov zo strany gruzínskych súdov pri návratovom konaní. Konkrétne, pri určovaní, čo by bolo v chlapcovom najlepšom záujme, súdy neprihliadli na správy sociálnych pracovníkov a psychológa, ktoré obsahovali závery, že chlapec trpel nedostatkom kontaktu s oboma rodičmi a na situáciu, ktorá bola ťažko pochopiteľná. Skutočne bolo otázne, či ponechanie

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

chlapca, ktorý prežil prvých šiest rokov života na Ukrajine, v Gruzínsku v starostlivosti rodiny jeho otca – ktorá nemala žiadne opatrovnícke práva – a bez ktoréhokoľvek z jeho rodičov, bolo samé o sebe v jeho najlepšom záujme.

Henrioud proti Francúzsku

5. november 2015

Vec sa týkala neschopnosti sťažovateľa dosiahnuť návrat jeho detí, ktoré ich matka zobrala do Francúzska, späť do Švajčiarska. Sťažovateľ tvrdil, že francúzske úrady nepreukázali počas sporného konania potrebnú starostlivosť ani nevyvinuli dostatočné a primerané úsilie na zabezpečenie jeho práva na návrat jeho detí. Ďalej namietal porušenie svojho práva na prístup k súdu z dôvodu neprípustnosti jeho dovolania.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** Dohovoru. Uviedol najmä, že sťažovateľ v žiadnom štádiu konania pred odvolacím súdom nespomenul svoje odvolanie proti zrušeniu zákazu matke opustiť švajčiarske územie. Súd následne zohľadnil, že sťažovateľ, ktorý sa dobrovoľne pripojil k žalobe na strane žalobcu a bol zastúpený advokátom, neposkytol odvolaciemu súdu potrebné informácie, ktorými by spochybnil svoj tichý súhlas so situáciou. Súd ďalej rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 6 ods. 1** Dohovoru (právo na spravodlivé súdne konanie), tým, že odmietnutie sťažovateľovho dovolania pre formálne

príčiny, za ktoré zodpovedal prokurátor, znamenalo odňatie prístupu k súdu.

K. J. proti Poľsku

1. marec 2016

Vec sa týkala sťažnosti poľského štátneho občana na konanie poľských súdov o návrate jeho dieťaťa do Spojeného kráľovstva, kde žil a kde sa dieťa narodilo a bolo vychovávané prvé dva roky života. Matka, tiež Poľka, odišla v júli 2012 s dcérou zo Spojeného kráľovstva na dovolenku do Poľska a už sa nevrátila. V následnom konaní vedenom podľa Haagskeho dohovoru poľské súdy zamietli otcovu žiadosť o návrat jeho dcéry.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8** Dohovoru tým, že bez ohľadu na voľnú úvahu v predmetnej otázke Poľsko nespĺnilo svoje pozitívne záväzky podľa článku 8. Obzvlášť poukázal na to, že matka, namiesto toho, aby dokázala akékoľvek osobitné riziká hroziace jej dcére v prípade návratu do Spojeného kráľovstva, sa odvolávala len na rozpad manželstva a obavu, že dieťa by nescelo opustiť Spojené kráľovstvo. Poľské súdy však akceptovali jej dôvody ako dostatočne presvedčivé pre prijatie záveru, že návrat dieťaťa – s matkou alebo bez nej – do jeho obvyklého prostredia v Spojenom kráľovstve by dieťa priviedol do neznesiteľnej situácie. Súd považoval posúdenie poľských súdov za zavádzajúce: po prvé, neexistovala objektívna prekážka matkinho návratu

do Spojeného kráľovstva; po druhé, pri hodnotení, že návrat dieťaťa do Spojeného kráľovstva by nemal pozitívny vplyv na vývoj dieťaťa, súdy nezobrali do úvahy závery odbornej správy psychológov, že dieťa, schopné rýchlej adaptácie, bolo v dobrom telesnom a duševnom stave, bolo emocionálne naviazané na oboch rodičov a rovnako vnímalo Poľsko aj Spojené kráľovstvo. Napokon, Súd uviedol, že napriek uznávanému urgentnému charakteru konania podľa Haagskeho dohovoru uplynul rok medzi podaním žiadosti o návrat a konečným rozhodnutím, pričom túto dĺžku trvania poľská vláda nijako neodôvodnila.

Pozri tiež: rozsudok vo veci G. N. proti Poľsku (sťažnosť č. 2171/14) zo dňa 19. júla 2016.

M. K. proti Grécku

1. február 2018

Vec sa týkala nemožnosti sťažovateľky, matky dvoch detí, vykonávať starostlivosť o jedného zo svojich synov (A.), napriek rozhodnutiu gréckych súdov, ktoré jej ho zverili do trvalej starostlivosti. Jej bývalý manžel žil s ich dvomi synmi v Grécku, zatiaľ čo ona žila vo Francúzsku. Sťažovateľka namietala najmä, že grécke orgány nepostupovali v súlade s rozsudkami gréckych a francúzskych súdov vydanými v jej prospech vo veci starostlivosti o jej syna. Ďalej tvrdila, že orgány odmietli uľahčiť návrat dieťaťa do Francúzska a nekonalí o jej sťažnostiach na únos die-

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

ťat'a jej bývalým manželom.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovoru, pričom usúdil, že grécke orgány prijali také opatrenia, ktoré bolo od nich rozumné očakávať pre naplnenie pozitívnych záväzkov vyplývajúcich im z článku 8 Dohovoru. Okrem iného, zobrali do úvahy najlepšie záujmy oboch bratov, a najmä A. a celkovú rodinnú situáciu a spôsob, akým sa postupom času zmenila. A., v tom čase 13-ročný, pred gréckymi orgánmi jasne vyjadril želanie zostať s bratom a otcom v Grécku. V tomto prípade, Súd poukázal najmä na to, že želanie vyjadrené dieťaťom, ktoré má dostatočnú rozumovú úroveň, je kľúčovým faktorom, ktorý je potrebné zohľadniť v akomkoľvek súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa dieťaťa týka. Právo dieťaťa byť vypočuté a byť zahrnuté do rozhodovacích procesov v rodinnoprávnom konaní, ktoré sa týka hlavne jeho, je tiež garantované viacerými medzinárodnými právnymi dokumentmi. Predovšetkým, článok 13 Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980 ustanovil, že orgány môžu odmietnuť nariadenie návratu dieťaťa, ak dieťa proti návratu namietalo a dosiahlo vek a stupeň zrelosti, pri ktorých je vhodné jeho názor zohľadňovať.

Pozri tiež:

Mitovi proti Macedónskej republike

16. apríl 2015

Vujica proti Chorvátsku

8. október 2015

Vilenchik proti Ukrajine

3. október 2017

Mansour proti Slovensku

21. november 2017

Edina Tóth proti Maďarsku

30. január 2018

Rover proti Maďarsku

6. marec 2018⁴

M. R. a D. R. proti Ukrajine

22. máj 2018⁵

Prebiehajúce konania

Simões Balbino proti Portugal-sku

Sťažnosť notifikovaná portugalskej vláde 9. novembra 2015.

B. S. proti Poľsku

Sťažnosť notifikovaná poľskej vláde 22. augusta 2016.

Adžić proti Chorvátsku (č. 2) (sťažnosť č 19601/16)

Sťažnosť notifikovaná chorvátskej vláde 1. septembra 2016.

M. V. proti Poľsku

Sťažnosť notifikovaná poľskej vláde 9. februára 2017.

Ushakov proti Rusku

Sťažnosť notifikovaná ruskej vláde 16. júna 2017.

SŤAŽNOSŤ PODANÁ RODIČOM, KTORÝ DIEŤA UNIESOL

Eskinazi a Chelouche proti Turecku

6. december 2005 (rozhodnutie o prijateľnosti)

Prvá sťažovateľka, ktorá je vydatá, navštívila Turecko so svojou dcérou, druhou sťažovateľkou, vtedy 4-ročnou, pôvodne za účelom krátkodobého pobytu, ale neskôr sa rozhodla zostať v Turecku napriek nesúhlasu otca dievčaťa. Potom podala návrh na rozvod. Dcéra jej bola predbežne zverená do starostlivosti, pričom predtým mali s manželom dieťa v striedavej starostlivosti. Manžel, žijúci v Izraeli, zase podal žiadosť o rozvod na rabínskom súde v Tel Avive, ktorý matke nariadil vrátiť dieťa do Izraela a uviedol, že ak to neurobí, bude sa to považovať za neoprávnené premiestnenie dieťaťa podľa Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980.

Bolo začaté konanie na zabezpečenie návratu dieťaťa do Izraela. Jeho výsledkom bolo vydanie príkazu tureckými súdmi na vrátenie dieťaťa podľa ustanovení Haagskeho dohovoru. Otec podal návrh na výkon rozhodnutia. Na základe predbežného opatrenia nariadeného Európskym súdom pre ľudské práva podľa pravidla 39 Rokovacieho poriadku (predbežné opatrenia) bol výkon príkazu odložený. Sťažovateľky namietali, že vrátenie dieťaťa do Izraela by bolo porušením ich

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

práva na rešpektovanie ich súkromného a rodinného života. Podľa prvej sťažovateľky, odlúčiť dieťa od matky a poslať ho do krajiny, kde nemá žiadne vzťahy a ktorej jazyk neovláda, by bolo v rozpore s jeho najlepším záujmom. Ďalej argumentovala, že ak by jej dcéra bola poslaná do Izraela, bola by trvalo pozbavená práva na spravodlivé súdne konanie pred tureckými súdmi, keďže o rozvode a súvisiacich otázkach by rozhodoval rabínsky súd.

Súd vyhlásil sťažnosť za **neprijateľnú** z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti. V celkovom kontexte veci uviedol, že v čase, keď izraelské ústredné orgány podali žiadosť o návrat dieťaťa, dieťa sa na účely Haagskeho dohovoru z roku 1980 považovalo za neoprávnene premiestnené. Ďalej, turecké orgány nemali žiadne opodstatnené dôvody na odmietnutie žiadosti, či podľa Haagskeho dohovoru alebo na základe toho, že potenciálne nedostatky konania, ktoré mohli byť v Izraeli vedené so sťažovateľkami, by mohli predstavovať zjavné odopretie spravodlivého súdneho konania. Zdôrazniac, že článok 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd sa má vykladať vo svetle Haagskeho dohovoru, Súd rozhodol, s poukazom na všetky predložené dôkazy, že pri rozhodnutí o návrate dieťaťa do Izraela turecké orgány neporušili svoje záväzky podľa článku 6 (právo na spravodlivé súdne konanie) alebo právo na rešpektovanie rodinného života za-

ručené článkom 8 Európskeho dohovoru. Súd tiež rozhodol o zrušení predbežného opatrenia nariadeného tureckej vláde podľa pravidiel 39 Rokovacieho poriadku.

Paradis a ďalší proti Nemecku

4. september 2007 (rozhodnutie o prijateľnosti)

Prvá sťažovateľka, nemecká štátna občianka, opustila v roku 1997 svojho kanadského manžela. Kanadský súd jej zveril do starostlivosti ich štyri deti, ale zakázal jej premiestniť deti bez manželovho súhlasu. V lete roku 2000 sa s deťmi nevrátila z dvojtyždňového pobytu v Nemecku, kde požiadala o rozvod a zverenie detí do starostlivosti. Kanadský súd následne zveril deti do výlučnej starostlivosti jej manžela a nemecký odvolací súd nariadil sťažovateľke vrátiť deti manželovi. Keďže sťažovateľka opakovane odmietala splniť príkaz, nemecký okresný súd nariadil donucovacie zadržanie, aby ju prinútil prezradiť informácie o mieste pobytu detí. Príkaz stanovoval, že sťažovateľka bude prepustená okamžite po tom, čo budú deti vrátené. Sťažovateľkino odvolanie bolo odmietnuté a federálny ústavný súd nepripustil jej ústavnú sťažnosť. Bola zadržaná po dobu 6 mesiacov v roku 2003, ale neprezradila informácie o mieste pobytu detí.

Súd rozhodol o **neprijateľnosti** sťažnosti, považujúc sťažnosť prvej sťažovateľky v časti týkajúcej sa príkazu na zadržanie za zjavne neopodstatnenú. Oso-

bitne uviedol, že jeden z cieľov Haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí z roku 1980 bolo zabezpečiť rýchly návrat detí do krajiny ich obvyklého pobytu, aby sa zabránilo ich postupnému zvykaniu na ich neoprávnené zadržiavanie. V predmetnom prípade Súd poukázal na to, že v čase nariadenia návratu odvolacím súdom boli deti odlúčené od svojho otca už takmer dva roky a v čase, keď okresný súd nariadil zadržanie prvej sťažovateľky, dokonca už takmer tri roky.

Bolo preto mimoriadne dôležité ďalej nepredlžovať ich nezákonné zadržiavanie. Hoci zadržanie bolo najdrastickejším donucovacím opatrením podľa vnútroštátneho práva, prvá sťažovateľka bola pevne odhodlaná deti nevrátiť, čo dokazovala skutočnosť, že ich poslala ukrývať sa v zahraničí. Za týchto okolností Súd nepovažoval záver okresného súdu o tom, že by bolo neúčinné uložiť donucovaciu platbu, za neprimeraný a príkaz na nariadenie donucovacieho zadržania za neproporčný.

Maumousseau a Washington proti Francúzsku

15. november 2007

Sťažovateľkami sú francúzska štátna občianka žijúca vo Francúzsku a jej dcéra, štátna občianka Francúzska a Spojených štátov, narodená v roku 2000 v Spojených štátoch amerických, kde žije so svojím otcom. Vec sa týkala návratu dieťaťa, vtedy

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

štvorročného, do Spojených štátov, v nadväznosti na príkaz francúzskych súdov z decembra 2004 na základe Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980 a rozhodnutia amerického súdu o zverení dievčaťa do starostlivosti otca. Dieťa, ktoré malo obvyklý pobyt v Spojených štátoch, prišlo v marci 2003 s matkou na dovolenku do Francúzska. Matka sa následne rozhodla nevrátiť sa do Spojených štátov a zostať s dcérou vo Francúzsku. Sťažovateľka namietala najmä to, že návrat dieťaťa do Spojených štátov bol v rozpore s jeho najlepším záujmom a postavil dieťa do neznesiteľnej situácie vzhľadom na jeho vek. Ďalej tvrdila, že policajný zásah v dcérinej škôlke v septembri 2004 zanechal na jej dcére závažné psychologické následky.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** Dohovoru. Pokiaľ ide o odôvodnenie rozhodnutia o nariadení návratu dieťaťa do Spojených štátov, bol názoru, že francúzske súdy zobrali do úvahy „najlepší záujem“ dieťaťa, ktorým bola jeho okamžitá reintegrácia do pre neho známeho prostredia. Obzvlášť starostlivo preskúmali rodinnú situáciu ako celok, preštudovali množstvo rozličných faktorov, vykonali vyvážené a odôvodnené vyhodnotenie príslušných záujmov a neustále sa snažili zistiť, aké riešenie je najlepšie pre dieťa. Súd tiež poukázal na to, že nenašiel dôvod považovať rozhodovací proces francúzskych súdov, vedúci k nariadeniu návratu dieťaťa, za nespravodlivý či neu-

možňujúci sťažovateľkám účinný výkon ich práv. Ďalej, pokiaľ išlo o podmienky výkonu príkazu na návrat, Súd poznamenal, že okolnosti policajného zásahu v škôlke boli výsledkom matkinho neustáleho odmietania odovzdať dieťa otcovi dobrovoľne, napriek tomu, že súdny príkaz bol vykonateľný vyše šesť mesiacov. Hoci policajný zásah nepredstavoval najvhodnejší spôsob ako riešiť podobné situácie a mohol spôsobiť traumatické následky, Súd uviedol, že sa uskutočnil pod vedením a za prítomnosti prokurátora, profesionálneho štátneho úradníka v oblasti práva s vysokou úrovňou rozhodovacej zodpovednosti, ktorej podliehali sprevádzajúci úradníci. Ďalej poznamenal, že, vzhľadom na odpor ľudí, ktorí sa postavili na sťažovateľkinu stranu, štátne orgány netrvali na pokusoch dieťa odvieť.

Neulinger a Shuruk proti Švajčiarsku

6. júl 2010 (veľká komora)

Prvá sťažovateľka, švajčiarska občianka, sa usadila v Izraeli, kde sa vydala a páru sa narodil syn. Keď sa obávala, že otec by dieťa (druhého sťažovateľa) zobral do zahraničia do ultraortodoxnej komunity, známej svojím horlivým získavaním stúpcov, telavivský rodinný súd uložil zákaz premiestniť dieťa z Izraela, až dokým nedovíši plnoletosť. Dieťa bolo dočasne zverené do starostlivosti prvej sťažovateľky a rodičovské práva a povinnosti mali rodičia vykonávať spoločne. Právo otca

na styk bolo následne obmedzené na základe jeho ohrozujúceho správania. Rodičia sa rozviedli a prvá sťažovateľka tajne opustila so synom Izrael a odišla do Švajčiarska. Švajčiarsky federálny súd, ako posledná inštancia, prvej sťažovateľke nariadil vrátiť dieťa do Izraela.

Súd rozhodol, že v prípade, **ak by rozhodnutie o nariadení návratu dieťaťa do Izraela bolo vykonané, došlo by** vo vzťahu k sťažovateľom **k porušeniu článku 8** Dohovoru. Súd najmä nebol presvedčený, že návrat dieťaťa do Izraela by bol v jeho najlepšom záujme. V skutočnosti bol švajčiarskym štátnym občanom a veľmi dobre sa zžil s prostredím v krajine, v ktorej žil nepretržite približne štyri roky. Hoci bol vo veku (7 rokov), kedy mal stále veľkú schopnosť adaptácie, skutočnosť, že by bol opätovne vytrhnutý zo známeho prostredia by pravdepodobne mala preňho závažné následky, ktoré museli byť porovnané s prípadnými výhodami, ktoré mohol návratom získať. V tejto súvislosti stojí za povšimnutie, že otec mal pred únosom dieťaťa obmedzené právo styku s ním. Navyše, medzičasom sa dvakrát oženil a stal sa znovu otcom, ale výživné na dcéru neplatil. Čo sa týka matky, Súd ďalej uviedol, že jej vynútený návrat do Izraela by predstavoval neprimeraný zásah do jej práva na rešpektovanie rodinného života.

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Sneersone a Kampanella proti Taliansku

12. júl 2011

Vec sa týkala rozhodnutia talianskych súdov o nariadení návratu malého chlapca (druhého sťažovateľa), žijúceho s matkou (prvou sťažovateľkou) v Lotyšsku, k otcovi do Talianska. Sťažovatelia tvrdili, že dotknuté rozhodnutie bolo v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa a porušovalo medzinárodné a lotyšské právo. Ďalej namietali, že talianske súdy vec prejednali v matkinej neprítomnosti.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**. Uviedol najmä, že rozhodnutia talianskych súdov neboli dostatočne odôvodnené a nepredstavovali primeranú reakciu na psychologickú ujmu, ku ktorej by nevyhnutne došlo následkom náhleho a nezvratiteľného prerušenia úzkych väzieb medzi matkou a dieťaťom. Okrem toho, súdy nezážili žiadne iné riešenia na zabezpečenie kontaktu medzi dieťaťom a jeho otcom.

M. R. a L. R. proti Estónsku

4. jún 2012 (rozhodnutie o prijateľnosti)

Sťažovateľkami boli matka s dcérou, ktorej otec sa domáhal jej návratu do Talianska podľa Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980. Sťažovateľky sa po výlete do Estónska nevrátili do Talianska. Sťažovali sa na konanie pred estónskymi súdmi a na ich rozhodnutia nariaďujúce návrat dieťaťa do Talianska.

Súd vyhlásil sťažnosť za **neprijateľnú** z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti. Konkrétne uviedol, že estónske orgány neprekročili rámec svojej voľnej úvahy pri odmietnutí matkiných argumentov o tom, že sa nemohla vrátiť do Talianska. Rovnako nič nenasvedčovalo tomu, že ich rozhodnutie o návrate dieťaťa bolo arbitrárne alebo, že si orgány nespĺnili povinnosť dosiahnuť spravodlivú rovnováhu medzi súperiacimi záujmami, ktoré boli v hre.

Pozri tiež: rozhodnutie o prijateľnosti vo veci K. H. proti Poľsku zo dňa 20. októbra 2015

B. proti Belgicku

10. júl 2012

Vec sa týkala príkazu na návrat dieťaťa do Spojených štátov amerických po tom, čo ho matka zobrala do Belgicka bez súhlasu otca či amerického súdu. Sťažovateľky, matka a dieťa, namietali najmä, že vrátenie dieťaťa do Spojených štátov by ho pripravilo o matku a postavilo do neznesiteľnej situácie. Európsky súd pre ľudské práva požiadal belgickú vládu, podľa pravidiel 39 Rokovacieho poriadku (predbežné opatrenia)⁷, aby dieťa neposielala späť do Spojených štátov po dobu trvania konania pred Súdom.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**. Konkrétne zistil, že belgické súdy sa pri nariaďovaní návratu dieťaťa do Spojených štátov dostatočne nesnažili zhodnotiť riziko, ktoré

pre dieťa predstavoval návrat k otcovi; tiež mali zohľadniť plynutie času a integráciu dieťaťa v Belgicku. Súd tiež rozhodol o tom, že predbežné opatrenie nariadené belgickej vláde malo zostať v platnosti, kým rozsudok nadobudne právoplatnosť⁸ alebo kým Súd vydá iné rozhodnutie v tejto otázke.

X proti Lotyšsku

26. november 2013 (veľká komora)

Vec sa týkala konania o návrate dieťaťa do Austrálie, krajiny jeho pôvodu, ktorú opustilo so svojou matkou vo veku 3 rokov a 5 mesiacov, podľa Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980 a matkinej sťažnosti, že rozhodnutie lotyšských súdov o nariadení návratu porušilo jej právo na rešpektovanie rodinného života podľa článku 8 Dohovoru.

Súd rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd**. Uviedol, že Európsky dohovor a Haagsky dohovor z 25. októbra 1980 je potrebné aplikovať kombinovaným a harmonickým spôsobom a na prvom mieste majú byť najlepšie záujmy dieťaťa. V prejednávanej veci dospel k záveru, že lotyšské súdy nepostupovali v súlade s procesnými požiadavkami článku 8 Európskeho dohovoru, pretože odmietli vziať do úvahy preukázateľné tvrdenie o vážnom nebezpečenstve pre dieťa, ak by sa vrátilo do Austrálie.

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Rouiller proti Švajčiarsku

22. júl 2014

Vec sa týkala premiestnenia dvoch detí z Francúzska do Švajčiarska ich matkou, ktorej bolo po rozvode udelené právo pobytu. Sťažovateľka namietala, že návrat jej detí do Francúzska, nariadený švajčiarskymi súdmi, bol porušením článku 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Jej deti s ňou žili vo Švajčiarsku takmer 2 roky a tvrdila, že švajčiarske súdy neoprávnene aplikovali Haagsky dohovor z 25. októbra 1980 pri nariadení ich návratu do Francúzska. Dodala, že názor detí nebol dostatočne zohľadnený.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** Európskeho dohovoru. Rovnako ako kantonálne a federálne súdy, ktoré rozhodli o odvolaní, konštatoval, že premiestnenie detí do Švajčiarska ich matkou bolo „neoprávneným premiestnením“ a že Haagsky dohovor neposkytoval dieťaťu slobodu výberu, kde chce žiť. Dôvody, pre ktoré jedno z detí podľa svojho tvrdenia chcelo zostať vo Švajčiarsku, preto nepostačovali na odôvodnenie uplatnenia niektorej z výnimiek z návratu dieťaťa ustanovených článkom 13 Haagskeho dohovoru, majú na zreteli, že tieto výnimky je potrebné vykladať reštriktívne.

Gajtani proti Švajčiarsku

9. september 2014

Sťažovateľka, občianka z Repu-

bliky Kosovo⁹, žila v „Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko“ so svojimi dvomi deťmi a ich otcom. V novembri 2005 sa rozišla s otcom detí a odsťahovala sa s deťmi k svojej rodine do Kosova. Tam sa vydala za talianskeho štátneho občana a odsťahovala sa s ním do Švajčiarska. V roku 2006 otec detí uskutočnil kroky na návrat detí do „Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko“. Sťažovateľka namietala najmä proti nútenému premiestneniu jej detí do tejto krajiny. Sťažovala sa tiež, že federálny súd rozhodol, že jej odvolanie bolo podané oneskorene, hoci ho podala v lehote uvedenej súdom nižšieho stupňa.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** Dohovoru, konštatujúc, že príkaz na návrat detí do „Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko“ sa nejavil ako neprimeraný. Posudzujúc konkrétne otázku, či kompetentné orgány dostatočne zohľadnili názory detí, Súd s ohľadom na okolnosti prípadu konštatoval, že odvolaciemu súdu nemožno vyčítať, že odmietol vziať do úvahy námietky voči návratu vyslovené najmä sťažovateľkiným synom. Rozhodovacie proces podľa vnútroštátneho práva preto vyhoveli procesným požiadavkám obsiahnutým v článku 8 Dohovoru. Súd ďalej rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 6 odsek 1** (právo na spravodlivý proces) Dohovoru pre nedostatočný prístup k súdu.

Phostira Efthymiou a Ribeiro Fernandes proti Portugalsku

5. február 2015

Vec sa týkala konania o návrat prvej sťažovateľky, ktorá je dcérou druhej sťažovateľky, do krajiny jej obvyklého pobytu, na Cyprus, tak ako to žiadal otec dieťaťa a nariadil portugalský najvyšší súd, ktorý rozhodol, že zadržovanie dieťaťa v Portugalsku bolo neoprávnené na účely Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980 a že návrat dieťaťa na Cyprus ho nevystaví vážnemu nebezpečenstvu v zmysle tohto dohovoru. Sťažovateľky namietali zásah do ich práva na rešpektovanie rodinného života rozhodnutím vnútroštátnych súdov o nariadení návratu dieťaťa na Cyprus.

Súd rozhodol, že **by bolo porušením článku 8** Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ak by sa vykonalo rozhodnutie o nariadení návratu dieťaťa na Cyprus. Konštatoval najmä, že rozhodovací proces podľa vnútroštátneho práva nevyhoveli procesným požiadavkám obsiahnutým v článku 8, majú na zreteli najmä chýbajúce informácie o situácii na Cypre a nebezpečenstve hroziacom dieťaťu v prípade odlúčenia od matky.

Medzinárodné únosy detí

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Prebiehajúce konania

Lacombe proti Francúzsku (sťažnosť č. 23941/14)

Sťažnosť notifikovaná francúzskej vláde 4. mája 2016.

Y. S a O. S. proti Rusku (sťažnosť č. 17665/17)

Sťažnosť notifikovaná ruskej vláde 19. júna 2017.

Andersena proti Lotyšsku (sťažnosť č. 79441/17)

Sťažnosť notifikovaná lotyšskej vláde 23. novembra 2017.

Preklad:

Mgr. Katarína Drábiková
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Poznámky:

¹ Čl. 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd ustanovuje: „Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života.“

1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydľia a korešpondencie.
2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokracickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.“

² Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (nariadenie Brusel II bis).

³ Tamže.

⁴ Tento rozsudok sa stane konečným podľa podmienok ustanovených v článku 44 ods. 2 dohovoru.

⁵ Tento rozsudok sa stane konečným podľa podmienok ustanovených v článku 44 ods. 2 dohovoru.

⁶ Ide o opatrenie prijaté v rámci konania pred Súdom, podľa pravidla 39 Rokovacieho poriadku, na návrh strany alebo inej dotknutej osoby, alebo z vlastnej iniciatívy Súdu, v záujme strán alebo riadneho vedenia konania. Pozri aj prehľad s názvom Predbežné opatrenia.

⁷ Pozri poznámku pod čiarou č. 6.

⁸ Rozsudok sa stal právoplatným 19. novembra 2012, podľa podmienok ustanovených v článku 44 ods. 2 Dohovoru.

⁹ Všetky odkazy na Kosovo, či už na územie, inštitúcie alebo obyvateľstvo, sú chápané v úplnom súlade s rezolúciou Bezpečnostnej rady Organizácie spojených národov č. 1244 (1999) bez toho, aby bol dotknutý status Kosova.

Zdroj:

Factsheet — International Child Abductions [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2018 [cit. 2018-07-07]. Dostupné na internete:

<https://echr.coe.int/Documents/FS_Child_abductions_ENG.pdf>

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Preklad materiálu (tzv. *factsheet*), ktorý zostavilo tlačové oddelenie Európskeho súdu pre ľudské práva

„Samotné uchovávanie údajov týkajúcich sa súkromného života jednotlivca predstavuje zásah v zmysle článku 8 [Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorý zaručuje právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, obdobia a korešpondencie¹] ... Následné použitie uložených informácií nemá žiadny vplyv na tento záver ... Avšak, pri určení, či osobné údaje uchovávané orgánmi zahŕňajú nejaké ... [aspekty] súkromného života ..., Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj len „Súd“) bude brať patričný ohľad na špecifický kontext, v ktorom boli predmetné informácie zaznamenané a uchovávané, na povahu záznamov, na spôsob, akým sú tieto záznamy použité a spracované a na výsledky, ktoré môžu byť získané ...“ (*S. a Marper proti Spojenému kráľovstvu*, rozsudok veľkej komory zo 4. decembra 2008, ods. 67)

ZHROMAŽĎOVANIE OSOBNÝCH ÚDAJOV

DNA INFORMÁCIE A ODTLAČKY PRSTOV

Pozri nižšie v častiach Uchovávanie a používanie osobných údajov, V súvislosti s políciou a trestným súdnictvom.

GPS ÚDAJE

Uzun proti Nemecku

2. september 2010

Sťažovateľ, podozrivý z účasti na bombových útokoch ľavicového extrémistického hnutia, sa sťažoval najmä na to, že jeho sledovanie pomocou GPS a použitie takto získaných údajov v rámci trestného konania proti nemu, porušilo jeho právo na rešpektovanie súkromného života.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len

„Dohovor“). GPS sledovanie a spracovanie a použitie takto získaných údajov nepochybne zasiahlo do práva sťažovateľa na rešpektovanie jeho súkromného života. Súd však poznamenal, že sledovalo legitímne ciele ochrany bezpečnosti štátu, verejnej bezpečnosti a práv obetí, ako aj predchádzania trestnej činnosti. Tiež bolo primerané: GPS sledovanie bolo nariadené až po tom, ako sa menej obťažujúce metódy vyšetrovania ukázali ako nedostatočné, bolo vykonávané po relatívne krátku dobu (asi tri mesiace) a zasahovalo sťažovateľa iba vtedy, keď cestoval v aute spolupáchateľa. Nemožno teda povedať, že sťažovateľ bol podrobený celkovému a komplexnému sledovaniu. Vzhľadom na to, že vyšetrovanie sa týkalo veľmi závažných trestných činov, sledovanie sťažovateľa pomocou GPS bolo nevyhnutné v demokratickej spoločnosti.

Ben Faiza proti Francúzsku

8. február 2018

Tento prípad sa týkal sledovacích opatrení prijatých proti sťažovateľovi pri vyšetrovaní jeho účasti na trestných činoch obchodovania s drogami. Sťažovateľ tvrdil, že tieto opatrenia (inštalácia geolokátora na jeho vozidlo, ako aj súdny príkaz vydaný mobilnému operátorovi získať záznamy o prichádzajúcich a odchádzajúcich volaniach a o signáloch z jeho telefónov zachytených vysielačmi mobilného signálu, umožňujúcich následné sledovanie jeho pohybu) predstavovalo zásah do jeho práva na rešpektovanie súkromného života.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** (právo na rešpektovanie súkromného života) Dohovoru, pokiaľ ide o geolokáciu sťažovateľovho vozidla vykonávanú v reálnom čase prostredníctvom zariadenia GPS 3. júna 2010, konštatujúc, že v oblasti opatrení geolokácie vykonávanej v reálnom čase fran-

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

cúzske právo (ani právne predpisy, ani judikatúra) v príslušnom období dostatočne jasne neuvádzalo, v akom rozsahu a ako boli orgány oprávnené použiť svoju diskrečnú právomoc. Sťažovateľ preto nepožíval minimálnu ochranu poskytovanú princípom vlády práva v demokratickej spoločnosti. Súd však poznamenal, že následne Francúzsko prijalo legislatívny mechanizmus regulujúci používanie geolokácie a posilňujúci právo na rešpektovanie súkromia (zákon z 28. marca 2014).

Súd ďalej rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8**, čo sa týka súdneho príkazu vydaného mobilnému operátorovi 24. júla 2009 na získanie zoznamu vysielateľov mobilného signálu, ktoré zachytili sťažovateľov telefón, pre následné sledovanie jeho pohybov. Predovšetkým poznamenal, že súdny príkaz predstavoval zásah do sťažovateľovho súkromného života, ale bol v súlade so zákonom. Okrem toho príkaz bol zameraný na zistenie pravdy v kontexte trestného konania týkajúceho sa dovážania drog organizovanou skupinou, zločineckého spolčenia a prania špinavých peňazí, a teda sledoval legitímne ciele predchádzania nepokojom alebo zločinnosti alebo ochrany verejného zdravia. Súd bol tiež toho názoru, že toto opatrenie bolo nevyhnutné v demokratickej spoločnosti, pretože bolo zamerané na ukončenie veľkej operácie obchodovania s drogami. Napokon, získané informácie boli použité pri vyšetrovaní a v trestnom konaní

pred súdom, počas ktorého mal sťažovateľ zaručené účinné preskúmanie v súlade s princípom právneho štátu.

ZDRAVOTNÉ ÚDAJE

L. H. proti Lotyšsku (sťažnosť č. 52019/07)

29. apríl 2014

Sťažovateľka predovšetkým tvrdila, že zhromažďovanie jej osobných zdravotných údajov štátnym orgánom – v tomto prípade Inšpektorátom kontroly kvality lekárskej starostlivosti a spôsobilosti na prácu (MADEKKI) – bez jej súhlasu porušilo jej právo na rešpektovanie súkromného života.

V tomto rozsudku Súd pripomenul význam ochrany zdravotných údajov pre užívanie práva na rešpektovanie súkromného života. Rozhodol, že v prípade sťažovateľky došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru konštatujúc, že príslušný zákon dostatočne jasne neuvádzal rámec voľnej úvahy zverenej príslušným orgánom a spôsob jej výkonu. Súd najmä poznamenal, že lotyšské právo nijako neobmedzovalo rozsah osobných údajov, ktoré MADEKKI mohol zhromažďovať, čo malo za následok, že zhromažďoval zdravotné údaje sťažovateľky po dobu siedmich rokov bez rozdielu a bez akéhokoľvek predchádzajúceho posúdenia, či by takéto údaje mohli byť potenciálne rozhodujúce, relevantné, alebo či majú význam pre dosiahnutie akéhokoľ-

vek cieľa, ktorý mohol byť sledovaný sporným vyšetrovaním.

ZACHYTÁVANIE KOMUNIKÁCIE, ODPOCÚVANIE TELEFÓNOV A TAJNÉ SLEDOVANIE

Klass a ďalší proti Nemecku

6. september 1978

V tomto prípade sa sťažovatelia, piati nemeckí právnici, sťažovali najmä na legislatívu v Nemecku oprávňujúcu orgány sledovať ich korešpondenciu a telefonickú komunikáciu, bez povinnosti orgánov informovať ich následne o opatreniach prijatých proti nim.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** Dohovoru konštatujúc, že nemecký zákonodarca bol oprávnený považovať zásah do výkonu práva zaručeného článkom 8 ods. 1 Dohovoru, vyplývajúci z napadnutej legislatívy, za nevyhnutný v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti a predchádzania nepokojom a zločinnosti (článok 8 ods. 2 Dohovoru). Súd najmä konštatoval, že právomoci tajného sledovania občanov, charakteristické pre policajný štát, sú podľa Dohovoru tolerovateľné len v prípade, ak je to nevyhnutne potrebné na ochranu demokratických inštitúcií. Poukazujúc však na to, že demokratické spoločnosti sa v dnešnej dobe ocitajú ohrozované vysoko sofistikovanými formami špionáže a terorizmu s tým dôsledkom, že štát, aby účinne čelil týmto hrozbám,

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

musí byť schopný vykonávať tajné sledovanie podvratných živlov pôsobiacich v jeho jurisdikcii, sa Súd domnieval, že existencia legislatívy umožňujúcej tajne sledovať elektronickú poštu, poštu a telekomunikáciu, bola za výnimočných podmienok nevyhnutná v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti a/alebo predchádzania nepokojom a zločinnosti.

Malone proti Spojenému kráľovstvu

2. august 1984

Sťažovateľ, obvinený z niekoľkých trestných činov súvisiacich s nečestným podielníctvom, sa sťažoval najmä na zadržávanie jeho poštovej a telefonickej komunikácie políciou alebo pre políciu a „meranie“ jeho telefónu (proces zahŕňajúci používanie zariadenia, ktoré registruje čísla vytáčané na konkrétnom telefóne a čas a dĺžku každého hovoru).

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, a to pokiaľ ide o zachytávanie komunikácie, ako aj o vydanie záznamov z merania políciou, pretože tieto činnosti neboli v súlade so zákonom.

Kruslin proti Francúzsku

24. apríl 1990

Tento prípad sa týkal odpočúvania telefónu, nariadeného vyšetrovujúcim sudcom v prípade vraždy.

Súd rozhodol, že došlo k **poruše-**

niu článku 8 Dohovoru konštatujúc, že francúzske právo s dostatočnou jasnosťou neuvádzalo rámec a spôsob výkonu voľnej úvahy orgánov v tejto oblasti. To platilo o to viac v danom čase, a preto bol Súd toho názoru, že sťažovateľ nepožíval minimálny stupeň ochrany, na ktorú majú občania podľa princípu vlády práva v demokratickej spoločnosti nárok.

Pozri tiež, okrem iného: *Huvig proti Francúzsku*, rozsudok z 24. apríla 1990; *Halfordová proti Spojenému kráľovstvu*, rozsudok z 25. júna 1997.

Kopp proti Švajčiarsku

25. marec 1998

Tento prípad sa týkal monitorovania telefónnych liniek sťažovateľovej advokátskej kancelárie na príkaz federálneho prokurátora.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru konštatujúc, že švajčiarske právo s dostatočnou jasnosťou neuvádzalo rámec a spôsob výkonu voľnej úvahy orgánov v tejto oblasti. Súd bol následne toho názoru, že sťažovateľ, ako právnik, nepožíval minimálny stupeň ochrany vyžadovanej princípom vlády práva v demokratickej spoločnosti.

Amann proti Švajčiarsku

16. február 2000 (veľká komora)

Tento prípad sa týkal telefónneho hovoru sťažovateľovi z bývalého sovietskeho veľvyslanectva

– za účelom objednania ním inzerovaného depilačného prístroja – zachyteného úradom prokurátora, ktorý požiadal spravodajskú službu, aby vypracovala záznam o sťažovateľovi.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru z dôvodu zaznamenania telefonického hovoru a k **porušeniu rovnakého ustanovenia** z dôvodu vytvárania a uchovávanía záznamu konštatujúc, že tieto zásahy do sťažovateľovho práva na rešpektovanie jeho súkromného života neboli v súlade so zákonom, keďže švajčiarske právo bolo nejasné, pokiaľ ide o diskrečnú právomoc orgánov v tejto oblasti.

Taylor-Sabori proti Spojenému kráľovstvu

22. október 2002

Tento prípad sa týkal najmä zachytávania správ odoslaných na sťažovateľov pager políciou v rámci tajnej sledovacej operácie.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru. Poznmenajúc najmä, že v čase predmetných udalostí neexistoval žiadny zákonný systém na reguláciu zachytávania pagerových správ prenášaných cez súkromný telekomunikačný systém, konštatoval, ako vláda Spojeného kráľovstva uznala, že zásah nebol v súlade so zákonom.

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Wisse proti Francúzsku

22. december 2005

Obaja sťažovatelia boli zatknutí pre podozrenie zo spáchania ozbrojenej lúpeže a umiestnení do vyšetrovacej väzby. Na základe príkazu vydaného vyšetrojúcim sudcom boli nahrávané telefonické rozhovory medzi nimi a ich rodinnými príslušníkmi vo väzenskej návštevnjej miestnosti. Sťažovatelia podali neúspešnú žiadosť, aby bol postup v konaní, týkajúci sa nahrávania ich rozhovorov, vyhlásený za neplatný. Tvrdili, že nahrávanie ich rozhovorov vo väzenskej návštevnjej miestnosti predstavovalo zásah do ich práva na rešpektovanie ich súkromného a rodinného života.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8 Dohovoru** konštatujúc, že francúzske právo dostatočne jasne neuvádzalo, ako a do akej miery mohli orgány zasahovať do súkromného života zadržaných, alebo rozsah a spôsob výkonu ich diskrečnej právomoci v tejto oblasti. V dôsledku toho sťažovatelia nepoživali minimálny stupeň ochrany požadovaný princípom vlády práva v demokratickej spoločnosti. Súd najmä poznamenal, že systematické nahrávanie rozhovorov v návštevnjej miestnosti z iných dôvodov, ako je bezpečnosť väznice, zbavila návštevnjej miestnosti ich jediného účelu, a to umožniť zadržaným zachovať určitú mieru súkromného života, vrátane súkromia konverzácií s ich rodinami.

Kennedy proti Spojenému kráľovstvu

18. máj 2010

Sťažovateľ, odsúdený za zabitie – v prípade, ktorý bol sporný z dôvodu chýbajúcich a protichodných dôkazov – a prepustený z väzenia v roku 1996, sa následne stal aktívny v kampani proti justičným omylom. Podozrievajúc políciu z odpočúvania jeho komunikácie po tom, ako začal podnikáť, sa sťažoval pred Špeciálnym vyšetrovacím tribunálom (IPT). Nakoniec bol v roku 2005 informovaný, že v jeho prospech nebolo urobené žiadne rozhodnutie, pokiaľ ide o jeho sťažnosti. To znamenalo, že buď jeho komunikácia nebola zachytávaná, alebo že IPT považoval akékoľvek zachytávanie za zákonné. IPT neposkytol žiadne ďalšie informácie. Sťažovateľ sa sťažoval na údajné zachytávanie jeho komunikácie.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**, konštatujúc, že právo Spojeného kráľovstva o zachytávaní internej komunikácie spolu s objasnením, ktoré priniesla publikácia Kódexu (*Code of Practice*), dostatočne jasne indikuje postupy povoľovania a vybavovania príkazov na zachytávanie, ako aj spracovanie, oznamovanie a zničenie zozbieraných údajov. Okrem toho neexistuje žiadny dôkaz o závažných nedostatkoch v aplikácii a fungovaní režimu monitorovania. Z tohto dôvodu a vzhľadom na záruky proti zneužívaniu týchto postupov, ako aj všeobecnejšie záruky poskytova-

né vďaka dohľadu komisára a preskúmvaniu zo strany IPT, napadnuté opatrenia na monitorovanie v rozsahu, v ktorom by sa mohli vzťahovať na sťažovateľa, boli odôvodnené podľa článku 8 ods. 2 Dohovoru.

Dragojevič proti Chorvátsku

15. január 2015

Tento prípad sa týkal hlavne tajného monitorovania telefonických hovorov osoby podozrivej z obchodovania s drogami. Sťažovateľ tvrdil najmä, že vyšetrojúci sudca nedodrжал postup vyžadovaný podľa chorvátskeho práva pre efektívne posúdenie, či použitie tajného monitorovania bolo nevyhnutné a odôvodnené v jeho konkrétnom prípade.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8 Dohovoru**. Konštatoval najmä, že chorvátske právo, tak ako je vykladané vnútroštátnymi súdmi, neposkytovalo dostatočnú jasnosť, pokiaľ ide o voľnú úvahu orgánov pri nariadení monitorovacích opatrení a v praxi – pokiaľ sa vzťahovalo na sťažovateľa – neposkytovalo dostatočné záruky proti možnému zneužitiu.

Pozri tiež: *Bašić proti Chorvátsku*, rozsudok z 25. októbra 2016; *Matanović proti Chorvátsku*, rozsudok zo 4. apríla 2017.

R. E. proti Spojenému kráľovstvu (sťažnosť č. 62498/11)

27. október 2015

Sťažovateľ, ktorý bol v Severnom Írsku trikrát zatknutý

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

a pozbavený slobody v súvislosti s vraždou policajta, sa sťažoval najmä na režim tajného monitorovania konzultácií medzi zadržanými a ich advokátmi a medzi zraniteľnými zadržanými² a „vhodnými dospelými“³.

Tento prípad bol posudzovaný z hľadiska princípov vytvorených Súdom v oblasti odpočúvania telefónnych hovorov medzi advokátom a klientom, ktoré si vyžadujú striktnú ochranu. Súd konštatoval, že tieto princípy by mali byť aplikované na tajné monitorovanie konzultácií medzi advokátom a klientom na policajnej stanici.

V danom prípade Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, čo sa týka tajného monitorovania právnych konzultácií. Zvlášť poznamenal, že pravidlá stanovujúce bezpečnú manipuláciu, uchovávanie a likvidáciu materiálu získaného takýmto tajným monitorovaním boli zavedené od 22. júna 2010. Avšak v čase sťažovateľovho pozbavenia slobody v máji 2010 tieto usmernenia ešte neboli účinné. Súd preto nebol presvedčený, že príslušné ustanovenia vnútroštátnych právnych predpisov uplatňované v tom čase poskytli dostatočné záruky na ochranu konzultácií sťažovateľa s jeho advokátom získaných tajným monitorovaním.

Súd ďalej rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8**, čo sa týka tajného sledovania konzultácií medzi väzňami a „vhodnými dospelými“, konštatujúc najmä, že

tieto nepoživajú zákonnú výsadu, a preto by väzni nemali mať rovnaké očakávanie súkromia ako pri právnej konzultácii. Okrem toho bol Súd presvedčený, že príslušné vnútroštátne predpisy v rozsahu, v akom sa týkali možného monitorovania konzultácií medzi väzňami a „vhodnými dospelými“, obsahovali dostatočné záruky proti zneužitiu.

Roman Zakharov proti Rusku

4. december 2015

Tento prípad sa týkal systému tajného zachytávania mobilných telefonických komunikácií v Rusku. Sťažovateľ, šéfredaktor nakladateľstva, sa sťažoval najmä, že operátori mobilných sietí v Rusku boli zo zákona povinní inštalovať zariadenie umožňujúce bezpečnostným zložkám vykonávať operatívno-pátracie činnosti, a že to umožňovalo plošné zachytávanie komunikácie bez dostatočných záruk podľa ruského práva.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru konštatujúc, že ruské právne predpisy upravujúce zachytávanie komunikácie neposkytli dostatočné a účinné záruky proti svojvôli a riziku zneužitia, ktoré sú spojené s každým systémom tajného sledovania, a ktoré sú obzvlášť vysoké v systémoch aký je v Rusku, kde má tajná služba a polícia vďaka technickým prostriedkom priamy prístup ku všetkým mobilným telefonickým komunikáciám.

Súd zistil nedostatky najmä v právnom rámci v nasledujúcich oblastiach: okolnosti, za ktorých sú verejné orgány v Rusku oprávnené použiť tajné sledovacie opatrenia; doba trvania týchto opatrení, najmä okolnosti, za ktorých by mali byť zastavené; postupy pre povoľovanie zachytávania, ako aj pre uchovávanie a likvidáciu zachytených údajov; dohľad nad zachytávaním. Okrem toho, účinnosť opravných prostriedkov dostupných pre napadnutie zachytávania komunikácie bola oslabená skutočnosťou, že boli k dispozícii len osobám, ktoré boli schopné predložiť dôkaz o zachytávaní, a že získanie takéhoto dôkazu nebolo možné za absencie akéhokoľvek systému oznamovania alebo možnosti prístupu k informáciám o zachytávaní.

Pozri tiež, čo sa týka tajných sledovacích opatrení v súvislosti s trestným konaním: *Akhlyustin proti Rusku*, *Zubkov a ďalší proti Rusku*, *Moskalev proti Rusku* a *Konstantin Moskalev proti Rusku*, rozsudky zo 7. novembra 2017.

Szabó a Vissy proti Maďarsku

12. január 2016

Tento prípad sa týkal maďarskej legislatívy o tajnom protiteroristickom sledovaní zavedenom v roku 2011. Sťažovatelia sa najmä sťažovali, že by mohli byť vystavení neopodstatneným a neprimerane obťažujúcim opatreniam v rámci maďarského právneho rámca pre tajné sledo-

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

vanie na účely národnej bezpečnosti (konkrétne § 7 / E (3) sledovanie). Najmä tvrdili, že tento právny rámec bol náchylný k zneužitiu, a to najmä z dôvodu nedostatku súdnej kontroly.

V tomto prípade Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru. Uznal, že je prirodzeným dôsledkom foriem, ktoré nabral súčasný terorizmus, že vlády siahajú po špičkových technológiách, vrátane masívneho monitorovania komunikácie pri predchádzaní hroziacim incidentom. Súd však nebol presvedčený, že dotknutá právna úprava poskytuje dostatočné záruky, aby sa zabránilo zneužívaniu. Obzvlášť rozsah opatrení by mohol zahŕňať prakticky každého v Maďarsku, s novými technológiami umožňujúcimi vláde zachytiť množstvo údajov, ktoré sa hravo môžu týkať aj osôb mimo pôvodného rozsahu operácie. Okrem toho nariadenie týchto opatrení prebieha výlučne v rámci výkonnej moci a bez posúdenia, či je zachytávanie komunikácie nevyhnutné a bez uplatňovania akýchkoľvek účinných opravných opatrení, nieto ešte súdnych.

Súd ďalej rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 13** (právo na účinný prostriedok nápravy) Dohovoru **v spojení s článkom 8** zdôrazňujúc, že článok 13 nemožno vykladať tak, že vyžaduje prostriedok nápravy proti stavu vnútroštátneho práva.

Mustafa Sezgin Tanrikulu proti Turecku

18. júl 2017

Sťažovateľ sa sťažoval na rozhodnutie vnútroštátneho súdu z roku 2005, umožňujúce zachytávanie komunikácie kohokoľvek v Turecku, vrátane jeho samého, na približne mesiac a pol. Predovšetkým tvrdil, že sledovacie opatrenia predstavovali zneužitie vnútroštátnej legislatívy účinnej v danom období. Tvrdil tiež, že mu bol odopretý účinný súdny prostriedok nápravy, pretože vnútroštátne orgány odmietli viesť vyšetrovanie jeho sťažností na zachytávanie jeho komunikácie.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru konštatujúc, že príkaz na sledovanie v posudzovanom prípade nebol v súlade so zákonom. Súd tiež rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 13** (právo na účinný prostriedok nápravy) Dohovoru.

Ben Faiza proti Francúzsku

8. február 2018

Pozri vyššie v časti GPS údaje.

Benedik proti Slovinsku

24. apríl 2018⁴

Tento prípad sa týkal získania informácií slovinskou políciou bez súdneho príkazu, spojených s dynamickou IP adresou účastníka, zaznamenanou švajčiarskymi orgánmi činnými v trestnom konaní počas monitorovania používateľov určitej siete pre zdieľanie súborov. To viedlo k iden-

tifikácii sťažovateľa po tom, ako zdieľal cez sieť súbory, vrátane detskej pornografie.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** (právo na rešpektovanie súkromného života) Dohovoru. Predovšetkým konštatoval, že zákonné ustanovenie použité políciou na získanie informácií spojených s dynamickou IP adresou účastníka nespĺňalo kritérium Dohovoru, aby bolo „v súlade so zákonom“. Ustanovenie nebolo jasné, prakticky neposkytovalo žiadnu ochranu pred svojvoľným zásahom, nemalo žiadne záruky proti zneužitiu a žiadny nezávislý dohľad nad dotknutými právomocami polície.

Centrum För Rättvisa proti Švédsku

19. jún 2018⁵

Tento prípad sa týkal sťažnosti podanej právnickou firmou pôsobiacou vo verejnom záujme tvrdiacou, že legislatíva umožňujúca hromadné zachytávanie elektronických signálov vo Švédsku na účely zahraničnej tajnej služby porušila jej právo na súkromie.

Súd rozhodol, že v posudzovanom prípade **nedošlo k porušeniu článku 8** Dohovoru. Predovšetkým zastával názor, že príslušná legislatíva predstavovala systém tajného sledovania, ktorý potenciálne zasahoval všetkých používateľov mobilných telefónov a internetu bez ich upovedomenia. Okrem toho neexistoval vnútroštátny prostriedok nápravy

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

poskytujúci podrobné odôvodnenie v odpovedi sťažovateľovi, ktorý sa domnieval, že jeho alebo jej komunikácia bol zachytávaná. Na základe toho Súd uznal za opodstatnené preskúmať legislatívu všeobecne. V tomto ohľade Súd poznamenal, že hoci by sa mali niektoré oblasti zlepšiť, celkovo švédsky systém hromadného sledovania poskytoval primerané a dostatočné záruky proti svojvôli a riziku zneužitia.

Najmä rozsah spravodajských opatrení a nakladanie so zachytenými údajmi boli jasne definované v zákone, súhlas na sledovanie musel byť udelený súdnym príkazom po podrobnom preskúmaní, bolo umožnené sledovať iba komunikáciu prekračujúcu švédske hranice a nie v samotnom Švédsku, mohlo trvať maximálne šesť mesiacov a každé predĺženie vyžadovalo preskúmanie. Navyše, niekoľko nezávislých orgánov, najmä inšpektorát, bolo poverených dohľadom a preskúmaním systému. Napokon, absencia upovedomenia o sledovacích opatreniach bola kompenzovaná skutočnosťou, že bolo k dispozícii niekoľko mechanizmov na vybavovanie sťažností, najmä prostredníctvom inšpektorátu, parlamentného ombudsmana a ministra spravodlivosti.

Keď Súd dospel k tomuto záveru, vzal do úvahy diskrečné právomoci štátu pri ochrane národnej bezpečnosti, predovšetkým vzhľadom na súčasné hrozby globálneho terorizmu a závažnej

cezhraničnej kriminality.

Big Brother Watch a ďalší proti Spojenému kráľovstvu (sťažnosti č. 58170/13, 62322/14 a 24960/15)

13. september 2018⁶

Sťažnosti boli podané po odhalených Edwarda Snowdena (bývalého dodávateľa pre Národný bezpečnostný úrad Spojených štátov amerických) o programoch na sledovanie a zdieľanie tajných informácií medzi USA a Spojeným kráľovstvom. Prípado sa týkal sťažností novinárov a organizácií pôsobiacich v oblasti občianskych slobôd na tri druhy sledovania: hromadné zachytávanie komunikácie; zdieľanie tajných informácií so zahraničnými vládami a získavanie údajov o komunikácii od poskytovateľov služieb.

Súd rozhodol, že režim hromadného sledovania **porušil článok 8** (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovoru, keďže dohľad nad výberom internetových nosičov n sledovanie, ako aj nad filtrovaním, vyhľadávaním a selekciou zachytenej komunikácie na preskúmanie, nebol dostatočný a záruky regulujúce selekciu „súvisiacich údajov o komunikácii“ na preskúmanie boli nedostatočné. Keď dospel k tomuto záveru Súd konštatoval, že fungovanie režimu hromadného sledovania samo o sebe neporušilo Dohovor, ale poznamenal, že takýto režim musel rešpektovať kritériá stanovené v jeho judikatúre.

Súd tiež rozhodol, že režim na získavanie údajov o komunikácii od poskytovateľov komunikačných služieb **porušil článok 8**, keďže nebol v súlade so zákonom, a že režim hromadného sledovania, ako aj režim na získavanie údajov o komunikácii od poskytovateľov komunikačných služieb **porušil článok 10** (sloboda prejavu) Dohovoru, keďže neboli dané dostatočné záruky vo vzťahu k dôvernému žurnalistickému materiálu. Ďalej konštatoval, že režim na zdieľanie tajných informácií so zahraničnými vládami **neporušil ani článok 8, ani článok 10** Dohovoru.

Napokon Súd **odmietol námietky** tretej skupiny sťažovateľov podľa **článku 6** (právo na spravodlivé súdne konanie) Dohovoru, týkajúce sa vnútroštátneho konania na napadnutie tajných sledovacích opatrení a **podľa článku 14** (zákaz diskriminácie) Dohovoru.

Prebiehajúce konania

Tretter a ďalší proti Rakúsku (sťažnosť č. 3599/10)

Sťažnosť oznámená rakúskej vláde 6. mája 2013.

Tento prípad sa týka novely policajného zákona, ktorá nadobudla účinnosť v januári 2008 a rozšírila právomoc policajných orgánov pri zhromažďovaní a spracovaní osobných údajov.

Súd sťažnosť oznámil rakúskej vláde a položil stranám otázky podľa článkov 8 (právo na rešpektovanie súkromného života)

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

a korešpondencie), 10 (sloboda prejavu) a 34 (právo na individuálnu sťažnosť) Dohovoru.

Podobná prejednáváná sťažnosť: [Ringlerová proti Rakúsku \(sťažnosť č. 2309/10\)](#), oznámená rakúskej vláde 6. mája 2013.

[Association confraternelle de la presse judiciaire proti Francúzsku a 11 ďalších sťažností \(sťažností č. 49526/15, 49615/15, 49616/15, 49617/15, 49618/15, 49619/15, 49620/15, 49621/15, 55058/15, 55061/15, 59602/15 a 59621/15\)](#)

Sťažnosti oznámené francúzskej vláde 26. apríla 2017.

Tieto sťažnosti, ktoré boli podané advokátmi a novinármi, ako aj právnickými osobami prepojenými s týmito profesiami, sa týkajú francúzskeho zákona o spravodajskej službe z 24. júla 2015.

Súd notifikoval sťažnosti francúzskej vláde a položil stranám otázky podľa článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného života a korešpondencie), 10 (sloboda prejavu) a 13 (právo na účinný prostriedok nápravy) Dohovoru.

Podobné prejednávane sťažnosti: [Follorou proti Francúzsku \(sťažnosť č. 30635/17\)](#) a [Johannes proti Francúzsku \(sťažnosť č. 30636/17\)](#), oznámené francúzskej vláde 4. júla 2017.

SLEDOVANIE POUŽÍVANIA POČÍTAČA ZAMESTNANCAMI

[Bărbulescu proti Rumunsku](#)

5. september 2017 (veľká komora)

Tento prípad sa týkal rozhodnutia súkromnej spoločnosti prepustiť zamestnanca – sťažovateľa – po sledovaní jeho elektronickej komunikácie a získaní jej obsahu. Sťažovateľ sa sťažoval, že rozhodnutie jeho zamestnávateľa bolo založené na porušení jeho súkromia a že vnútroštátne súdy nechránili jeho právo na rešpektovanie súkromného života a korešpondencie.

Veľká komora jedenástimi hlasmi proti šiestim rozhodla, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, konštatujúc, že rumunské orgány dostatočne nechránili právo sťažovateľa na rešpektovanie súkromného života a korešpondencie. A preto nedodržali spravodlivú rovnováhu medzi záujmami, ktoré boli v hre. Predovšetkým vnútroštátne súdy nezistovali, či sťažovateľ dostal od zamestnávateľa predchádzajúce upozornenie o možnosti, že jeho komunikácia môže byť sledovaná, ani nebrali ohľad na skutočnosť, že nebol informovaný o povahe a rozsahu monitorovania, alebo na stupeň narušenia jeho súkromného života a korešpondencie. Navyše, vnútroštátne súdy nezistovali po prvé, konkrétne dôvody zavedenia sledovacích opatrení; po druhé, či zamestnávateľ mohol použiť opatrenia spôsobujúce menšie narušenie sťažovateľovho súk-

romného života a korešpondencie a po tretie, či komunikácia mohla byť získaná bez jeho vedomia.

[Libert proti Francúzsku](#)

22. február 2018

Tento prípad sa týkal prepustenia zamestnanca francúzskej národnej železničnej spoločnosti (SNCF) po tom, ako zaistenie jeho pracovného počítača odhalilo ukladanie pornografických súborov a falošných certifikátov vystavených pre tretie osoby. Sťažovateľ sa predovšetkým sťažoval, že zamestnávateľ v jeho neprítomnosti otvoril súkromné súbory uložené na pevnom disku jeho pracovného počítača.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** Dohovoru konštatujúc, že v posudzovanom prípade francúzske orgány neprekročili mieru voľnej úvahy, ktorou disponovali. Súd najmä poznamenal, že nahliadnutie do súborov zamestnávateľom sťažovateľa sledovalo legitímny cieľ ochrany práv zamestnávateľov, ktorí môžu oprávnene chcieť zabezpečiť, aby ich zamestnanci používali počítačové vybavenie, ktoré im dali k dispozícii, v súlade so zmluvnými záväzkami a príslušnými predpismi.

Súd tiež konštatoval, že francúzske právo zahŕňalo mechanizmus ochrany súkromia, umožňujúci zamestnávateľom otvoriť pracovné súbory, hoci nemohli tajne otvoriť súbory identifikované ako súkromné. Tento druh

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

súborov mohli otvoriť iba v prítomnosti zamestnanca. Vnútroštátne súdy rozhodli, že uvedený mechanizmus by nezabránil otvoreniu predmetných súborov zamestnávateľom, keďže neboli náležite identifikované ako súkromné.

Napokon bol Súd toho názoru, že vnútroštátne súdy náležite posúdili tvrdenie sťažovateľa o porušení jeho práva na rešpektovanie súkromného života, a že rozhodnutia týchto súdov sa zakladali na relevantnom a dostatočnom odôvodnení.

HLASOVÉ VZORKY

P. G. a J. H. proti Spojenému kráľovstvu (sťažnosť č. 44787/98)

25. september 2001

Tento prípad sa týkal najmä nahrávania hlasov sťažovateľov na policajnej stanici po ich zatknutí pre podozrenie, že sa chystajú spáchať lúpež.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8 Dohovoru**, pokiaľ ide o použitie odpočúvacieho zariadenia na policajnej stanici. Poznemenajúc najmä, že v danom čase neexistoval žiadny zákonný systém regulácie používania skrytých odpočúvacích zariadení políciou v ich vlastných priestoroch. Súd konštatoval, že zásah do práva sťažovateľov na súkromný život nebol v súlade so zákonom.

V tomto prípade Súd tiež konšta-

toval, že došlo k **porušeniu článku 8** z dôvodu použitia skrytého odpočúvacieho zariadenia v byte, a že **nedošlo k porušeniu článku 8**, pokiaľ ide o získanie informácií o používaní telefónu.

Vetter proti Francúzsku

31. máj 2005

Po objavení tela so strelnými ranami polícia, majú podozrenie, že vraždu uskutočnil sťažovateľ, nainštalovala odpočúvacie zariadenia do bytu, ktorého bol pravidelným návštevníkom.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8 Dohovoru** konštatujúc, že francúzske právo neuvádzalo dostatočne zrozumiteľne rozsah a spôsob výkonu právomoci orgánov vo vzťahu k odpočúvacím zariadeniam.

OBRAZOVÉ MONITOROVANIE

Peck proti Spojenému kráľovstvu

28. január 2003

Pozri nižšie v časti Sprístupnenie osobných údajov.

Köpke proti Nemecku

5. október 2010 (rozhodnutie o prijateľnosti)

Sťažovateľka, pokladníčka v supermarkete, bola prepustená bez predchádzajúceho upozornenia za krádež po tom, ako jej zamestnávateľ prostredníctvom súkromnej detektívnej kancelárie uskutočnil tajné monitorovanie

pomocou videozáznamu. Neúspešne napadla svoje prepustenie pred pracovnoprávnymi súdmi. Jej ústavná sťažnosť bola tiež zamietnutá.

Súd odmietol sťažovateľkinu sťažnosť podľa článku 8 Dohovoru ako **neprijateľnú** (zjavne nepodloženú). Dospel k záveru, že vnútroštátne orgány dodržali spravodlivú rovnováhu medzi právom zamestnankyne na rešpektovanie jej súkromného života a záujmom jej zamestnávateľa na ochrane jeho vlastníckych práv a verejným záujmom na riadnom výkone spravodlivosti. Súd však konštatoval, že dotknutým súperiacioným záujmom by v budúcnosti mohla byť prikladaná iná váha s ohľadom na rozsah, v akom by zásahy do súkromného života boli umožnené novými, viac a viac sofistikovanými technológiami.

Antovićová a Mirković proti Čiernej Hore

28. november 2017

Tento prípad sa týkal sťažnosti dvoch profesorov na fakulte matematiky Čiernohorskej univerzity na narušenie súkromia po tom, ako bolo v priestoroch, kde učili, zavedené monitorovanie pomocou videozáznamu. Tvrdili, že nemali účinnú kontrolu nad zozbieranými informáciami, a že sledovanie bolo nezákonné. Vnútroštátne súdy však odmietli ich nárok na odškodnenie, konštatujúc, že otázka súkromného života nebola sporná, keďže prednáškové sály, kde

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

sťažovatelia učili, boli verejnými priestormi.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru konštatujúc, že monitorovanie kamerami nebolo v súlade so zákonom. Najprv odmietol argument vlády, že prípad bol neprijateľný, pretože otázka súkromia nebola sporná, keďže sledovaný priestor bol verejným, pracovným priestorom. V tomto ohľade Súd predovšetkým poznamenal, že v minulosti konštatoval, že súkromný život môže zahŕňať pracovné činnosti a mal za to, že toto bol aj prípad sťažovateľov. Článok 8 preto bol aplikovateľný. Pokiaľ ide o podstatu, Súd potom konštatoval, že monitorovanie kamerami znamenalo zásah do práva sťažovateľov na súkromie, a že dôkazy preukázali, že sledovanie porušilo ustanovenia vnútroštátneho práva. Vnútroštátne súdy vlastne nikdy ani neuvažovali nad oprávnenosťou sledovania, pretože už od začiatku rozhodli, že nedošlo k narušeniu súkromia.

Prebiehajúce konania pred veľkou komorou

López Ribalda a ďalší proti Španielsku

9. január 2018 – prípad predložený veľkej komore v máji 2018

Tento prípad sa týkal tajného monitorovania zamestnancov španielskeho reťazca supermarketov pomocou videozáznamu po tom, ako vznikli podozrenia z krádeže. Sťažovatelia boli prepustení hlavne na základe obrazového mate-

riálu, o ktorom tvrdili, že bol získaný porušením ich práva na súkromie. Španielske súdy akceptovali nahrávky ako dôkaz a potvrdili rozhodnutia o prepustení.

Rozsudkom komory Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, konštatujúc, že španielske súdy nedodrжали spravodlivú rovnováhu medzi dotknutými právami, a to právom sťažovateľov na súkromie a majetkovými právami zamestnávateľa. Komora najmä poznamenala, že podľa španielskej legislatívy týkajúcej sa ochrany údajov mali byť sťažovatelia informovaní, že sú pod dohľadom, ale neboli. Práva zamestnávateľa mohli byť zaistené inými prostriedkami a mohol poskytnúť sťažovateľom aspoň všeobecnú informáciu o monitorovaní.

Komora však rozhodla, že **nedošlo k porušeniu článku 6 ods. 1** (právo na spravodlivé súdne konanie) Dohovoru. Konštatovala, že konanie ako celok bolo spravodlivé, pretože obrazový materiál nebol jediným dôkazom, o ktorý sa vnútroštátne súdy opierali pri potvrdení rozhodnutí o prepustení a sťažovatelia mali možnosť napadnúť nahrávky na súde.

Dňa 28. mája 2018 porota piatich sudcov veľkej komory **prijala žiadosť vlády o predloženie veci veľkej komore.**

UCHOVÁVANIE A POUŽÍVANIE OSOBNÝCH ÚDAJOV

„Ochrana osobných údajov má zásadný význam pre požívanie práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ako to zaručuje článok 8 Dohovoru. Vnútroštátne právo musí poskytovať náležité ochranné mechanizmy, aby sa zabránilo takému použitiu osobných údajov, ktoré môže byť v rozpore so zárukami tohto článku ... Potreba týchto ochranných opatrení je o to väčšia, pokiaľ ide o ochranu osobných údajov, ktoré sú spracovávané automaticky, v neposlednom rade, ak sú tieto údaje využívané na policajné účely. Vnútroštátne právo by malo najmä zabezpečiť, aby tieto údaje boli relevantné a neboli nadbytočné vo vzťahu k účelom, pre ktoré sú uchovávané; a aby boli zachované vo forme, ktorá umožňuje identifikáciu dotknutej osoby po obdobie nie dlhšie, ako je nutné na účely, pre ktoré sú tieto údaje uchovávané ... Musí tiež poskytnúť dostatočné záruky, aby uchovávané osobné údaje boli účinne chránené pred nesprávnym použitím a zneužitím ...“ (*S. a Marper proti Spojenému kráľovstvu*, rozsudok (veľká komora) zo 4. decembra 2008, ods. 103)

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

V SÚVISLOSTI S TRESTNÝM SÚDNICTVOM

Perry proti Spojenému kráľovstvu

17. júl 2003

Sťažovateľ bol zatknutý v súvislosti so sériou ozbrojených lupičí vodičov taxíkov a prepustený až do času rekognície. Keď sa nezúčastnil tejto a ani niekoľkých ďalších rekognícií, polícia požiadala o povolenie na jeho tajné natočenie na video. Sťažovateľ sa sťažoval, že ho polícia tajne nahrávala na účely identifikácie a použila videokazetu v trestnom konaní proti nemu.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8 Dohovoru**. Poznámene, že nič nenaznačovalo, že sťažovateľ akokoľvek očakával, že by na policajnej stanici boli urobené jeho zábery na použitie v procedúre videoidentifikácie a prípadne ako dôkaz poškodzujúci jeho obhajobu na súde. Manéver zvolený políciou prekročil rámec bežného používania tohto typu kamery a predstavoval zásah do práva sťažovateľa na rešpektovanie jeho súkromného života. Predmetný zásah ďalej nebol v súlade so zákonom, pretože polícia sa neriadila postupmi ustanovenými v príslušnom zákone: nedostala sťažovateľov súhlas alebo ho neinformovala, že kazeta bola vyrobená; ani ho neinformovala o jeho právach v tomto ohľade.

S. a Marper proti Spojenému kráľovstvu

4. december 2008 (veľká komora)

Tento prípad sa týkal neobmedzeného uchovávaní odtlačkov prstov, bunkových vzoriek a profilov DNA⁷ sťažovateľov v databáze po tom, ako trestné konanie vedené proti nim bolo v jednom prípade ukončené oslobodzujúcim rozsudkom a v ďalšom prípade zastavené.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8 Dohovoru**, konštatujúc, že uchovávanie údajov predstavovalo neprimeraný zásah do práva sťažovateľov na rešpektovanie súkromného života a nemôže byť považované za nevyhnutné v demokratickej spoločnosti.

Súd bol najmä toho názoru, že využitie moderných vedeckých metód v oblasti trestného súdneho systému by nemalo byť dovolené za každú cenu a bez dôkladného zváženia možných výhod rozsiahleho využitia týchto techník proti dôležitým záujmom súkromného života. Ktorýkoľvek štát, ktorý tvrdí, že je priekopníkom vo vývoji nových technológií, nesie osobitnú zodpovednosť za „dodržanie správnej rovnováhy“.

Súd dospel k záveru, že všeobecná a nerozlišujúca povaha právomocí uchovávať odtlačky prstov, bunkové vzorky a profily DNA v prípade osôb podozrivých, nie však odsúdených za trestné činy, čo sa vzťahuje na tento konkrétny prípad, nedodržala spravodli-

vú rovnováhu medzi súperiáciami verejnými a súkromnými záujmami.

B. B. proti Francúzsku (sťažnosť č. 5335/06), Gardel proti Francúzsku a M. B. proti Francúzsku (sťažnosť č. 22115/06)

17. december 2009

Sťažovatelia v týchto prípadoch, ktorí boli odsúdení na trest odňatia slobody za znásilnenie 15-ročných mladistvých osobou v pozícii autority, sa sťažovali najmä na ich zaradenie do automatizovanej národnej súdnej databázy páchatel'ov sexuálnych trestných činov (*Fichier judiciaire national automatisé des auteurs d'infractions sexuelles*).

Vo všetkých troch prípadoch Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8 Dohovoru** konštatujúc, že systém začlenenia do národnej súdnej databázy páchatel'ov sexuálnych trestných činov, aký sa vzťahuje na sťažovateľov, dodržal spravodlivú rovnováhu medzi súperiáciami súkromnými a verejnými záujmami, ktoré boli v hre. Súd najmä zdôraznil, že ochrana osobných údajov má zásadný význam pre požívanie práva osoby na rešpektovanie jej súkromného a rodinného života, a to o to viac, ak tieto údaje prechádzajú automatickým spracovaním, v neposlednom rade, ak sú tieto údaje použité na policajné účely. Súd však nemohol spochybniť s prevenciou súvisiace ciele databázy.

Okrem toho, keďže sťažovatelia

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

mali faktickú možnosť podať žiadosť o vymazanie údajov, Súd zastával názor, že dĺžka uchovávaní údajov – maximálne 30 rokov – nie je neprimeraná vo vzťahu k cieľu sledovanému uchovávaním informácií. Napokon, používanie týchto údajov súdom, políciou a správnymi orgánmi bolo predmetom povinnosti mlčanlivosti a bolo obmedzené na presne určené okolnosti.

Pozri tiež: [J. P. D. proti Francúzsku \(sťažnosť č. 55432/10\)](#) rozhodnutie (o neprijateľnosti) zo 16. septembra 2014

Uzun proti Nemecku

2. september 2010

Pozri vyššie pod Zhromažďovanie osobných údajov, GPS údaje.

Dimitrov-Kazakov proti Bulharsku

10. február 2011

Meno sťažovateľa bolo zapísané ako „páchateľ“ do policajných registrov s odkazom na znásilnenie po tom, ako bol vypočutý ohľadne znásilnenia, aj keď nikdy nebol obvinený z trestného činu. Neskôr bol podrobený množstvu policajných kontrol v súvislosti s oznámeniami o znásilnení alebo zmiznutí mladých dievčat. Sťažoval sa na jeho zaradenie do policajnej evidencie a na nedostatok opravných prostriedkov, ktorými by táto sťažnosť bola preskúmaná.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, kon-

štatujúc, že zaradenie do policajnej evidencie nebolo „v súlade so zákonom“ v zmysle uvedeného článku. Ďalej rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 13** (právo na účinný opravný prostriedok) Dohovoru **v spojení s článkom 8**, z dôvodu nedostatku účinného opravného prostriedku v tomto ohľade.

Shimovolos proti Rusku

21. jún 2011

Tento prípad sa týkal registrácie aktivistu v oblasti ľudských práv do takzvanej „databázy dohľadu“, ktorá zhromažďovala informácie o jeho pohyboch vlakom alebo letecky v rámci Ruska a jeho zatknutia.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru. Najmä poznamenal, že vytváranie a udržiavanie databázy a postupy spojené s jej prevádzkou sa riadili ministerským nariadením, ktoré nikdy nebolo zverejnené alebo inak dostupné verejnosti. V dôsledku toho Súd konštatoval, že vnútroštátne právo neuvádzalo dostatočne jasne rozsah a spôsob výkonu právomoci udelenej vnútroštátnym orgánom na zhromažďovanie a uchovávanie informácií o súkromnom živote jednotlivcov v databáze. Najmä nestanovovalo v podobe prístupnej verejnosti žiadny náznak minimálneho zabezpečenia proti zneužitiu.

Kheliliová proti Švajčiarsku

18. október 2011

Sťažovateľka sa v tomto prípade

sťažovala v súvislosti s objavením jej vizitiek pri policajnej kontrole v roku 1993, kedy ženevská polícia zistila, že sťažovateľka má pri sebe vizitky, ktoré zneli: „Milá, pekná žena, pred štyridsiatkou, ktorá by sa chcela stretnúť s mužom na pohárik alebo ísť z času na čas von. Tel. č. ...“. Sťažovateľka tvrdila, že po tomto objave polícia zadala jej meno do svojich záznamov ako prostitútku, povolanie, ktorého praktizovanie zásadne poprela. Tvrdila, že uchovávanie údajne nepravdivých údajov týkajúcich sa jej súkromného života porušilo jej právo na rešpektovanie súkromného života.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, konštatujúc, že uchovávanie údajne nepravdivých údajov týkajúcich sa jej súkromného života v policajných záznamoch porušilo právo sťažovateľky na rešpektovanie jej súkromia, a že zachovanie slova prostitútky počas rokov nebolo odôvodnené, ani nevyhnutné v demokratickej spoločnosti.

Súd najmä konštatoval, že dané slovo mohlo diskreditovať sťažovateľku a sťažiť jej každodenný život vzhľadom na to, že údaje v policajných záznamoch môžu byť postúpené príslušným orgánom. Tým skôr to malo význam z dôvodu, že osobné údaje boli aktuálne predmetom automatizovaného spracovania, čo uľahčuje prístup a distribúciu týchto údajov. Sťažovateľka teda mala značný záujem na odstránení slova prostitútky z policaj-

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

ných záznamov.

M. M. proti Spojenému kráľovstvu (sťažnosť č. 24029/07)

13. november 2012

V roku 2000 bola sťažovateľka zadržaná políciou po náhlom zmiznutí s jej malým vnukom, ktorým sa pokúsila zabrániť jeho odchodu do Austrálie z dôvodu rozpadu manželstva jej syna. Úrady sa rozhodli nestíhať ju a namiesto toho bola sťažovateľka napomenutá za únos dieťaťa. Napomenutie malo spočiatku ostať v jej registri trestov po dobu piatich rokov, ale kvôli zmene politiky v prípadoch, kedy je poškodenou stranou dieťa, bola táto doba neskôr predĺžená do konca života. Sťažovateľka sa sťažovala na neobmedzené uchovávanie a sprístupnenie údajov o napomenutí a vplyv na jej pracovné príležitosti.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8 Dohovoru**. V dôsledku kumulatívneho efektu zistených nedostatkov rozhodne nebol presvedčený, že existovali dostatočné opatrenia v systéme pre uchovávanie a sprístupnenie údajov z registra trestov, ktoré by zabezpečili, že údaje súvisiace so sťažovateľkiným súkromným životom nebudú sprístupnené v rozpore s jej právom na rešpektovanie jej súkromného života. Uchovávanie a sprístupnenie údajov o napomenutí sťažovateľky teda nemôžu byť považované za súladné so zákonom v zmysle významu článku 8.

Súd predovšetkým poznamenal,

že hoci údaje nachádzajúce sa v registri trestov boli v určitom zmysle verejnou informáciou, ich systematické uchovávanie v centrálnom registri znamenalo, že boli k dispozícii na sprístupnenie dlho po udalosti, keď každý, okrem zainteresovanej osoby, pravdepodobne na ňu zabudol, obzvlášť keď sa napomenutie uskutočnilo neverejne, ako v sťažovateľkinom prípade. A tak, ako odsúdenie alebo napomenutie ustupuje do minulosti, stalo sa časťou súkromného života jednotlivca, ktorý treba rešpektovať.

M. K. proti Francúzsku (sťažnosť č. 19522/09)

18. apríl 2013

V rokoch 2004 a 2005 bol sťažovateľ podrobený dvom vyšetrovaniam krádeže kníh. V rámci prvého konania bol zbavený viny a druhé konanie bolo zastavené. V oboch prípadoch boli jeho odtlačky prstov zosnímané a nahraté do databázy odtlačkov prstov. V roku 2006 sťažovateľ požiadal o vymazanie jeho odtlačkov z databázy. Jeho žiadosti sa vyhovel iba v súvislosti s odtlačkami vzatými v prvom konaní. Odvolania podané sťažovateľom boli zamietnuté. Sťažovateľ sa sťažoval, že uchovávanie jeho údajov v počítačovej databáze odtlačkov prstov porušilo jeho právo na rešpektovanie súkromného života.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8 Dohovoru**, konštatujúc, že uchovávanie údajov predstavovalo neprimeraný zá-

sah do sťažovateľovho práva na rešpektovanie jeho súkromného života a nebolo možné povedať, že bolo nevyhnutné v demokratickej spoločnosti.

Súd najmä poznamenal, že francúzsky štát prekročil mieru voľnej úvahy vo veci, keďže systém uchovávanie odtlačkov prstov osôb podozrivých zo spáchania trestného činu, no nie odsúdených, čo sa vzťahuje na sťažovateľa v predmetnom prípade, nedodržalo spravodlivú rovnováhu medzi súperiacimi verejnými a súkromnými záujmami v hre.

Peruzzo a Martens proti Nemecku

4. jún 2013 (rozhodnutie o prijateľnosti)

Sťažovatelia, ktorí boli odsúdení za závažné trestné činy, sa sťažovali na nariadenie vnútroštátnych súdov odobrať ich bunkový materiál a uchovávať ho v databáze vo forme DNA profilov za účelom uľahčiť vyšetrovanie budúcich možných trestných činov.

Súd vyhlásil sťažnosť za **neprijateľnú** ako zjavne nepodloženú. Konštatoval, že vnútroštátne pravidlá na odber a uchovávanie DNA materiálu od osôb odsúdených za trestné činy dosahujúce určitú úroveň závažnosti, ako v prípade sťažovateľov, dodržali spravodlivú rovnováhu medzi súperiacimi verejnými a súkromnými záujmami a spadali do akceptovateľnej miery voľnej úvahy dotknutého štátu.

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Pozri tiež: [W. proti Holandsku \(sťažnosť č. 20689/08\)](#), rozhodnutie (o neprijateľnosti) z 20. januára 2009.

Brunet proti Francúzsku

18. september 2014

Sťažovateľ sa sťažoval predovšetkým na zásah do jeho súkromného života v dôsledku jeho pridania do policajnej databázy STIC (systém pre spracovanie evidovaných trestných činov) – obsahujúcej informácie zo záznamov z vyšetrovania, zoznam zapojených osôb a obetí – po zastavení súdneho konania proti nemu.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, konštatujúc, že francúzsky štát prekročil mieru voľnej úvahy pri rozhodovaní (*margin of appreciation*) v týchto veciach: uchovávanie možno považovať za neprimerané porušenie sťažovateľovho práva na rešpektovanie jeho súkromného života a nebolo nevyhnutné v demokratickej spoločnosti. Súd bol toho názoru, že sťažovateľ nemal reálnu možnosť žiadať o vymazanie informácií, ktoré sa ho týkajú, z databázy, a že dĺžka uchovania týchto údajov, 20 rokov, mohla byť pozmenená skôr na štandardnú dĺžku, než na maximálnu hranicu.

Karabevoğlu proti Turecku

7. jún 2016

Tento prípad sa týkal odpočúvania telefónu, uskutočneného vo vzťahu k sťažovateľovi, pro-

kátorovi, počas vyšetrovania ilegálnej organizácie známej ako *Ergenekon* a použitia takto získaných informácií v kontexte osobitného disciplinárneho vyšetrovania.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** Dohovoru, čo sa týka odpočúvania telefónu v súvislosti s trestným vyšetrovaním a došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, pokiaľ ide o použitie informácií získaných prostredníctvom odpočúvania telefónu v disciplinárnom konaní.

Súd predovšetkým konštatoval, že počas trestného vyšetrovania sťažovateľ požíval minimálny stupeň ochrany, požadovaný princípom vlády práva v demokratickej spoločnosti, keďže odpočúvanie telefónu bolo nariadené na základe objektívne dôvodného podozrenia a bolo uskutočnené v súlade príslušnou legislatívou. Podľa názoru Súdu, zásah do práva sťažovateľa na rešpektovanie súkromného života bol nevyhnutný v záujme národnej bezpečnosti a predchádzania nepokojom a zločinnosti. Ale použitie takto získaných informácií v kontexte disciplinárneho konania nebolo v súlade so zákonom a príslušná legislatíva bola porušená v dvoch aspektoch: informácie boli použité na iné účely než tie, na ktoré boli získané a neboli zničené v lehote 15 dní po skončení trestného vyšetrovania.

V tomto prípade Súd konštatoval aj **porušenie článku 13** (právo na účinný prostriedok nápravy) Do-

hovoru, poznamenajúc, že vo vzťahu k trestnému vyšetrovaniu, ako aj disciplinárnemu konaniu sťažovateľ nemal k dispozícii vnútroštátny prostriedok nápravy zabezpečujúci preskúmanie, či bol zásah zlučiteľný s jeho právom na rešpektovanie súkromného života a korešpondencie.

Figueiredo Teixeira proti Andorre

8. november 2016

Tento prípad sa týkal uchovávanie údajov z telefonátov sťažovateľa, ktorý bol podozrivý zo závažného trestného činu obchodovania s drogami a ich zaslania súdному orgánu. Sťažovateľ sa predovšetkým sťažoval, že uchovávanie údajov týkajúcich sa jeho telefonického komunikácie znamenalo neoprávnený zásah do jeho práva na rešpektovanie súkromného života.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** Dohovoru. Najmä konštatoval, že vzhľadom na to, že napadnutý zásah bol stanovený andorrským právnym poriadkom v zmysle § 87 trestného poriadku a zákona č. 15/2003 o ochrane osobných údajov, osoba držiaca predplatenú kartu do mobilného telefónu mohla s pravdepodobnosťou očakávať, že sa tieto ustanovenia aplikujú v jej prípade.

Okrem toho Súd poznamenal, že andorrské trestné konanie poskytovalo širokú škálu záruk proti svojvoľným zásahom, keďže sudca (*batlle*) posudzoval nevy-

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

hnutnosť a proporcionalitu príkazu na prenos údajov vo svetle získaných dôkazov a závažnosti predmetného trestného činu. Súd preto konštatoval, že rovnováha medzi právom sťažovateľa na rešpektovanie súkromného života a prevenciou trestných činov bola v posudzovanom prípade dodržaná.

Dagregorio a Mosconi proti Francúzsku

30. máj 2017 (rozhodnutie o prijateľnosti)

Sťažovateľmi sú dvaja odborníci, ktorí sa podieľali na okupácii a imobilizácii trajektu „Pascal Paoli“ spoločnosti *Société nationale Corse Méditerranée* (SNCM) počas prevzatia spoločnosti finančným operátorom. Prípado sa týkal ich odmietnutia podrobiť sa biologickému testovaniu, výsledky ktorého mali byť vložené do národnej automatizovanej databázy DNA (FNAEG). Sťažovatelia, odsúdení prvostupňovým a odvolacím súdom, nepodali dovolanie.

Súd vyhlásil sťažnosť za **neprijateľnú** pre nevyčerpanie vnútroštátnych prostriedkov nápravy. Predovšetkým zdôraznil, že pri absencii súdneho precedensu aplikovateľného na situáciu sťažovateľov existovala pochybnosť, pokiaľ ide o účinnosť dovolania vzhľadom na rozhodnutie vydané ústavnou radou. Podľa názoru Súdu išlo o vec, ktorá mala byť predložená dovolaciemu súdu. Samotná skutočnosť, že existovali pochybnosti, pokiaľ ide o vyhliadky dovolania

na úspech, nebola dostatočným dôvodom pre opomenutie využiť predmetný prostriedok nápravy.

Aycaguer proti Francúzsku

22. jún 2017

Sťažovateľ tvrdil, že došlo k porušeniu jeho práva na rešpektovanie súkromného života vzhľadom na príkaz poskytnúť biologickú vzorku na zaradenie do národnej automatizovanej databázy DNA (FNAEG) a skutočnosť, že odmietnutie rešpektovať tento príkaz malo za následok jeho odsúdenie.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru. Predovšetkým konštatoval, že 16. septembra 2010 ústavná rada vydala rozhodnutie v tom zmysle, že ustanovenia o FNAEG sú v súlade s ústavou, podliehajúce *inter alia* „určeniu doby uchovávania takýchto osobných údajov v závislosti od účelu uchovávaného záznamu a povahy a/alebo závažnosti predmetných trestných činov.“ Súd poznamenal, že doposiaľ nebolo prijaté náležité opatrenie k tomuto obmedzeniu, a že aktuálne neexistovalo ustanovenie diferencujúce dobu uchovávaní v závislosti od povahy a závažnosti spáchaných trestných činov.

Súd tiež rozhodol, že ustanovenia o uchovávaní profilov DNA vo FNAEG neposkytovali dotknutým subjektom dostatočnú ochranu, pre jeho trvanie a skutočnosť, že údaje nemohli byť vymazané. Ustanovenia preto nedodržiavali spravodlivú rovno-

váhu medzi protichodnými verejnými a súkromnými záujmami.

Pozri tiež nedávno: *Caruana proti Malte*, (rozhodnutie o prijateľnosti) z 15. máj 2018.

Prebiehajúce konania

Catt proti Spojenému kráľovstvu (sťažnosť č. 43514/15)

Sťažnosť oznámená vláde Spojeného kráľovstva 19. mája 2016.

Tento prípad sa týka uchovávaní osobných údajov v databáze vnútorného extrémizmu.

Súd notifikoval sťažnosť vláde Spojeného kráľovstva a položil stranám otázky podľa článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného života) Dohovoru.

V SÚVISLOSTI SO ZDRAVÍM

Chave, rodená Jullienová proti Francúzsku

9. júla 1991 (rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva)⁸

Tento prípad sa týkal uchovávaní informácií v psychiatrických nemocničných záznamoch, ktoré súviseli so sťažovateľkiným núteným umiestnením, ktorého nezákonnosť bola uznaná francúzskymi súdmi. Sťažovateľka bola toho názoru, že to, že sa informácie stále nachádzali v centrálnom registri informácií o jej pozbavení slobody v psychiatrickej inštitúcii, predstavovalo zásah do jej súkromného života a chce-

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

la, aby takáto informácia bola z centrálného registra vymazaná.

Komisia vyhlásila túto sťažnosť za **neprijateľnú** ako zjavne nepodloženú. Konštatovala predovšetkým, že evidovanie informácií týkajúcich sa psychiatrických pacientov slúži nielen legitímnemu záujmu zabezpečiť efektívne fungovanie verejnej zdravotníckej služby, ale tiež chrániť práva samotných pacientov, obzvlášť v prípadoch núteného umiestnenia. V posudzovanom prípade Komisia poznamenala, okrem iného, že predmetné informácie boli chránené primeranými pravidlami o zachovaní dôvernosti. Okrem toho sa tieto dokumenty nemôžu rovnať centrálnym záznamom a neboli nijakým spôsobom dostupné verejnosti, ale iba taxatívne vymenovaným kategóriám osôb mimo inštitúcie. Z toho dôvodu Komisia rozhodla, že zásah utrpенý sťažovateľkou nemohol byť považovaný za neprimeraný legitímnemu sledovanému cieľu, a to ochrane zdravia.

L. L. proti Francúzsku (sťažnosť č. 7508/02)

10. október 2006

Sťažovateľ sa sťažoval najmä na predloženie dokumentov z jeho lekárskeho záznamov súdom a ich použitie súdmi v spojitosti s rozvodovým konaním, bez jeho súhlasu a bez ustanovenia lekárskeho znalca v tejto súvislosti.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** (právo na rešpek-

tovanie súkromného a rodinného života) Dohovoru, konštatujúc, že zásah do sťažovateľovho súkromného života nebol odôvodnený s ohľadom na základnú potrebu ochrany osobných údajov. Konštatoval najmä, že francúzske súdy odkazovali na spochybnované lekárske správy iba na doplňujúcej báze na podporu svojich rozhodnutí, preto sa zdá, že mohli dosiahnuť rovnaký záver aj bez nich.

Súd ďalej uviedol, že vnútroštátne právo neposkytlo dostatočnú ochranu, čo sa týka použitia údajov týkajúcich sa súkromného života účastníkov konania v tomto type konania, čo odôvodňuje tým viac potrebu prísneho preskúmania, pokiaľ ide o nevyhnutnosť takýchto opatrení.

Pozri tiež nedávno:

Mockutėová proti Litve

27. február 2018

V KONAŇÍ VO VECIACH SOCIÁLNEHO POISTENIA

Vukota-Bojićová proti Švajčiarsku

18. október 2016

Sťažovateľka bola účastníčkou cestnej dopravnej nehody a následne žiadala o invalidný dôchodok. V dôsledku sporu s poisťovateľom o výške invalidného dôchodku a následného niekoľko ročného súdneho konania od nej poisťovateľ žiadal, aby sa podrobila novému lekárskeho posudku na doplnenie dôkazov o jej

stave. Keď odmietla, poisťovateľ najal súkromných detektívov, aby ju tajne sledovali. Dôkazy, ktoré získali, boli použité v následnom súdnom konaní, ktoré skončilo znížením sťažovateľkiných dávok. Sťažovala sa, že sledovanie bolo v rozpore s jej právom na rešpektovanie súkromného života, a že nemalo byť pripustené v konaní.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru. Predovšetkým konštatoval, že za opatrenia poisťovateľa podľa Dohovoru zodpovedal štát, keďže dotknutá poisťovacia spoločnosť bola podľa švajčiarskeho práva považovaná za orgán verejnej moci. Okrem toho rozhodol, že nariadené tajné sledovanie zasiahlo do súkromného života sťažovateľky, aj keď bolo realizované na verejne prístupných miestach, keďže detektívi zbierali a zaznamenávali údaje systematicky a použili ich na konkrétny účel. Navyše, sledovanie nebolo stanovené zákonom, keďže ustanovenia švajčiarskeho práva, na ktorých sa zakladalo, neboli dostatočne konkrétne. Predovšetkým jasne neupravovali, kedy a na ako dlho sa sledovanie mohlo uskutočniť a ako mali byť údaje získané sledovaním uchovávané a sprístupnené.

Súd ďalej konštatoval, že použitie dôkazov zo sledovania v prípade sťažovateľky proti jej poisťovateľovi nespôsobilo nespravodlivosť konania a preto rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 6** (právo na spravodlivé súdne konanie) Dohovoru. V tomto

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

ohľade najmä poznamenal, že sťažovateľke bola daná primeraná možnosť napadnúť dôkazy získané sledovaním, a že švajčiarsky súd vydal odôvodnené rozhodnutie, pokiaľ ide o to, prečo by mali byť pripustené.

UCHOVÁVANIE V TAJNÝCH REGISTROCH

Leander proti Švédsku

23. marec 1987

Tento prípad sa týkal použitia tajného policajného spisu pri prijímaní tesára. Sťažovateľ, ktorý pracoval ako dočasná náhrada v námornom múzeu v Karlskro-
ne, vedľa zakázanej vojenskej bezpečnostnej zóny, sa sťažoval na uchovávanie dát vzťahujúcich sa na jeho odborárske aktivity, ktoré vykonával dlhú dobu predtým a tvrdil, že to viedlo k jeho vylúčeniu z predmetného pracovného pomeru. Tvrdil, že nič z jeho osobného či politického pozadia nemôže byť považované za majúce takú povahu, že je nevyhnutné, aby ho evidovali v registri bezpečnostného oddelenia a aby ho klasifikovali ako bezpečnostné riziko.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**. Poznamenal najmä, že uchovávanie informácií o súkromnom živote jednotlivca v tajnom registri a ich uvoľnenie spadá do pôsobnosti článku 8 Dohovoru. Súd tiež pripomenul, že v demokratickej spoločnosti existencia spravodajských služieb a uchovávanie údajov môžu byť zákon-

né a prevážiť nad záujmom občanov za predpokladu, že sa sledujú legitímne ciele, menovite predchádzanie nepokojom a zločinnosti alebo ochrana národnej bezpečnosti.

V tomto prípade Súd konštatoval, že záruky obsiahnuté vo švédskom systéme personálnej kontroly spĺňajú požiadavky článku 8 Dohovoru, a že švédsku vládu bola oprávnená sa domnievať, že záujmy národnej bezpečnosti prevážili nad individuálnymi záujmami sťažovateľa.

Rotaru proti Rumunsku

4. máj 2000 (veľká komora)

Pozri nižšie Vymazanie alebo likvidácia osobných údajov.

Turek proti Slovensku

14. február 2006

Pozri nižšie v časti Prístup k osobným údajom.

ÚDAJE POSKYTOVATEĽOV ZELEKOMUNIKAČNÝCH SLUŽIEB

Prebiehajúce konania

Breyer proti Nemecku (sťažnosť č. 50001/12)

Sťažnosť oznámená nemeckej vláde 21. marca 2016.

Sťažnosť sa týka povinnosti poskytovateľov telekomunikačných služieb zo zákona uchovávať osobné údaje o všetkých svojich zákazníkoch.

Súd sťažnosť oznámil nemeckej vláde a položil stranám otázky podľa článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného života a korešpondencie) a 10 (sloboda prejavu) Dohovoru.

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

SPRÍSTUPNENIE OSOBNÝCH ÚDAJOV

Z. proti Fínsku (sťažnosť č. 22009/93)

25. február 1997

Tento prípad sa týkal odhalenia stavu sťažovateľky ako HIV-positívnej v trestnom konaní proti jej manželovi.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, konštatujúc, že zverejnenie totožnosti sťažovateľky a infekcie HIV v texte rozsudku odvolacieho súdu sprístupnenom tlači nebolo podporené žiadnymi presvedčivými dôvodmi, a že zverejnenie predmetných informácií preto zapríčinilo porušenie práva sťažovateľky na rešpektovanie jej súkromného a rodinného života.

Súd uviedol najmä to, že zachovanie dôvernosti zdravotných údajov je zásadným princípom v právnych systémoch všetkých zmluvných strán Dohovoru a je veľmi dôležité nielen rešpektovať súkromie pacienta, ale aj zachovať jeho/jej dôveru k lekárskej profesii a k zdravotníckym službám všeobecne. Vnútroštátne právo teda musí poskytnúť primeranú ochranu, aby sa predišlo akémukoľvek takémuto poskytnutiu alebo zverejneniu osobných údajov o zdravotnom stave, ktoré môžu byť v rozpore so zárukami článku 8 Dohovoru.

M. S. proti Švédsku (sťažnosť č. 20837/92)

27. august 1997

Tento prípad sa týkal poskytnutia lekárskeho záznamu kliniky, ktoré obsahujú informácie o interrupcii vykonanej sťažovateľke, orgánu sociálneho zabezpečenia.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** Dohovoru, konštatujúc, že boli dané relevantné a dostatočné dôvody pre poskytnutie sťažovateľkiných lekárskeho záznamu klinikou orgánu sociálneho zabezpečenia, a že toto opatrenie nebolo neprimerané sledovanému legitímnemu cieľu, konkrétne umožniť orgánu sociálneho zabezpečenia určiť, či boli splnené podmienky pre priznanie kompenzácie za pracovný úraz sťažovateľke, aby sa ochránil hospodársky blahobyt krajiny. Okrem toho, namietané opatrenie bolo predmetom dôležitých obmedzení a bolo sprevádzané účinnou a dostatočnou ochranou proti zneužitiu.

Peck proti Spojenému kráľovstvu

28. január 2003

Tento prípad sa týkal poskytnutia záberov, ktoré boli natočené na ulici priemyselnou kamerou nainštalovanou mestskou radou a zobrazovali sťažovateľa režúceho si zápästia.

Súd konštatoval, že zverejnenie záberov zo strany mestskej rady nebolo sprevádzané dostatočnými zárukami a predstavovalo

neprimeraný a neodôvodnený zásah do súkromného života sťažovateľa, v rozpore s **článkom 8** Dohovoru. Najmä nezisťtil, že za okolností tohto prípadu existovali relevantné alebo dostatočné dôvody, ktoré by odôvodňovali priame zverejnenie snímok zo záberov radou bez toho, aby rada získala súhlas sťažovateľa alebo zamaskovala jeho identitu, alebo ktoré by odôvodňovali ich poskytnutie médiám bez toho, aby rada podnikla kroky na zabezpečenie, čo možno v najväčšom rozsahu, aby takéto maskovanie bolo uskutočnené médiami. Účel prevencie kriminality a kontext zverejneného v posudzovanom prípade požadoval osobitný dohľad a starostlivosť v týchto ohľadoch.

Súd tiež rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 13** (právo na účinný opravný prostriedok) Dohovoru v **spojení s článkom 8**, konštatujúc, že sťažovateľ nemal žiadny účinný opravný prostriedok vo vzťahu k porušeniu jeho práva na rešpektovanie jeho súkromného života.

Pantelevenko proti Ukrajine

29. jún 2006

Sťažovateľ sa sťažoval najmä na sprístupnenie dôverných informácií o jeho duševnom stave a psychiatrickej liečbe na súdom pojednávaní.

Súd konštatoval, že získanie dôverných informácií, týkajúcich sa duševného stavu sťažovateľa

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

a príslušnej liečbe, od psychiatrickej liečebne a ich odhalenie na verejnom pojednávaní, predstavovalo zásah do práva sťažovateľa na rešpektovanie jeho súkromného života. Rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, poznamenajúc najmä, že predmetné údaje neboli schopné ovplyvniť výsledok sporu, že žiadosť prvostupňového súdu o informácie bola zbytočná, pretože tieto informácie neboli „dôležité pre zisťovanie, predsúdne vyšetrovanie alebo súdne konanie“, a tak boli nezákonné pre účely zákona o psychiatrickej lekárskej pomoci z roku 2000.

Armoniené proti Litve a Biriuk proti Litve

25. november 2008

V roku 2001 najväčší litovský denník uverejnil na titulnej strane článok týkajúci sa hrozby AIDS v odľahlej časti Litvy. Obzvlášť zdravotnícky personál z AIDS centra a nemocnice bol citovaný tak, že potvrdzoval, že sťažovatelia boli HIV pozitívni. O druhej sťažovateľke, opísanej ako notoricky promiskuitnej, bolo tiež povedané, že má dve nemanželské deti s prvým sťažovateľom.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru vzhľadom na nízku úroveň odškodnenia priznaného sťažovateľom. Obzvlášť znepokojený skutočnosťou, že podľa novín informácie o chorobe sťažovateľov boli potvrdené zdravotníckym personálom, konštatoval, že bolo veľ-

mi dôležité, aby vnútroštátne právo zabezpečilo utajenie pacienta a odradilo od akéhokoľvek zverejnenia osobných údajov, najmä s ohľadom na negatívny vplyv týchto odhalení na ochotu druhých, aby si urobili dobrovoľné testy na HIV a hľadali vhodnú liečbu.

Avilkina a ďalší proti Rusku

6. jún 2013

Sťažovatelia boli náboženská organizácia Administratívne centrum svedkov Jehovových v Rusku a traja svedkovia Jehovovi. Sťažovali sa najmä na sprístupnenie ich zdravotnej dokumentácie ruskej prokuratúre po tom, ako odmietli transfúziu krvi počas ich pobytu vo verejných nemocniciach. V súvislosti s prešetrovaním legálnosti činností sťažujúcej sa organizácie prokuratúra nariadila všetkým nemocniciam v Petrohrade hlásiť odmietnutie transfúzie krvi svedkami Jehovými.

Súd vyhlásil sťažnosť za **neprijateľnú** (nezlučiteľnú *ratione personae*), pokiaľ ide o sťažujúcu sa náboženskú organizáciu a pokiaľ ide o jednu z troch ďalších sťažovateľov, keďže k žiadnemu poskytnutiu jej zdravotných záznamov v skutočnosti nedošlo a nebolo to predmetom sporu medzi stranami.

Súd ďalej rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, pokiaľ ide o dvoch ďalších sťažovateľov. Konštatoval najmä, že neexistovala žiadna naliehavá spoločenská potreba

na sprístupnení dôverných zdravotných informácií o nich. Okrem toho, prostriedky použité prokurátorom pri vedení vyšetrovania, zahŕňajúce odhalenie dôverných informácií bez predchádzajúceho varovania alebo príležitosti namietať, nemuseli byť pre sťažovateľov tak skľučujúce. Teda orgány sa nepokúsili dodržať spravodlivú rovnováhu medzi právom sťažovateľov na rešpektovanie ich súkromného života na jednej strane a cieľom prokurátora chrániť verejné zdravie na strane druhej.

Pozri tiež: *Y. Y. proti Rusku* (sťažnosť č. 40378/06), rozsudok z 23. februára 2016.

Raduová proti Moldavskej republike

15. apríl 2014

Sťažovateľka, vysokoškolská učiteľka na policajnej akadémii, sa sťažovala na sprístupnenie informácií o jej zdraví jej zamestnávateľovi štátnou nemocnicou. Informácia kolovala na pracovisku sťažovateľky a krátko potom sťažovateľka pre stres potratila. Neúspešne žalovala nemocnicu a policajnú akadémiu.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, konštatujúc, že sťažovateľkou namietaný zásah do výkonu práva na rešpektovanie súkromného života nebol v súlade so zákonom v zmysle článku 8.

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Sõro proti Estónsku

3. september 2015

Tento prípad sa týkal sťažnosti sťažovateľa na to, že informácie o jeho zamestnaní ako vodiča pre Výbor pre štátnu bezpečnosť ZSSR (KGB) počas sovietskej éry, boli uverejnené v estónskom štátnom vestníku v roku 2004.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, konštatujúc, že v prípade sťažovateľa toto opatrenie bolo neprimerané sledovaným cieľom. Súd najmä poznamenal, že podľa príslušných vnútroštátnych právnych predpisov boli informácie o všetkých zamestnancoch bývalých bezpečnostných služieb – vrátane vodičov, rovnako ako v prípade sťažovateľa – uverejnené bez ohľadu na špecifickú funkciu, ktorú vykonávali. Okrem toho, zatiaľ čo zákon o zverejňovaní nadobudol účinnosť tri a pol roka po tom, ako Estónsko vyhlásilo svoju nezávislosť, zverejňovanie informácií o bývalých zamestnancoch bezpečnostných služieb sa preťahovalo v priebehu niekoľkých rokov. V prípade sťažovateľa boli predmetné informácie publikované v roku 2004, takmer 13 rokov po tom, ako Estónsko vyhlásilo svoju nezávislosť a nedošlo k žiadnemu posúdeniu prípadnej hrozby predstavovanej sťažovateľom v čase uverejnenia.

A napokon, aj keď zákon o zverejňovaní sám o sebe neobmedzoval zamestnanie sťažovateľa, podľa jeho tvrdenia sa mu jeho kolegovia posmievali a bol

nútený opustiť svoju prácu. Súd má za to, že aj keby takýto výsledok nebol sledovaný týmto zákonom, napriek tomu svedčil o tom, ako závažný bol zásah do sťažovateľovho práva na rešpektovanie jeho súkromného života.

Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy proti Fínsku

27. jún 2017 (veľká komora)

Po tom, ako dve spoločnosti uverejnili osobné daňové informácie 1,2 milióna ľudí, vnútroštátne orgány rozhodli, že podľa zákonov o ochrane údajov bolo takéto hromadné zverejnenie osobných údajov nezákonné a zakázali takéto hromadné zverejnenie v budúcnosti. Spoločnosti sa sťažovali, že zákaz porušil ich právo na slobodu prejavu.

Veľká komora pätnástimi hlasmi proti dvom rozhodla, že **nedošlo k porušeniu článku 10** (sloboda prejavu) Dohovoru. Predovšetkým poznamenala, že zákaz zasiahol do slobody prejavu spoločností. Neporušil však článok 10, pretože bol v súlade so zákonom, sledoval legitímny cieľ ochrany súkromia jednotlivcov a dodržal spravodlivú rovnováhu medzi právom na súkromie a právom na slobodu prejavu. V tomto prípade veľká komora súhlasila so záverom vnútroštátnych súdov, že hromadný zber a hromadné rozširovanie daňových údajov neprispelo k diskusií verejného záujmu a nebolo výlučne na žurnalistický účel.

PRÍSTUP K OSOBNÝM ÚDAJOM

Gaskin proti Spojenému kráľovstvu

7. júl 1989

Po dosiahnutí plnoletosti sťažovateľ, ktorý bol ako dieťa odobraný, sa chcel dozvedieť o svojej minulosti, aby prekonal osobné problémy. Bol mu odmietnutý prístup do jeho spisu z dôvodu, že obsahuje dôverné informácie.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, konštatujúc, že dodržiavané postupy nezabezpečili rešpektovanie súkromného a rodinného života sťažovateľa, ako požaduje tento článok. Zvlášť poznamenal, že osoby v situácii sťažovateľa majú mimoriadny záujem chránený Dohovorom na získaní informácií nevyhnutných na poznanie a pochopenie ich detstva a raného rozvoja.

Na druhej strane je potrebné mať na zreteli, že utajenie verejných záznamov je dôležité pre prijímanie objektívnych a spoľahlivých informácií, a že toto utajenie môže byť taktiež nevyhnutné pre ochranu tretích osôb. Na základe posledného uvedeného aspektu systém, ako je britský, ktorý umožňuje prístup k záznamom v závislosti od súhlasu prispievateľa, môže byť v zásade považovaný za zlučiteľný so záväzkami podľa článku 8, s prihliadnutím na mieru voľnej úvahy štátu. Súd sa však domnieval,

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

že v takomto systéme záujmy jednotlivca požadujúceho prístup k záznamom týkajúcim sa jeho súkromného a rodinného života musia byť chránené, keď prispievateľ záznamov buď nie je dostupný alebo neadekvátne odmieta dať súhlas. Takýto systém je v súlade s princípom proporcionality, iba ak ustanovuje, že nezávislý orgán nakoniec rozhodne, či prístup musí byť poskytnutý v prípadoch, keď prispievateľ neodpovie alebo neposkytne súhlas. Žiaden takýto postup pre sťažovateľa nebol v danom prípade dostupný.

Odièvreová proti Francúzsku

13. február 2003 (veľká komora)

Sťažovateľka bola opustená svojou biologickou matkou pri pôrode a zanechaná ministerstvu zdravotníctva a sociálneho zabezpečenia. Sťažovala sa, že nebola schopná získať údaje identifikujúce jej biologickú rodinu a tvrdila najmä, že neschopnosť tak urobiť jej veľmi poškodila, keďže bola zbavená možnosti rekonštituovať svoju minulosť.

V rozsudku veľkej komory Súd konštatoval, že pôrod a najmä okolnosti, za ktorých sa dieťa narodilo, tvoria súčasť detského a následne dospelého súkromného života, zaručeného článkom 8 Dohovoru. V danom prípade rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** (právo na rešpektovanie súkromného života), konštatujúc najmä, že sťažovateľke bol umožnený prístup k informáciám o jej matke a biologickej rodine, podľa ktorých sa síce

nedali identifikovať, ale ktoré jej umožnili vystopovať niektoré z svojich koreňov a zároveň zabezpečili ochranu záujmov tretích strán. Okrem toho, nedávna legislatíva uzákonená v roku 2002 umožnila upustiť od utajenia a zriadila osobitný orgán na uľahčenie vyhľadávania informácií o biologickom pôvode.

Sťažovateľka teraz môže využiť túto právnu úpravu a požiadať o poskytnutie informácií o identite svojej matky, za podmienky získania matkinho súhlasu, aby sa zabezpečilo, že potreba ochrany matky a legitímna požiadavka sťažovateľky sú spravodlivo zosúladené. Francúzska právna úprava sa tak usilovala dodržať rovnováhu a zaistiť vhodný pomer medzi súperiacimi záujmami.

Roche proti Spojenému kráľovstvu

19. október 2005 (veľká komora)

Sťažovateľ bol prepustený z britskej armády koncom šesťdesiatych rokov. V osemdesiatych rokoch sa u neho vyvinul vysoký krvný tlak a neskôr trpel hypertenziou, bronchitídou a bronchiálnou astmou. Bol evidovaný ako invalid a tvrdil, že jeho zdravotné problémy sú dôsledkom jeho účasti na testoch s yperitom a nervovoparalitickým plynom, vykonávaných pod záštitou britských ozbrojených síl v kasárňach Porton Down (Anglicko) v šesťdesiatych rokoch.

Sťažovateľ sa najmä sťažoval, že nemal prístup ku všetkým rele-

vantným a príslušným informáciám, ktoré by mu umožnili posúdiť všetky riziká, ktorým bol vystavený počas svojej účasti na týchto testoch.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, konštatujúc, že za celkových okolností Spojené kráľovstvo nesplnilo svoj pozitívny záväzok stanoviť efektívny a dostupný postup, umožňujúci sťažovateľovi mať prístup ku všetkým relevantným a príslušným informáciám, ktoré by mu umožnili posúdiť všetky riziká, ktorým bol vystavený počas svojej účasti na testoch.

Súd najmä uviedol, že od jednotlivca ako je sťažovateľ, ktorý sa sústavne usiluje o takéto sprístupnenie nezávisle od akýchkoľvek sporov, by sa nemalo vyžadovať, aby sa súdil o sprístupnenie. Okrem toho, informačné služby a zdravotné štúdie sa začali takmer 10 rokov po tom, ako sťažovateľ začal pátrať po záznamoch a po tom, ako podal sťažnosť na Súde.

Turek proti Slovensku

14. február 2006

Sťažovateľ predovšetkým tvrdil, že pretrvávajúce zväzkov bývalej československej komunistckej Štátnej bezpečnosti, ktoré ho evidovali ako jedného z jej agentov, vydanie lustračného osvedčenie v tomto znení, zamietnutie jeho žaloby, ktorou napadol toto evidovanie a z toho vyplývajúce účinky predstavovali porušenie

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

jeho práva na rešpektovanie súkromného života.

Súd uznal, že osobitne v konaniach týkajúcich sa činností štátnych bezpečnostných služieb môžu existovať legitímne dôvody na obmedzenie prístupu k určitým dokumentom alebo iným materiálom. Ale vo vzťahu k lustračným konaniam stráca tento postoj na sile najmä preto, že takéto konania sú vo svojej podstate orientované na zistenie skutočností, ktoré nastali počas komunistickej éry a nesúvisia priamo so súčasným fungovaním bezpečnostných služieb. Navyše, sporná je práve zákonnosť poskytnutia služieb.

V prípade sťažovateľa Súd poznamenal, že vnútroštátne súdy považovali za kľúčové, aby preukázal, že zásah štátu do jeho práv bol v rozpore s príslušnými predpismi. Tieto predpisy však boli tajné a sťažovateľ k nim nemal úplný prístup. Na druhej strane štát – Slovenská informačná služba – k nim úplný prístup mal. Súd konštatoval, že táto požiadavka uvalila na sťažovateľa nerealizovateľné a nepriemerané bremeno a nerešpektovala princíp rovnosti. Došlo preto k **porušeniu článku 8** Dohovoru, čo sa týka absencie konania, ktorým by sa sťažovateľ mohol domáčať ochrany svojho práva na rešpektovanie súkromného života.

Súd napokon nepovažoval za potrebné samostatne preskúmať účinky evidovania sťažovateľa vo zväzkoch bývalej Štát-

nej bezpečnosti a záporného lustračného osvedčenia na jeho súkromný život.

Segerstedt-Wibergová a ďalší proti Švédsku

6. jún 2006

V tomto prípade bol sťažovateľom zamietnutý prístup ku všetkým spisom uchovávaným o nich švédskou bezpečnostnou políciou z dôvodu, že umožnenie prístupu by mohlo ohroziť predchádzanie trestnej činnosti alebo ochranu národnej bezpečnosti.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** Dohovoru z dôvodu odmietnutia poskytnúť sťažovateľom plný prístup k informáciám uchovávaným o nich bezpečnostnou políciou. Opakujú najmä, že odmietnutie plného prístupu k registru národnej tajnej polície je nevyhnutné, ak sa štát mohol oprávnenne obávať, že poskytnutie týchto informácií by mohlo ohroziť účinnosť tajného sledovacieho systému určeného na ochranu národnej bezpečnosti a na boj proti terorizmu,

Súd konštatoval, že Švédsko, s ohľadom na širokú mieru voľnej úvahy, ktorú má k dispozícii, bolo oprávnené domnievať sa, že záujmy národnej bezpečnosti a boja proti terorizmu prevážili nad záujmami sťažovateľov byť informovaní, v plnom rozsahu, v akom boli informácie o nich uchovávané v registri tajnej polície.

K. H. a ďalší proti Slovensku (sťažnosť č. 32881/04)

28. apríl 2009

Sťažovateľky, osem žien rómskeho pôvodu, po liečbe na gynekologických oddeleniach v dvoch rôznych nemocniciach už nemohli otehotnieť a mali podozrenie, že to bolo preto, že boli počas svojho pobytu v týchto nemocniciach sterilizované. Sťažovali sa, že nemohli získať fotokópie svojej zdravotnej dokumentácie.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru tým, že sťažovateľkám nebolo umožnené urobiť si fotokópie ich zdravotnej dokumentácie. Domnieval sa najmä, že osoby, ktoré rovnako ako sťažovateľky chceli získať fotokópie dokumentov obsahujúcich ich osobné údaje, nemali byť povinné osobitne zdôvodňovať, prečo potrebujú kópie. Skôr orgán, ktorý údaje uchováva, mal preukázať, že boli závažné dôvody pre neposkytnutie tejto možnosti. Vzhľadom na to, že sťažovateľky dosiahli súdne príkazy umožňujúce im nahliadnuť do svojich zdravotných dokumentácií v celom ich rozsahu, odopretie možnosti urobiť si fotokópie týchto záznamov nebolo orgánmi dostatočne odôvodnené. Aby sa zabránilo riziku zneužitia lekárskeho údajov, bolo by dostačujúce zaviesť právne záruky, s cieľom striktné obmedziť podmienky, za ktorých by bolo možné tieto údaje poskytnúť, ako aj okruh osôb oprávnených mať prístup k záznamom.

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Súd konštatoval, že nový zákon o zdravotnej starostlivosti, prijatý v roku 2004, bol v súlade s touto požiadavkou, avšak vstúpil do hry príliš neskoro na to, aby mal vplyv na situáciu sťažovateľiek v tomto prípade.

Haralambie proti Rumunsku

27. október 2009

Sťažovateľ sa sťažoval najmä na prekážky svojho práva na prístup k osobnému spisu, ktoré o ňom vytvorili bývalé tajné služby počas komunistického obdobia.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru z dôvodu prekážok pri nahliadaní sťažovateľa do osobného spisu, ktorý o ňom vytvorila tajná služba za komunistického režimu. Konštatoval, že ani množstvo presunutých spisov, ani nedostatky v archívnom systéme neodôvodňujú šesťročné oneskorenie pri schvaľovaní jeho žiadosti. V tomto prípade Súd zopakoval najmä zásadný záujem jednotlivcov, ktorí boli predmetom osobných spisov vedených orgánmi verejnej moci, aby mali k nim prístup a zdôraznil, že orgány majú povinnosť zabezpečiť účinný postup pre získanie prístupu k takýmto informáciám.

Pozri tiež: Jarnea proti Rumunsku, rozsudok z 19. júla 2011; Antoneta Tudorová proti Rumunsku, rozsudok z 24. septembra 2013.

Godellová proti Taliansku

25. september 2012

Tento prípad sa týkal dôvernosti informácií týkajúcich sa narodenia dieťaťa a nemožnosti osoby opustenej matkou zistiť svoj pôvod. Sťažovateľka tvrdila, že utrpela vážnu ujmu v dôsledku toho, že nepoznala svoju minulosť, že nemohla nájsť žiadny zo svojich koreňov, zatiaľ čo bola zabezpečená ochrana záujmov tretích strán.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, majúca za to, najmä, že nebola dodržaná spravodlivá rovnováha medzi záujmami v hre, pretože talianska právna úprava v prípadoch, keď sa matka rozhodla utajiť svoju identitu, neumožňovala dieťaťu, ktoré nebolo oficiálne uznané pri narodení a následne bolo adoptované, požiadať o neidentifikujúce údaje o svojom pôvode alebo prezradenie identity biologickej matky s jej súhlasom.

Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku

8. november 2016 (veľká komora)

Tento prípad sa týkal odmietnutia orgánov poskytnúť mimovládnej organizácii informácie týkajúce sa práce obhajcov *ex officio*, keďže orgány klasifikovali tieto informácie ako osobné údaje, ktoré podľa maďarského práva nepodliehajú sprístupneniu. Sťažujúca sa mimovládna organizácia sa sťažovala, že odmietnutie maďarských súdov nariadiť sprístupnenie predmet-

ných informácií znamenalo porušenie jej práva na prístup k informáciám.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 10** (sloboda prejavu) Dohovoru. Predovšetkým konštatoval, že požadované informácie boli pre sťažujúcu sa mimovládnu organizáciu potrebné na doplnenie štúdie o fungovaní systému verejných obhajcov, ktorú vypracovávala ako mimovládna ľudskoprávna organizácia s cieľom prispieť k diskusii o otázke zrejmeho verejného záujmu. Podľa názoru Súdu, odopretím prístupu sťažujúcej sa mimovládnej organizácie k požadovaným informáciám vnútroštátne orgány zasiahli do výkonu slobody mimovládnej organizácie prijímať a rozširovať informácie spôsobom, ktorý otriasol samotnou podstatou jej práv podľa článku 10.

Súd ďalej poznamenal, že vyhovenie žiadosti sťažujúcej sa mimovládnej organizácie o informácie by sa negatívne nedotklo práva verejných obhajcov na súkromie, pretože hoci sa požadované informácie nesporne týkali osobných údajov, nepredstavovali informácie nad rámec verejných záležitostí.

Súd tiež konštatoval, že maďarské právo, ako bolo interpretované vnútroštátnymi súdmi, vylúčilo akékoľvek zmysluplné posúdenie práv sťažujúcej sa mimovládnej organizácie, týkajúcich sa slobody prejavu a zastával názor, že v posudzovanom prípade akékoľvek obmedzenia

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

publikácie zamýšľanej sťažujúcou sa mimovládnu organizáciou – ktorá mala v úmysle prispieť k diskusii o záležitosti všeobecného záujmu – mali podliehať maximálne podrobnému preskúmaniu.

Napokon mal Súd za to, že argumenty maďarskej vlády neboli dostatočné na to, aby preukázali, že namietaný zásah bol nevyhnutný v demokratickej spoločnosti a rozhodol, že napriek voľnosti v rozhodovaní, ponechanej dotknutému štátu (jeho „miere voľnej úvahy“), medzi namietaným opatrením (odmietnutím poskytnúť mená *ex officio* obhajcov a údaj, koľkokrát boli ustanovení na právne zastupovanie v určitých súdnych obvodoch) a sledovaným legitímnym cieľom (ochrany práv iných) nebol primeraný vzťah proporcionality.

VYMAZANIE ALEBO LIKVIDÁCIA OSOBNÝCH ÚDAJOV

Rotaru proti Rumunsku

4. máj 2000 (veľká komora)

Sťažovateľ sa sťažoval, že bolo nemožné dokázať svoje tvrdenia o nepravdivosti informácií v spise, ktorý o ňom viedla rumunská spravodajská služba (RIS). V roku 1948 bol odsúdený na trest ročného odňatia slobody za to, že vyjadril kritiku komunistického režimu.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** Dohovoru, konštatujúc, že držanie a využitie informácií o súkromnom živote sťažovateľa rumunskou spravodajskou službou (RIS) nebolo v súlade so zákonom.

Súd najmä konštatoval, že verejné informácie môžu spadať do sféry súkromného života, ak sú systematicky zhromažďované a uchovávané v spisoch vedečných orgánmi. O to viac to platí, ak sa tieto informácie týkajú dávnej minulosti osoby.

Ďalej poznamenal, že žiadne ustanovenie vnútroštátneho práva nedefinuje druh informácií, ktoré môžu byť zaznamenané, kategórie ľudí, proti ktorým by mohli byť prijaté opatrenia dohľadu, ako je zhromažďovanie a uchovávanie informácií, okolnosti, za ktorých by sa mohli prijať takéto opatrenia, alebo postup, ktorý je potrebné dodržiavať. Rovnako tak zákon neu-

stanovuje obmedzenia veku držaných informácií alebo dĺžky doby, po ktorú by mohli byť zachované.

Nakoniec, neexistuje žiadne jasné, podrobné ustanovenie týkajúce sa osôb oprávnených nahliadnuť do spisov, povahy spisov, postupu, ktorý je potrebné dodržať, alebo možnosti použitia takto získaných informácií.

Za týchto podmienok sa Súd domnieval, že rumunské právo neuviedlo s dostatočnou jasnosťou rozsah a spôsob výkonu danej voľnej úvahy verejných orgánov.

V tomto prípade Súd tiež rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 13** (právo na účinný opravný prostriedok) Dohovoru, pretože bolo nemožné, aby sťažovateľ napadol uchovávanie údajov alebo vyvrátil pravdivosť predmetných informácií.

Pozri tiež: *Asociácia 21. december 1989 a ďalší proti Rumunsku*, rozsudok z 24. mája 2011

Ochrana osobných údajov

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

ĎALŠÍ VÝKLAD

Pozri najmä:

[Dohovor Rady Európy \(č. 108\) o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov](#), prijatý v Štrasburgu 28. januára 1981.

[Webovú stránku](#) Rady Európy o ochrane údajov.

[Príručku európskeho práva ochrany údajov](#), Agentúra Európskej únie pre základné práva / Rada Európy, 2014.

Preklad:

Kancelária zástupcu Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva

Poznámky:

¹ Čl. 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd stanovuje, že:

1. „Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlika a korešpondencie.“
2. „Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.“

² Mladistvý alebo osoba, ktorá je duševne chorá alebo inak psychicky zraniteľná.

³ „Vhodný dospelý“ môže byť príbuzný alebo opatrovník, alebo osoba so skúsenosťami v jednaní s duševne chorými a psychicky zraniteľnými osobami.

⁴ Tento rozsudok nadobudne právoplatnosť za podmienok stanovených v článku 44 ods. 2 (právoplatnosť rozsudkov) Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

⁵ Tento rozsudok sa nadobudne právoplatnosť za podmienok stanovených v článku 44 ods. 2 Dohovoru.

⁶ Tento rozsudok sa nadobudne právoplatnosť za podmienok stanovených v článku 44 ods. 2 Dohovoru.

⁷ DNA profily sú digitalizované informácie, ktoré sú uchovávané v elektronickej podobe v Národnej databáze DNA spolu s údajmi o osobe, na ktorú sa vzťahujú.

⁸ Spolu s Európskym súdom pre ľudské práva a Výborom ministrov Rady Európy, Európska komisia pre ľudské práva, ktorá sídlila v Štrasburgu od júla 1954 do októbra 1999, dohliadala na dodržiavanie povinností zmluvných štátov vyplývajúcich z Európskeho dohovoru o ľudských právach. Komisia zanikla, keď sa Súd stal trvalým 1. novembra 1998.

Zdroj:

Factsheet — Personal data protection [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2018 [cit. 2018-12-12]. Dostupné na internete: <https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Data_ENG.pdf>

Príručka judikatúry ESLP

Právo na spravodlivé súdne konanie z trestnoprávneho hľadiska

Preklad Príručky judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), strany 17-21.

NESTRANNOSŤ SÚDU

Článok 6 odsek 1 dohovoru

„1. Každý má právo na to, aby jeho vec bola prejednaná nezávislým a nestranným súdom..., ktorý rozhodne ... o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.“

65. Článok 6 ods. 1 dohovoru vyžaduje, aby súd patriaci do jeho pôsobnosti bol nestranný. Nestrannosť obyčajne označuje absenciu zaujatosti alebo predsudkov a jej prítomnosť alebo neprítomnosť možno otestovať rôznymi spôsobmi ([Kyprianou proti Cypru](#) [veľká komora], ods. 118; [Micallef proti Malte](#) [veľká komora], ods. 93).

a. Kritériá posudzovania nestrannosti

66. Európsky súd pre ľudské práva rozlišuje:

- *subjektívne hľadisko*, ktorým sa rozumie posudzovanie osobného presvedčenia a záujmov sudcu v určitom prípade;
- *objektívne hľadisko*, pri ktorom sa preskúmava, či sudca poskytuje dostatočné záruky, ktoré vylučujú akékoľvek oprávnené obavy v tomto smere ([Kyprianou proti Cypru](#) [veľká komora], ods. 118; [Piersack proti Belgicku](#), ods. 30; [Grievess proti Spojenému kráľovstvu](#) [veľká komora], ods. 69).

67. Línia oddeľujúca tieto dva prístupy nie je absolútna, keďže konanie sudcu môže z pohľadu externého pozorovateľa objektívne vyvolať pochybnosti o jeho nestrannosti (objektívny test), ale tiež sa môže vychádzať z osobného presvedčenia sudcu (subjektívny test). Preto, či sa vo veci použije jeden alebo druhý test, prípadne oba, bude záležať od konkrétnych faktov týkajúcich sa namietaného správania sa ([Kyprianou proti Cypru](#) [veľká komora], ods. 119 a 121).

i. Subjektívne hľadisko

68. V súvislosti s testom subjektívnej stránky nestrannosti je podľa ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva osobná nestrannosť sudcu daná, až kým sa nepreukáže opak ([Kyprianou proti Cypru](#) [veľká komora], ods. 119; [Hauschildt proti Dánsku](#), ods. 47).

69. S ohľadom na typ požadovaného dôkazu, Európsky súd pre ľudské práva napríklad zisťoval, či sa sudca správal nepriateľsky alebo nenávisťne, alebo či si zariadil, aby bola vec pridelaná práve jemu z osobných dôvo-

dov ([De Cubber proti Belgicku](#), ods. 25).

70. Hoci v niektorých prípadoch môže byť získavanie dôkazov na vyvrátenie domnienky subjektívnej nezaujatosti sudcu komplikované, požiadavka objektívnej nestrannosti poskytuje ďalšiu významnú záruku. Európsky súd pre ľudské práva skutočne uznáva, že je ťažké preukázať porušenie článku 6 dohovoru na základe zaujatosti zo subjektívneho hľadiska, a preto sa v prevažnej väčšine prípadov zamerá na test objektívnej zaujatosti ([Kyprianou proti Cypru](#) [veľká komora], ods. 119).

ii. Objektívne hľadisko

71. Ak sa test zaujatosti z objektívneho hľadiska využije v prípade, keď súd zasadá v senáte, zisťuje sa, a to celkom nezávisle od osobného správania sa jednotlivých členov senátu, či existujú skutočnosti, ktoré by mohli vzniknúť pochybnosti o jeho nezaujatosti ([Castillo Algar proti Španielsku](#), ods. 45).

72. Pri rozhodovaní, či v určitom prípade existujú dôvodné po-

Príručka judikatúry ESLP

Právo na spravodlivé súdne konanie z trestnoprávneho hľadiska

chybnosti o nezaujatosti určitého orgánu, je stanovisko osôb namietajúcich zaujatosť podstatné, nie však rozhodujúce. Kľúčové je, či možno predmetné obavy považovať za objektívne opodstatnené ([Ferrantelli a Santangelo proti Taliansku](#), ods. 58; [Padovani proti Taliansku](#), ods. 27).

73. Test objektívnej stránky zaujatosti sa zväčša zaoberá vzťahmi nadriadenosti a podriadenosti, či inými vzťahmi medzi sudcom a ďalšími subjektmi zúčastnenými na konaní, ktoré objektívne odôvodňujú vznik pochybností o nestrannosti súdu, čo znamená, že nie sú splnené dohovorom ustanovené štandardy skúmané v objektívnom teste ([Micallef proti Malte](#) [veľká komora], ods. 97). V každej jednej veci sa preto musí zistiť a rozhodnúť, či povaha predmetného vzťahu v dostatočnej miere svedčí o zaujatosti súdu ([Pullar proti Spojenému kráľovstvu](#), ods. 38).

74. V tomto ohľade môže mať určitý význam i zdanie. V stávke je totiž dôvera, ktorú súdy v demokratickej spoločnosti musia vo verejnosti, vrátane obvineného, vzbudzovať. Preto každý sudca, o ktorom sa možno oprávnenne obávať, že je zaujatý, je povinný namietnuť svoju zaujatosť ([Castillo Algar proti Španielsku](#), ods. 45).

75. Do úvahy sa musí vziať i problematika vnútornej organizácie ([Piersack proti Belgicku](#), ods. 30 písm. d/). Dôležitým faktorom je existencia postupov za-

bezpečujúcich nestrannosť súdu na vnútroštátnej úrovni, obzvlášť pravidiel regulujúcich vylúčenie sudcov z dôvodu zaujatosti. Takéto pravidlá preukazujú záujem národného zákonodarcu odstrániť akékoľvek dôvodné pochybnosti o nestrannosti príslušného sudcu alebo súdu a sú snahou zabezpečiť nestrannosť elimináciou príčin daných pochybností. Okrem vylúčenia skutočnej zaujatosti sú zamerané na odstránenie prípadného zdania zaujatosti, čím napomáhajú budovať dôveru, ktorú súdy v demokratickej spoločnosti musia vo verejnosti vzbudzovať (vid'. [Micallef proti Malte](#) [veľká komora], ods. 99; [Mežnarić proti Chorvátsku](#), ods. 27; [Harabin proti Slovenskej republike](#), ods. 132). Európsky súd pre ľudské práva zoberie takéto ustanovenia do úvahy pri posudzovaní, či bol vnútroštátny súd nestranný a najmä, či sťažovateľove obavy možno považovať za objektívne odôvodnené ([Pfeifer a Plankl proti Rakúsku](#), ods. 6; [Oberschlick proti Rakúsku \(č. 1\)](#), ods. 50; [Pescador Valero proti Španielsku](#), ods. 24–29).

b. Situácie, v ktorých možno pochybovať o nestrannosti súdu

76. Sú dve situácie, v ktorých možno pochybovať o nestrannosti súdu ([Kyprianou proti Cypru](#) [veľká komora], ods. 121):

- prvá je *funkčnej povahy* a týka sa, napríklad výkonu viacerých funkcií v rámci súdneho konania jednou osobou; či vzťahov

nadriadenosti a podriadenosti, alebo iných vzťahov k ďalšiemu subjektu zúčastnenému na konaní;

- druhá je *osobnej povahy* a vychádza zo správania sa sudcu v konkrétnom prípade.

i. Situácie funkčnej povahy

α. Výkon viacerých súdnych funkcií

77. Skutočnosť, že sudca v trestnom konaní rozhodoval vo veci aj ako sudca pre prípravné konanie, vrátane rozhodovania o vyšetrovacej väzbe, sama o sebe neodôvodňuje vznik pochybností o nestrannosti sudcu. Kľúčové sú rozsah a povaha takýchto rozhodnutí ([Fey proti Rakúsku](#), ods. 30; [Sainte-Marie proti Francúzsku](#), ods. 32; [Nortier proti Holandsku](#), ods. 33). Ak rozhodnutie o predĺžení väzby v prípravnom konaní vyžadovalo vysokú mieru istoty o vine, Európsky súd pre ľudské práva bol toho názoru, že nestrannosť príslušných súdov sa mohla zdať otázna, a že sťažovateľove obavy v tomto smere bolo možné považovať za objektívne odôvodnené ([Hauschildt proti Dánsku](#), ods. 49–52).

78. Skutočnosť, že sudca bol v minulosti členom prokuratúry nie je dôvod obávať sa, že bude zaujatý. Napriek tomu, ak osoba zastávala na prokuratúre funkciu, z povahy ktorej mohla byť pri plnení svojich pracovných úloh povinná zaoberať sa príslušnou vecou, a neskôr v tej

Príručka judikatúry ESLP

Právo na spravodlivé súdne konanie z trestnoprávneho hľadiska

istej veci rozhoduje ako sudca, verejnosť má právo dôvodne sa obávať, že neposkytuje dostatočnú záruku nestrannosti ([Piersack proti Belgicku](#), ods. 30 bod b/ a d/).

79. Európsky súd pre ľudské práva zastával názor, že nestrannosť sudcu sa sťažovateľovi mohla zdať otázná, ak sudca v jednom prípade rozhodoval najprv v postavení sudcu pre prípravne konanie a následne v tom istom prípade ako sudca senátu z dôvodu vymenovania do funkcie ([De Cubber proti Belgicku](#), ods. 27–30).

Keď však bola účasť sudcu na vyšetrovaní časovo obmedzená a pozostávala z výsluchu dvoch svedkov a neobsahovala akékoľvek posudzovanie dôkazov a ani sa od neho nevyžadovalo dospieť k nejakým záverom, Európsky súd pre ľudské práva bol presvedčený, že sťažovateľove pochybnosti o nestrannosti príslušného národného súdu nemožno považovať za objektívne odôvodnené ([Bulut proti Rakúsku](#), ods. 33–34).

80. Zaujatosť sudcu nemožno namietat' pokiaľ sudca vydal rozhodnutia výlučne formálnej, procesnej povahy v niektorom štádiu konania. Problémy s nestrannosťou však môžu nastať, ak sa sudca v inom štádiu konania vyjadril o vine obvineného ([Gómez de Liaño y Botella proti Španielsku](#), ods. 67–72).

81. Samotná skutočnosť, že sudca rozhodoval v podobných, no

vzájomne nesúvisiacich trestných veciach, či o spoluobvinených v samostatných trestných konaniach, nestačí na spochybnenie nestrannosti sudcu v neskôr prejednávanom prípade ([Kriegisch proti Nemecku](#) (rozh.); [Khodorkovskij a Lebedev proti Rusku](#), ods. 54). Situácia je ale odlišná, pokiaľ sa v skorších rozhodnutiach nachádzajú závery prejudikujúce vinu alebo nevinu obvineného vo vzťahu k následnému trestnému konaniu ([Poppe proti Holansku](#), ods. 26; [Schwarzenberger proti Nemecku](#), ods. 42; [Ferrantelli a Santangelo proti Taliansku](#), ods. 59).

82. Povinnosť súdu byť nestranný nemožno chápať tak, že nadriadený súd, ktorý ruší rozhodnutie správneho orgánu alebo súdu nižšieho stupňa a vec mu vracia na ďalšie konanie, musí prípad zaslať na rozhodnutie inému súdu či zabezpečiť, aby senát príslušného súdu zasadal v inom zložení ([Thomann proti Švajčiarsku](#), ods. 33; [Stow a Gai proti Portugalsku](#) (rozh.)).

β. Vzťahy nadriadenosti a podriadenosti a iné vzťahy k subjektom zúčastneným na konaní

Vzťahy nadriadenosti a podriadenosti

83. Nie je v zásade v rozpore s ustanoveniami článku 6 dohovoru, ak vojenské súdy rozhodujú o trestných činoch vojakov ([Cooper proti Spojenému kráľovstvu](#) [veľká komora], ods. 110). Ak boli ale všetci členovia

súdu svojou hodnosťou podriadení prítomnému dôstojníkovi a podliehali jeho rozkazom, sťažovateľove obavy o nestrannosť a nezávislosť súdu môžu byť objektívne odôvodnené ([Findlay proti Spojenému kráľovstvu](#), ods. 76; [Miller a ďalší proti Spojenému kráľovstvu](#), ods. 30–31).

84. Ak sú členmi súdu, ktorý prejednáva vec proti civilistovi, čiastočne i členovia ozbrojených zložiek, možno sa oprávnene obávať, že súd môže byť nepriemerane ovplyvnený zaujatými úvahami ([Incal proti Turecku](#), ods. 72; [Ibrahim Ülger proti Turecku](#), ods. 26). Aj keď sa v konaní proti civilistovi vojenský sudca zúčastnil iba na vydaní predbežného rozhodnutia, ktoré je stále v platnosti, celé konanie bude vzbudzovať dojem, že nebolo uskutočnené nezaujatým a nestranným súdom ([Öcalan proti Turecku](#) [veľká komora], ods. 115).

85. V prípade, že rozhodovanie o činoch civilistov, spáchaných proti ozbrojeným zložkám, spadá do pôsobnosti vojenských súdov, môžu vzniknúť odôvodnené pochybnosti o objektívnej nestrannosti takéhoto súdu. Súdný systém, v ktorom vojenské súdy majú právomoc rozhodovať o subjektoch, ktoré nie sú členmi ozbrojených zložiek, môže ľahko vzbudiť dojem, že nezachováva odstup, ktorá by mal byť medzi súdom a stranami v trestnom konaní, napriek tomu, že existujú dostatočné záruky zabezpečujúce nezávislosť súdu.

Príručka judikatúry ESLP

Právo na spravodlivé súdne konanie z trestnoprávneho hľadiska

86. Iba za výnimočných okolností je v súlade s článkom 6 dohovoru, ak vojenské sudy rozhodujú o trestných činoch civilistov (Martin proti Spojenému kráľovstvu, ods. 44).

Iné vzťahy

87. Ak manžel predsedníčky senátu viedol tím vyšetrojúci sťažovateľov prípad, pochybnosti o nestrannosti predsedníčky senátu boli objektívne odôvodnené (Dorozhko a Pozharskiy proti Estónsku, ods. 56–58).

88. Skutočnosť, že člen senátu osobne pozná niektorého zo svedkov v konaní, nutne nemusí znamenať, že bude zaujatý v prospech jeho výpovede. V každom jednom prípade sa musí rozhodnúť, či predmetná známosť je takej povahy, že naznačuje nedostatok nestrannosti zo strany súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu, ods. 38, v súvislosti s tým, že v porote sa nachádzal zamestnanec jedného z dvoch kľúčových svedkov obžaloby; Hanif a Khan proti Spojenému kráľovstvu, ods. 141, týkajúci sa policajta ako člena poroty).

ii. Situácie osobnej povahy

89. Na to, aby si sudcovia zachovali dojem nestrannosti musia súdne orgány vo vzťahu k rozhodovaným prípadom konať s najväčšou diskretnosťou. Aj pri vyprovokovaní by ich mala táto diskretnosť odradiť od použitia tlače. Zvýšené nároky kladené na súdnictvo a vážnosť výkonu

súdnej moci ukladajú danú povinnosť (Lavents proti Litve, ods. 118; Buscemi proti Taliansku, ods. 67). Preto, ak predseda senátu verejne použije výrazy, ktoré naznačujú, že si vytvoril negatívny názor na sťažovateľov prípad ešte pred tým, než predsedal súdu, ktorý má o ňom rozhodnúť, jeho vyjadrenia objektívne odôvodňujú sťažovateľove pochybnosti o jeho nezaujatosti (tamže, ods. 68; pozri tiež Lavents proti Litve, ods. 119, v ktorom sudca verejne kritizoval obhajobu a vyjadril prekvapenie, že obvinený prehlásil, že je nevinný).

90. K porušeniu článku 6 dohovoru nedošlo v súvislosti s vyjadreniami, ktoré tlačí poskytlo viacero členov vnútroštátnych právnych služieb a ani vo vzťahu k príspevku vydanému Národnou asociáciou sudcov a prokurátorov. Predmetom kritiky bola politická situácia, počas ktorej konanie prebiehalo, vládou navrhnuté legislatívne reformy a stratégia obhajoby. Neobsahovali však prehlásenie o sťažovateľovej vine. Okrem toho súd prejednávajúci a rozhodujúci sťažovateľovu vec sa skladal výlučne zo sudcov z povolania, ktorých skúsenosti a tréning im umožňovali povzniesť sa nad vplyvy z vonka (Previti proti Taliansku (rozh.), ods. 253).

Preklad:

Mgr. Barbara Babáková
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Zdroj:

Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a fair trial (criminal limb) [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2014 [cit. 2018-04-20]. Dostupné na internete: <http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf>

Článok 8 dohovoru

Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre EŠLP

Sledovanie osôb a odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva podľa článku 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“).

PRÁVO NA REŠPEKTOVANIE SÚKROMNÉHO A RODINNÉHO ŽIVOTA

Článok 8 dohovoru

„1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať s výnimkou prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.“

RÁMEC ČLÁNKU 8 DOHOVORU

Primárnym účelom článku 8 [Dohovoru](#) je ochrana pred svojvoľnými zásahmi do súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie. Táto povinnosť, Európskym súdom pre ľudské práva (ďalej len ako „Súd“) označená za základný rámec článku 8 Dohovoru, má typicky negatívny charakter (v zmysle *nekonat*). Hoci cieľom článku 8 Dohovoru je najmä ochrana jednotlivca pred svojvoľným zásahom zo strany verejných orgánov, článok nevyžaduje iba to, aby sa štát zdržal takéhoto zasahovania. Okrem tohto primárne negatívneho záväzku, môžu existovať aj záväzky pozitívne, spočívajúce v efektívnom zachovávaní súkromného života. Tieto záväzky môžu zahŕňať prijatie opatrení zameraných na zabezpečenie rešpektovania súkromného života, a to aj vo sfére súkromných vzťahov medzi jednotlivcami navzájom.

V prípade pozitívnych aj negatívnych záväzkov štátu, je potrebné nájsť a posúdiť spravodlivú rovnováhu medzi konkurujúcimi záujmami jednotlivcov a spoločnosti ako celku. V konaní, v ktorom sa jedná o negatívnom záväzku, Súd musí predovšetkým posúdiť, či zásah do práv zaručených článkom 8 Dohovoru, bol v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi z článku 8 ods. 2 Dohovoru. Teda či takýto zásah bol v súlade so zákonom, bol uskutočnený v záujme dosiahnutia legitímneho cieľa a bol nevyhnutný v demokratickej spoločnosti.

Súd pri riešení prípadov porušenia článkov 8 a 6 Dohovoru v súvislosti s použitím informačno-technických prostriedkov a nimi získaných dôkazov formuloval niekoľko všeobecných princípov, ktoré zhrnul v [Príručke judikatúry k článku 8 Dohovoru](#):

- Na sledovanie [telefónnych] liniek a telefonic-

kých hovorov (vrátane hovorov uskutočnených z podnikateľských priestorov, ako aj z domácností) sa vzťahuje pojem súkromný život a korešpondencia podľa článku 8 Dohovoru ([Halfordová proti Spojenému kráľovstvu](#), odsek 44; [Malone proti Spojenému kráľovstvu](#), odsek 64; [Weberová a Saravia proti Nemecku](#), rozhodnutie, odseky 76 - 79).

- Tajné sledovanie jednotlivca môže byť podľa článku 8 Dohovoru odôvodnené len, ak je v súlade so zákonom, sleduje jeden alebo viac legitímnych cieľov, na ktoré odkazuje odsek 2 článku 8 Dohovoru a je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na dosiahnutie týchto cieľov ([Szabó a Vissyová proti Maďarsku](#), [Kennedy proti Spojenému kráľovstvu](#)).

Článok 8 dohovoru

Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre ESLP

- V prvom rozsudku týkajúcom sa tajného sledovania, vo veci [Klass a ďalší proti Nemecku](#), v odseku 48, Súd vyslovil, najmä, že:

„Demokratickú spoločnosť v dnešnej dobe ohrozujú vysoko sofistikované formy špiónáže a terorizmu, čo má za následok, že na to, aby štát účinne čelil týmto hrozbám, musí byť schopný tajne sledovať podvrátene živli, ktoré pôsobia v jeho jurisdikcii. Súd preto musí akceptovať, že existencia právnych predpisov oprávňujúcich sledovať e-mailovú, poštovú a telefonickú komunikáciu je, za mimoriadnych podmienok, potrebná v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti a/alebo v záujme prevencie porušenia poriadku či spáchania trestného činu.“

- „Odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky a iné formy zisťovania telefonických hovorov predstavujú výrazný zásah do súkromného života a korešpondencie, a preto musia vychádzať z konkrétneho zákona. Je dôležité, mať v tejto oblasti jasné a podrobné pravidlá, najmä, ak dostupná technológia sa stáva čoraz sofistikovanejšou.“ ([Kruslin proti Francúzsku](#), odsek 33) Ak sa porovnáva záujem štátu na ochrane národnej bezpečnosti využitím pro-

striedkov tajného sledovania a závažnosť zásahu do sťažovateľovho práva na rešpektovanie súkromného života, vnútroštátne orgány majú určitú mieru voľnej úvahy pri výbere prostriedkov na dosiahnutie legitímneho cieľa - ochrany národnej bezpečnosti. Zároveň však musia byť dané adekvátne a efektívne záruky proti potenciálnemu zneužitiu [informačno-technických prostriedkov]. Súd teda vždy berie do úvahy okolnosti prípadu, povahu, rozsah a trvanie použitia prostriedkov, ako aj skutočnosti, ktoré vyžadovali ich nasadenie a tiež posudzuje orgány oprávnené na ich autorizáciu, výkon a dohľad nad nimi, ale aj druh náhrady poskytovanej vnútroštátnym právom ([Roman Zakharov proti Rusku](#), odsek 232; [İrfan Güzel proti Turecku](#), odsek 85).

- Požiadavka dostatočne jasných pravidiel sa týka okolností aj podmienok, za akých je sledovanie nariadené a vykonané. „Keďže spôsob výkonu tajného sledovania rozhovorov nepodlieha kontrole dotknutej osoby ani širokej verejnosti, bolo by v rozpore s právnym poriadkom, ak by voľná úvaha patriaca orgánu výkonnej moci alebo sudcovi bola neobmedzená. Preto musí zákon s dostatočnou jasnosťou

stanoviť rozsah voľnej úvahy patriacej príslušnému orgánu a spôsob jej výkonu, aby jednotlivca primerane chránil pred svojvoľným zásahom.“ ([Roman Zakharov proti Rusku](#), odsek 230). Ak pri výkone [opatrení tajného sledovania] hrozí riziko svojvôle, právny predpis nebude zlučiteľný s požiadavkou zákonnosti ([Bykov proti Rusku](#), odseky 78 - 79).

- Slovné spojenie v súlade so zákonom „vyžaduje nielen súlad s vnútroštátnym právom, ale vzťahuje sa aj na kvalitu právneho predpisu a vyžaduje, aby bol zlučiteľný aj s princípmi právneho štátu.“ ([Halfordová proti Spojenému kráľovstvu](#), odsek 49). „Navyše, zákon musí byť dostatočne jasný vo svojej terminológii, aby poskytol jednotlivcom adekvátne informácie o okolnostiach a podmienkach, za ktorých sú verejné orgány oprávnené uchýliť sa k použitiu prostriedkov tajného sledovania.“ ([Khan proti Spojenému kráľovstvu](#), odsek 26). Ak neexistuje žiadny zákonný systém upravujúci použitie odpočúvacích zariadení a pokyny, týkajúce sa použitia takýchto zariadení, nie sú ani právne záväzné, ani verejnosti priamo dostupné, zásah do práv nie je v súlade so zákonom tak,

Článok 8 dohovoru

Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre ESLP

ako to vyžaduje článok 8 ods. 2 Dohovoru, a teda je v rozpore s článkom 8 Dohovoru ([Khan proti Spojenému kráľovstvu](#), odseky 27 - 28).

- To znamená, že sledovanie musí mať základ vo vnútroštátnom právnom predpise a musí byť zlučiteľné s princípmi právneho štátu. Zákon musí preto dosahovať stanovenú kvalitu: musí byť prístupný dotknutej osobe a predvídateľný, pokiaľ ide o následky. V súvislosti s odpočúvaním komunikácie nemožno predvídateľnosť chápať rovnako ako v mnohých iných oblastiach. „...predvídateľnosť v osobitnom kontexte tajného sledovania ... nemôže znamenať, že jednotlivец by mal byť schopný predvídať, kedy orgány pravdepodobne zachytia jeho komunikáciu, aby mohol adekvátne prispôbiť svoje správanie.“ ([Weberová a Saravia proti Nemecku](#), rozhodnutie, odsek 93).
- Zákon týkajúci sa opatrení tajného sledovania musí „poskytovať tieto minimálne záruky proti zneužitiu moci: vymedzenie povahy trestných činov, ktoré môžu viesť k príkazu na odpočúvanie; určenie kategórií osôb, ktorých telefóny môžu byť odpočúvané; obmedzenie trvania opatrení; postup, ktorý sa má dodr-

žiavať pri skúmaní, používaní a uchovávaní získaných údajov; predbežné opatrenia, ktoré treba prijať pri oznamovaní údajov iným stranám; a okolnosti, za ktorých môžu alebo musia byť záznamy vymazané alebo zničené.“ ([Roman Zakharov proti Rusku](#), odsek 231)

- „...nahrávanie súkromných (telefonických) hovorov druhým partnerom konverzácie a súkromné použitie takýchto nahrávok samo o sebe neporušuje článok 8 Dohovoru, ak sa odpočúvanie vykonáva súkromnými prostriedkami. Túto situáciu, už len vzhľadom na jej povahu, treba odlišiť od utajeného sledovania a nahrávania komunikácie súkromnou osobou uskutočneného v kontexte a v prospech oficiálneho vyšetrovania – trestného alebo iného – a so súhlasom a technickou podporou verejných vyšetrovacích orgánov.“ ([Van Vonder proti Holandsku](#), odsek 49). Poskytnutie obsahu niektorých rozhovorov získaných prostredníctvom odpočúvania telefónu médiám môže predstavovať porušenie článku 8 Dohovoru v závislosti od okolností konkrétneho prípadu ([Drakšas proti Litve](#), odsek 62).

VZŤAH K OSTATNÝM USTANOVENIAM DOHOVORU (ČLÁNOK 6)

Procesný aspekt článku 8 Dohovoru je úzko prepojený s právami a záujmami chránenými článkom 6 Dohovoru. Článok 6 Dohovoru poskytuje procesné záruky práva na spravodlivé súdne konanie (v rámci neho aj právo na prístup k súdu) pri rozhodovaní o právach a povinnostiach osôb, zatiaľ čo procesná požiadavka článku 8 Dohovoru sa neobmedzuje len na administratívne a súdne konanie, ale predstavuje podporu aj širšiemu zámeru zabezpečiť riadne rešpektovanie, o. i., rodinného života, aj mimo týchto konaní. Rozdiel medzi účelmi sledovanými príslušnými procedurálnymi zárukami stanovenými článkom 8 a článkom 6 Dohovoru môže, vo svetle osobitných okolností, odôvodniť preskúmanie toho istého súboru skutočností podľa oboch článkov. Kvalifikácia ako výsledok právneho posúdenia skutkových okolností je výlučne úlohou Súdu, ktorý nie je viazaný kvalifikáciou prezentovanou sťažovateľom alebo vládou. Teda, len Súd uváži, podľa ktorých článkov Dohovoru bude žiadosť posúdená a riešená.

VÝBER Z JUDIKATÚRY SÚDU

Ďalej uvádzame krátky popis 3 prípadov zaoberajúcich sa problematikou odpočúvania a sledovania osôb:

Článok 8 dohovoru

Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre ESLP

Kvasnica proti Slovenskej republike

sťažnosť č. 72094/01
rozsudok z 9. júna 2009

Skutkový stav:

Prípado sa týkal odpočúvania pracovnej telefonickej komunikácie sťažovateľa v súvislosti s trestným vyšetrovaním finančných operácií skupiny spoločností, ktorých bol právnym zástupcom. Sťažovateľ – advokát, pôsobil ako právny zástupca niekoľkých priemyselných spoločností patriacich do skupiny pridruženej k strategickým oceľiarňam na východe Slovenska.

Za účelom objasnenia rozsiahlej organizovanej trestnej činnosti finančného charakteru, na žiadosť orgánov činných v trestnom konaní (špeciálny vyšetrovací tím zložený z príslušníkov finančnej polície), sudca krajského súdu odsúhlasil odpočúvanie sťažovateľovho pracovného mobilného telefónu. Sťažovateľ sa neskôr (v novembri 2000) dozvedel, že hovory z jeho telefónu boli zaznamenávané, že odpočúvanie realizovala finančná polícia a že obsah jeho telefonickej komunikácie bol známy aj mimo prostredia polície.

V roku 2001 prepisy sťažovateľových rozhovorov unikli a boli poskytnuté rôznym záujmovým skupinám, politikom a novinárom, ako aj zástupcom viacerých právnických osôb. V roku 2002 mu bolo oznámené, že presné záznamy o jeho rozhovoroch s tretími osobami, ktoré urobila finančná polícia, boli voľne do-

stupné na internete. Tieto záznamy zahŕňali rozhovory s kolegami, klientmi a priateľmi a boli spracované tak, aby obsahovali vyjadrenia, ktoré sťažovateľ a ostatné zainteresované osoby neurobili.

V januári 2001 sa sťažovateľ obrátil na ministerstvo vnútra so sťažnosťou týkajúcou sa vykonávaného odpočúvania a žiadal, aby sa v tejto veci uskutočnilo vyšetrovanie. Neskôr sťažovateľ podal približne 10 trestných oznámení v súvislosti s odpočúvaním a neoprávneným nakladaním s prepismi telefonickej komunikácie, ktoré ale boli, bez náležitého preverenia skutkových okolností, odložené.

Právny stav:

Článok 8 Dohovoru

Sťažovateľ namietal, že zásah do jeho telefonickej komunikácie bol v rozpore s článkom 8 Dohovoru. Uviedol, že zásah nespočíval iba v samotnom odpočúvaní jeho telefónu, ale tiež aj v nahrávaní jeho telefonickej komunikácie, vyhotovovaní prepisov a kópií nahrávok a v následnom sprístupnení získaných informácií tretím osobám.

V štádiu konania o prijateľnosti, Súd vyhlásil sťažnosť týkajúcu sa zásahu do telefonickej komunikácie, a to v rozsahu odpočúvania sťažovateľovho pracovného telefónu vrátane namietaných nedostatkov v legislatíve, na základe ktorej bolo odpočúvanie uskutočnené, za prijateľnú. No v časti týkajúcej sa zneužitia nahrávok sťažovateľových telefo-

nických hovorov bola sťažnosť zamietnutá podľa článku 35 ods. 1 a 4 Dohovoru pre nevyčerpanie vnútroštátnych opravných prostriedkov.

Sťažovateľ v konaní zdôrazňoval, že sa nedopustil žiadneho trestného činu alebo iného zakázaného konania a že nikdy nebol obvinený. Podľa jeho tvrdení, nemohol existovať žiaden legitímny dôvod na zásah do jeho telefonickej komunikácie a tiež, že neexistovali žiadne dôkazy, ktoré by preukazovali, že žiadosť o súhlas s odpočúvaním spĺňala zákonom stanovené požiadavky. Vláda argumentovala, že zásah bol zákonný a odôvodnený. Predovšetkým, odpočúvanie sa realizovalo podľa zákona o Policajnom zbore z roku 1993 a príslušný sudca naň dal riadny súhlas.

Súd v rozsudku uviedol, že telefonickej komunikácii spadá pod pojmy súkromný život a korešpondencia v zmysle článku 8 Dohovoru. Jej sledovanie predstavuje zásah do práva jednotlivca podľa článku 8 Dohovoru (*Lambert proti Francúzsku*, odsek 21). Takýto zásah je odôvodnený v zmysle odseku 2 článku 8 Dohovoru, iba ak je v súlade so zákonom, sleduje jeden alebo viacero legitímnych cieľov uvedených v odseku 2 a je nevyhnutný v demokratickej spoločnosti na dosiahnutie tohto cieľa alebo cieľov.

Výraz „v súlade so zákonom“ podľa článku 8 ods. 2 Dohovoru vyžaduje, predovšetkým, aby napadnuté opatrenie malo určitý

Článok 8 dohovoru

Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre ESLP

základ vo vnútroštátnom práve; pričom odkazuje tiež na kvalitu sporného zákona a vyžaduje, aby bol zlučiteľný s princípmi právneho štátu a dostupný dotknutej osobe, ktorá navyše musí byť schopná predvídať následky aplikácie tohto zákona na ňu samú, a aby bolo opatrenie zlučiteľné s princípmi právneho štátu (*Kruslin proti Francúzsku, Liberty a ďalší proti Spojenému kráľovstvu*).

Požiadavka právnej „predvídateľnosti“, osobitne v súvislosti s odpočúvaním rozhovorov, nemôže znamenať, že subjekt bude spôsobilý predvídať, kedy štátne orgány pravdepodobne začnú odpočúvať jeho hovory, aby v súlade s tým mohol prispôbiť svoje správanie. Vnútroštátne právo však musí byť dostatočne jasné, pokiaľ ide o jeho znenie, aby poskytovalo jednotlivcom primerané informácie o okolnostiach a podmienkach, za ktorých sú štátne orgány oprávnené uchýliť sa k takýmto opatreniam. Súd tiež zdôraznil potrebu záruk v tejto súvislosti.

Súd uznal, že zmluvné štáty požívajú určitú mieru voľnej úvahy pri hodnotení existencie a rozsahu „nevyhnutnosti v demokratickej spoločnosti“, ale táto miera podlieha európskej kontrole, zahŕňajúcej tak legislatívu, ako aj rozhodnutia vydané na jej základe. Súd pri posudzovaní musí určiť, či postupy určené na kontrolu prijatia a použitia obmedzujúcich opatrení sú spôsobilé obmedziť zasahovanie na to, čo

je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti.

V štádiu aplikácie všeobecných princípov na posudzovaný prípad Súd uviedol, že zásah mal zákonný podklad a legitímny cieľ. Preto sa zameril na posudzovanie požiadavky súladu so zákonom a požiadavky nevyhnutnosti.

Súd nebol presvedčený o tom, že v sťažovateľovom prípade boli splnené všetky zákonné podmienky. Napríklad sa nepreukázalo, že boli dodržané záruky týkajúce sa dĺžky zásahu ani či existovala nepretržitá súdna kontrola odpočúvania, či dôvody na použitie informačno-technických prostriedkov trvali, či boli v skutočnosti prijaté opatrenia s cieľom zabrániť odpočúvaniu telefonických rozhovorov medzi sťažovateľom ako advokátom a trestne stíhanými osobami ako jeho klientmi. Podobne nebolo preukázané, že zásah obmedzil súkromný charakter sťažovateľovej korešpondencie a odovzdávaných informácií iba v rozsahu, ktorý je nevyhnutný a že takto získané informácie boli použité výlučne na dosiahnutie cieľa uvedeného v príslušnom zákone.

Súd tiež poukázal na vyhlásenia viacerých policajných funkcionárov (riaditeľ odboru zvláštnych úloh správy finančnej a kriminálnej polície, príslušníci vyšetrovacieho tímu) a sudcu krajského súdu, ktoré naznačovali viacero pochybení v dodržá-

ní príslušných právnych predpisov.

Záver:

Porušenie článku 8 Dohovoru

Súd dospel k záveru, že postup pri nariadovaní a kontrole odpočúvania telefónu sťažovateľa nebol úplne v súlade s požiadavkami príslušného zákona; ani nebol vykonaný tak, aby sa zásah do jeho súkromného života a korešpondencie vykonal len v rozsahu nevyhnutnom na účely vyšetrovania. Súd preto vyslovil, že došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru.

Dragojević proti Chorvátsku

sťažnosť č. 68955/11

rozsudok z 15. januára 2015

Skutkový stav:

V roku 2007 bol sťažovateľ (živiaci sa ako námorník) zadržaný pre podozrenie z obchodovania s drogami medzi Latinskou Amerikou a Európou prostredníctvom oceánskych lodí. Na základe žiadosti orgánov činných v trestnom konaní, vyšetrujúci sudca schválil použitie prostriedkov tajného policajného dohľadu (sledovania) na skryté monitorovanie sťažovateľovho telefónu. Povoľenie na odpočúvanie sťažovateľa bolo následne predĺžené ešte trikrát, pričom odôvodnenia príkazov na odpočúvanie boli takmer totožné.

V roku 2009 bol sťažovateľ uznaný vinným z obchodovania s drogami a prania špinavých peňazí a bol odsúdený na trest odňatia slobody vo výmere 9 rokov. Sťažovateľ sa obrátil na

Článok 8 dohovoru

Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre EŠLP

najvyšší súd a neskôr aj na ústavný súd s tým, že príkazy na tajné sledovanie neboli riadne vypracované tak, ako to vyžaduje trestný poriadok, keďže neobsahovali riadne posúdenie pravdepodobnosti spáchania sporných trestných činov ani okolností naznačujúcich, že vyšetrovanie nebolo možné vykonať inými prostriedkami. Podľa jeho názoru to vyústilo v nezákonné sledovanie, a preto akýkoľvek takto získaný dôkaz nemal byť použitý v trestnom konaní vedenom proti nemu. Sťažovateľovo dovolanie bolo zamietnuté a jeho odsúdenie bolo potvrdené najvyšším súdom v roku 2010 a jeho ústavná sťažnosť bola taktiež zamietnutá ako neopodstatnená v roku 2011.

Právny stav:

Článok 8 Dohovoru

Sťažovateľ tvrdil, že jeho sledovanie bolo nezákonné, pretože sa zakladalo na príkazoch vyšetrojúceho sudcu vydaných v rozpore s príslušným vnútroštátnym zákonom a judikatúrou vyšších vnútroštátnych súdov.

Vláda tvrdila, že zásah do práv sťažovateľa bol oprávnený, že sledoval legítimný cieľ vyšetrovania a stíhania trestných činov a bol primeraný okolnostiam a závažnosti riešených trestných činov.

Súd v rozsudku zopakoval, že na telefonické rozhovory sa vzťahujú pojmy súkromný život a korešpondencia v zmysle článku 8 Dohovoru a ich sledovanie je zásahom do výkonu práv pod-

ľa článku 8 Dohovoru. ([Malone proti Spojenému kráľovstvu](#), odsek 64). Podľa Súdu takýto zásah je odôvodnený v zmysle odseku 2 článku 8 Dohovoru, iba ak je v súlade so zákonom, sleduje jeden alebo viacero legítimných cieľov uvedených v odseku 2 a je nevyhnutný v demokratickej spoločnosti na dosiahnutie tohto cieľa alebo cieľov. ([Kvasnica proti Slovenskej republike](#)).

Výraz „v súlade so zákonom“ podľa článku 8 ods. 2 Dohovoru vo všeobecnosti vyžaduje, po prvé, aby napadnuté opatrenie malo určitý základ vo vnútroštátnom práve, pričom odkazuje tiež na kvalitu sporného zákona a vyžaduje, aby bol zlučiteľný s princípmi právneho štátu a dostupný dotknutej osobe, ktorá navyše musí byť schopná predvídať následky aplikácie tohto zákona na ňu samú. ([Kruslin proti Francúzsku](#), odsek 27)

Vnútroštátne právo však musí byť dostatočne jasné, pokiaľ ide o jeho znenie, aby poskytovalo jednotlivcom primerané informácie o okolnostiach a podmienkach, za ktorých sú štátne orgány oprávnené uchýliť sa k takýmto opatreniam. Súd tiež zdôraznil potrebu záruk v tejto súvislosti. Zákon musí uviesť rozsah akejkoľvek takejto voľnej úvahy priznanej príslušným orgánom a spôsobu jej výkonu s dostatočnou zrozumiteľnosťou, aby poskytla jednotlivcovi primeranú ochranu proti svojvoľnému zasahovaniu. ([Bykov proti Rusku](#), odsek 78)

Podľa vnútroštátneho zákona, použitie prostriedkov tajného policajného dohľadu podliehalo predchádzajúcemu úradnému schváleniu. Súd pripomenul, že povolenie odpočúvania vopred orgánom, ktorý overuje, či sú v konkrétnom prípade dané dôvody pre podozrenie osoby, a či by vyšetrovanie nemohlo byť vykonané iným spôsobom, je dôležitou zárukou toho, že odpočúvanie nebude povolené náhodne a bez uváženia. ([Klass a ďalší proti Nemecku](#), odsek 51)

V prípade sťažovateľa však príkazy vydané vyšetrojúcim sudcom vychádzali len z vyjadrenia odvolávajúceho sa na žiadosť orgánov činných v trestnom konaní a tvrdenia, že vyšetrovanie nemohlo byť vykonané inými prostriedkami, bez akýchkoľvek informácií o tom, či menej invazívne prostriedky boli dostupné. Spomínané odôvodnenia neobsahovali žiadne podrobnosti alebo konkrétne skutočnosti, ktoré by viedli k záveru, že sťažovateľ pravdepodobne spáchal určitý trestný čin a že vyšetrovanie nebolo možné vykonať iným, menej do práv zasahujúcim, spôsobom. Tento postup, ktorý zjavne nevyhovoval požiadavkám chorvátskeho trestného poriadku, aj napriek tomu najvyšší súd i ústavný súd odsúhlasili s tým, že nedostatočné odôvodnenie príkazov na odpočúvanie môže byť zhojené neskorším (retrospektívnym) doplnením dôvodov na ich použitie. Obchádzanie požiadavky riadneho odôvodnenia príkazov spätným zdôvodnením vnútroštátnymi súdmi, otvára dvere

Článok 8 dohovoru

Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre ESĽP

svojvoľnosti a neposkytuje primerané a dostatočné záruky proti prípadnému zneužitiu. Je tomu tak najmä vtedy, ak možnosť brániť sa proti odpočúvaniu, je obmedzená iba na trestné konanie. V ňom súdy totiž posudzujú len otázku, či odpočúvanie (resp. záznamy z odpočúvania) možno pripustiť ako dôkaz, a nezaoberajú sa otázkou, či odpočúvaním došlo k porušeniu práva na rešpektovanie súkromia; trestné súdy za takéto porušenie nemôžu poškodenej osobe ani priznať adekvátnu náhradu.

Článok 6 Dohovoru

V neposlednom rade sťažovateľ namietal, že došlo aj k porušeniu práva na spravodlivý proces (článok 6 Dohovoru) použitím nezákonne získaných záznamov odpočúvania telefonických rozhovorov ako dôkazov v trestnom konaní. Súd uviedol, že „*aj keď článok 6 Dohovoru zaručuje právo na spravodlivé súdne konanie, nestanovuje žiadne pravidlá týkajúce sa prípustnosti dôkazov, ako takých, čo je v prvom rade vecou národnej legislatívy.*“ ([Schenk proti Švajčiarsku](#), odsek 46)

Nie je úlohou Súdu určiť, či sú konkrétne dôkazy - napríklad neoprávnene získané dôkazy - prípustné alebo či je sťažovateľ vinný, alebo nie. Otázka, na ktorú treba odpovedať, je, či bolo konanie ako celok spravodlivé, vrátane spôsobu, akým boli dôkazy získané. V tomto ohľade je dôležité, či boli rešpektované práva obvineného a najmä, či mal sťažovateľ možnosť spo-

chybníť autenticitu dôkazov a namietat ich použitie. Taktiež treba zohľadniť kvalitu dôkazov, teda či okolnosti, za ktorých bol dôkaz získaný, spochybňujú jeho vierohodnosť a presnosť.

Súd už vo viacerých prípadoch dospel k záveru, že použitie záznamu odpočúvania môže byť v rozpore s článkom 8 Dohovoru, no pripustenie takto získaných dôkazov, za skutkových okolností aktuálneho prípadu, nie je porušením práva na spravodlivé súdne konanie ([Khan proti Spojenému kráľovstvu](#), [Bykov proti Rusku](#)).

Záver:

Porušenie článku 8 Dohovoru

V sťažovateľovom prípade trestné súdy obmedzili svoje posúdenie výkonu tajného dohľadu len na rozsah potrebný pre prípustnosť takto získaných dôkazov, bez toho, aby sa zaoberali podstatou požiadaviek Dohovoru týkajúcich sa tvrdení o svojvoľnom zásahu do práv sťažovateľa garantovaných článkom 8 Dohovoru. Preto príslušné vnútroštátne právo tak, ako je vykladané a uplatňované vnútroštátnymi súdmi, nebolo dostatočne zreteľné, čo do rozsahu a spôsobu uplatnenia voľnej úvahy priznanej verejným orgánom a neposkytovalo dostatočné záruky proti prípadnému zneužitiu. Preto postup nariadenia a kontroly realizácie odpočúvania telefónu sťažovateľa nebol v súlade s požiadavkou zákonnosti a ani nebol dostatočný na to, aby sa zásah do sťažovateľovho práva na rešpektovanie súkromného života a koreš-

pondencie uskutočnil len v rozsahu nevyhnutnom v demokratickej spoločnosti.

Neporušenie článku 6 Dohovoru

V prejedávanom prípade sťažovateľ nespochybňoval vierohodnosť získaných dôkazov a navyše mal dostatočnú možnosť spochybniť ich autenticitu a namietat ich použitie, a to pred súdom prvého stupňa, odvolacím súdom, ako aj ústavným súdom. Vnútroštátne súdy sa námietkam sťažovateľa venovali a svoje rozhodnutia odôvodnili. Súd tiež poznamenal, že záznamy z odpočúvania neboli jedinými dôkazmi, na ktorých bolo odsúdenie sťažovateľa založené. Podľa súdu práva sťažovateľa boli rešpektované a k porušeniu čl. 6 ods. 1 Dohovoru nedošlo.

[Matanović proti Chorvátsku](#)

sťažnosť č. 2742/12
rozsudok z 4. apríla 2017

Skutkový stav:

Sťažovateľ pôsobil ako viceprezident Chorvátskeho fondu pre privatizáciu (ďalej len „Fond“), právnickej osoby založenej štátom a poverenej na výkon privatizácie majetku v štátnom vlastníctve. Na základe oznámenia M. M. (podnikateľ z Ruska; neskôr mu bol udelený status informátora), okresný súd v Záhrebe v marci 2008 nariadil sledovanie niekoľkých subjektov, vrátane osoby A. P. v súvislosti s podozrením z korupcie a zneužitia právomoci.

Úrad pre potláčanie korupcie a organizovaného zločinu (ďalej

Článok 8 dohovoru

Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre ESLP

len ako „štátne zastupiteľstvo“) požiadal v apríli 2007 Krajský súd v Záhrebe o schválenie použitia špeciálnych vyšetrovacích prostriedkov – priame odpočúvanie telefónu, sledovanie osoby sťažovateľa, použitie tretej osoby (J. K.) ako informátora a výkon simulovanej finančnej operácie. Súd žiadosti vyhovel. V júni 2007 na základe žiadosti štátneho zastupiteľstva, vyšetrujúci sudca nariadil ukončenie využitia špeciálnych vyšetrovacích prostriedkov s vyjadrením, že priniesli sledované výsledky.

Sťažovateľ, ako verejný činiteľ, bol teda podrobený špeciálnemu policajnému dohľadu (sledovaniu) počas vyšetrovania údajného trestného činu korupcie. Zároveň štátny zástupca požiadal sudcu o začatie vyšetrovania proti sťažovateľovi a ďalším 7 osobám, pričom sa spoliehal na výsledky vyšetrovacích opatrení, ktoré naznačovali, že žalobca vo funkcii viceprezidenta Fondu požadoval úplatky na podporu investičného projektu M. M. v regióne Zadar.

Po súdnom procese s mnohými ďalšími obvinenými bol sťažovateľ usvedčený z rôznych trestných činov a odsúdený na jedennásť rokov odňatia slobody. V máji 2009 Okresný súd v Záhrebe vydal rozsudok, v ktorom sa konštatuje, že sťažovateľ v postavení verejného činiteľa podľa § 89 ods. 3 Trestného zákona prijal úplatky (§ 347 ods. 1 Trestného zákona a § 348 ods. 1 Trestného zákona) a zneužil svoju právomoc (§ 337 ods. 1, 3 a 4

Trestného zákona) v súvislosti s investičným projektom M. M. v regióne Zadar, privatizáciou hotelov Ž. a P. a privatizáciou spoločnosti B.. Dôkazy proti sťažovateľovi zahŕňali nahrávky rozhovorov uskutočnených počas trvania sledovania a špeciálnych vyšetrovacích opatrení.

V konaní podľa Dohovoru sťažovateľ predovšetkým tvrdil, že mu bolo odopreté právo na spravodlivé súdne konanie (článok 6 ods. 1 Dohovoru), lebo nemal prístup k pôvodným nahrávkam a pretože niektoré nahrávky mu neboli poskytnuté, a to s odôvodnením, že neboli relevantné pre jeho prípad a dotýkali sa súkromného života tretích osôb.

Právny stav:

Článok 8 Dohovoru

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, najmä, že tajné sledovanie jeho osoby bolo nezákonné, nakoľko bolo založené na príkazoch vyšetrojúceho sudcu, ktoré boli vydané v rozpore s príslušným vnútroštátnym zákonom a požiadavkami stanovenými ústavným súdom. Príkazy sudcu neobsahovali žiadne zhodnotenie, či sa predmetné trestné činy nemohli vyšetriť prostredníctvom iných, menej invazívnych, prostriedkov. Neexistovala teda účinná súdna kontrola opatrení zasahujúcich do základných práv jednotlivca, ako to vyžaduje príslušný vnútroštátny zákon.

Vláda uznala, že v danom prípade došlo k zásahu do práv sťažovateľa podľa článku 8 Dohovoru. No považovala takýto zásah

za zákonný a opodstatnený. Navyše, zásah podľa nej sledoval legitímny cieľ vyšetrovania a stíhania korupcie a bol primeraný okolnostiam a závažnosti predmetného trestného činu.

Súd v rozsudku odkázal na všeobecné princípy týkajúce sa použitia prostriedkov tajného sledovania stanovené v rozsudku [Dragojević proti Chorvátsku](#) (viď vyššie). V aktuálnom prípade Súd konštatoval, že tak, ako vo veci Dragojević, príkaz vyšetrojúceho sudcu na použitie prostriedkov tajného sledovania sa odvolával na žiadosť o povolenie použiť tieto prostriedky podanej príslušným štátnym zastupiteľstvom a v príkaze bola uvedená veta zo zákona, že „vyšetrovanie sa nemôže vykonať inými prostriedkami alebo že by bolo mimoriadne ťažké [urobiť tak].“ No neuviedlo sa v ňom relevantné odôvodnenie konkrétnych okolností prípadu a najmä toho, prečo vyšetrovanie nemohlo byť vykonané inými, menej invazívnymi prostriedkami.

Súd dospel k záveru, že nedostatočné odôvodnenie príkazu vyšetrojúceho sudcu sprevádzané obchádzaním tohto deficitu dodatočným doplnením dôvodov použitia prostriedkov tajného sledovania, nebolo v súlade s príslušným vnútroštátnym zákonom, a preto neboli zabezpečené primerané záruky proti prípadnému zneužitiu.

Súd zdôraznil, že vnútroštátny právny predpis tak, ako ho vyložili a aplikovali príslušné súdy,

Článok 8 dohovoru

Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre ESLP

nie je dostatočne zrozumiteľný s ohľadom na rozsah a spôsob výkonu voľnej úvahy priznanej verejným orgánom.

Článok 6 Dohovoru

Sťažnosť na nespravodlivé konanie sa týkala obmedzeného prístupu k trom hlavným kategóriám dôkazov (záznamov z odpočúvania a sledovania) získaných použitím tajného dohľadu. Sťažovateľ tvrdil, že niekoľkokrát požiadal o prístup k záznamom a o kópie záznamov týkajúcich sa použitých špeciálnych vyšetrovacích opatrení, ale jeho žiadosti boli opakovane odmietnuté vnútroštátnymi súdmi. Sťažovateľ zdôraznil, že odôvodnenie odopretia jeho práva na prístup k záznamom potrebou chrániť práva iných osôb bolo neurčité a nejasné.

Navyše sťažovateľ tvrdil, že mu nebolo umožnené oboznámiť sa s nezverejnenými záznamami, ktoré mohli obsahovať aj dôkazy v prospech obvineného. Podľa jeho názoru, preto konanie ako celok nespĺňalo požiadavky spravodlivého súdneho procesu.

Súd v prvom rade uviedol, že posudzuje spravodlivosť konania vždy len ako celok. V súvislosti s použitím dôkazov získaných špeciálnymi vyšetrovacími prostriedkami, sa zameril na to, či sťažovateľovi bola poskytnutá možnosť spochybníť pravosť dôkazov a namietať ich použitie, či okolnosti, za akých boli dôkazy získané, nespochybňujú ich spoľahlivosť a presnosť a nako-

niec, či práva sťažovateľa na obhajobu boli rešpektované.

Súd pripomenul, že základným aspektom práva na spravodlivé súdne konanie je to, že trestné konanie, vrátane prvkov týkajúcich sa jeho priebehu, by malo byť kontradiktórne a mala by existovať rovnosť medzi obžalobou a obhajobou. „Právo na kontradiktórny proces v trestnom konaní znamená, že obe strany – prokurátor aj obhajoba musia mať možnosť oboznámiť sa a vyjadriť sa ku stanoviskám a dôkazom predloženým druhou stranou.“ ([Brandstetter proti Rakúsku](#), odseky 67)

„Okrem toho, článok 6 ods. 1 Dohovoru vyžaduje, aby prokuratúra sprístupnila obhajobe všetok dôkazný materiál, ktorý má k dispozícii, a to tak v prospech, ako aj v neprospech obvineného.“ ([Natunen proti Fínsku](#), odsek 39)

Podľa Súdu „právo na sprístupnenie relevantných dôkazov nie je absolútne. V trestnom konaní môžu existovať vzájomne si konkurujúce záujmy, ako napr. národná bezpečnosť, potreba ochrany svedkov z dôvodu rizika odvety alebo potreba uchovať v tajnosti policajné metódy vyšetrovania trestného činu, ktoré musia byť porovnané s právami obvineného. V niektorých prípadoch môže byť nevyhnutné odoprieť obvinenému oboznámiť sa s určitými dôkazmi, aby sa chránili základné práva iných osôb alebo aby sa zabezpečil dôležitý verejný záujem. ... Okrem toho,

aby sa zabezpečilo, že súdne konanie obvineného bude spravodlivé, ťažkosti spôsobené obhajobe obmedzením jej práv musia byť dostatočne vyvážené postupom súdnych orgánov.“ ([Natunen proti Fínsku](#), odsek 40).

Súd ďalej uviedol, že článok 6 ods. 3 písm. b) Dohovoru, zaručuje obvinenému príležitosť zorganizovať si svoju obhajobu primeraným spôsobom a bez obmedzení vo vzťahu k možnosti predložiť súdu všetky relevantné argumenty na svoju obranu, a tým ovplyvniť výsledok konania. Navyše toto právo zahŕňa aj príležitosť oboznámiť sa s výsledkami vyšetrovania uskutočneného počas konania s cieľom prípravy obhajoby. Nesprístupnenie významných dôkazov obsahujúcich skutočnosti, ktoré by umožnili obvinenému oslobodiť sa alebo znížiť trest, by znamenalo odmietnutie prostriedkov potrebných na prípravu obhajoby, a tým aj porušenie práv zaručených článkom 6 Dohovoru. V každom prípade však v systémoch, kde sú orgány činné v trestnom konaní zo zákona povinné vziať do úvahy všetky skutočnosti tak v prospech, ako aj v neprospech obvineného, proces, v ktorom sa orgány činné v trestnom konaní samé pokúšajú posúdiť, čo môže, ale nemusí byť relevantné pre daný prípad, bez akýchkoľvek ďalších procesných záruk ochrany práv obvineného, nemôže byť v súlade s požiadavkami článku 6 ods. 1 Dohovoru ([Natunen proti Fínsku](#), odseky 47 - 49).

Článok 8 dohovoru

Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre ESLP

Súd skonštatoval, že neobmedzený prístup do spisu a neobmedzené použitie akýchkoľvek listín, vrátane prípadnej možnosti vyhotovovania kópií relevantných dokumentov, je dôležitou zárukou spravodlivého konania.

Prvá kategória dôkazov získaných použitím tajného dohľadu a namietaných v sťažnosti na porušenia práva na spravodlivé súdne konanie, sa týkala záznamov o sledovaní, ktoré boli predložené ako dôkazy a na ktorých bolo založené odsúdenie sťažovateľa. Súd poznamenal, že sťažovateľ mal prístup k prepisom nahrávok vytvorených na príkaz vyšetrojúceho sudcu a súdu prvej inštancie a pripravených telekomunikačným znalcom, ktorého nezávislosť a neustrannosť nebola nikdy spochybnená. Záznamy boli prehraté počas súdneho konania. Sťažovateľ mal dostatočnú príležitosť na porovnanie prepisov s prehratým záznamom a jeho námietkam, týkajúcich sa nezrovnalostí medzi prepismi a nahrávkami, sa venovala pozornosť. S cieľom objasniť namietané nezrovnalosti sa nariadilo vyhotovenie ďalších znaleckých posudkov. Sťažovateľ tiež využil možnosť spochybníť platnosť sporných dôkazov a vnútroštátne súdy poskytnúť dôkladné odpovede na jeho námietky. Sťažovateľ nikdy nepoprel, že zaznamenané rozhovory sa neuskutočnili ani nespochybnili pravosť nahrávok. Súd preto dospel k záveru, že v súvislosti s nahrávkami spadajúcimi do prvej kategórie nedošlo k žiadnej nespravodlivosti.

Druhá kategória sa týkala záznamov žalobcu a ostatných obvinených, na ktorých sa sťažovateľovo odsúdenie nezakladalo. Pokiaľ ide o túto kategóriu, Súd poznamenal, že napriek prístupu k dostatočne podrobným správam o svojich rozhovoroch s tretími osobami, sťažovateľ počas vnútroštátneho konania ani raz neposkytol žiadne konkrétne argumenty zaoberajúce sa prípadnou relevanciou predmetných dôkazov. Súd preto nemohol vyvodíť záver, že jeho údajné obmedzenie prístupu k záznamom patriacim do tejto kategórie, bolo samé osebe dostatočné na to, aby porušilo jeho právo na spravodlivé súdne konanie. Napriek tomu, pri posudzovaní celkovej spravodlivosti konania, by Súd mal pamätať na toto obmedzenie sťažovateľovho práva na obhajobu.

Tretia kategória dôkazov zahŕňala záznamy týkajúce sa iných osôb, ktoré neboli v konečnom dôsledku stíhané a na ktorých nebolo sťažovateľovo odsúdenie založené. Sťažovateľovi bol odmietnutý prístup k akýmkoľvek informáciám z dôvodu, že nemal právo na prístup k nahrávkam, keďže neboli relevantné pre jeho prípad a týkali sa súkromného života iných. Neexistoval však žiadny postup, ktorý by príslušnému súdu umožnil posúdiť ich dôležitosť pre daný prípad, najmä, či obsahujú údaje, ktoré by umožnili sťažovateľovi oslobodiť sa alebo znížiť svoj trest, alebo či majú význam pre prípustnosť, spoľahlivosť a úplnosť dôkazov predložených počas

konania. Stanovisko najvyššieho súdu, že štátny zástupca bol oprávnený zvolíť dôkazy, ktoré sa majú použiť v konaní, bol v rozpore s judikatúrou Súdu. Podľa nej v systémoch, v ktorých sú orgány činné v trestnom konaní povinné zo zákona vziať do úvahy skutočnosti v prospech, ako aj v neprospech podozrivého (obvineného) - čo platí aj v chorvátskom práve - postup, pri ktorom sa samotné orgány činné v trestnom konaní pokúšajú posúdiť to, čo môže alebo nemusí byť relevantné pre daný prípad bez ďalších procesných záruk práva na obhajobu, nemôže byť v súlade s požiadavkami článku 6 ods. 1 Dohovoru.

Záver:

Porušenie článku 8 Dohovoru

Ukázalo sa, že proces nariadenia a dohľadu nad odpočúvaním telefónu sťažovateľa nebol plne v súlade s požiadavkami zákonnosti, pričom tento proces ani nebol dostatočný na to, aby udržal zásah do práva sťažovateľa na súkromný život a korešpondenciu v miere nevyhnutnej v demokratickej spoločnosti. Všetky zistenia popísané v rozsudku boli pre Súd dostatočné na to, aby skonštatoval, že došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru.

Porušenie článku 6 Dohovoru

Súd poznamenal, že nemožno tvrdiť, že ide vyslovene o požiadavku článku 6 Dohovoru, aby mal obvinený prístup ku kópiám nahrávok z odpočúvania a sledovania. Toto je v zásade vecou voľnej úvahy vnútroštátnych orgánov. Pre Súd je dôležité posú-

Článok 8 dohovoru

Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre ESLP

diť či mal obvinený adekvátnu možnosť pripraviť si obhajobu tak, ako to požaduje článok 6 Dohovoru. Dodal, že problém týkajúci sa prístupu k dôkazom môže v zmysle článku 6 Dohovoru vyvstať, pokiaľ sporný dôkaz je relevantný pre prípad, osobitne vtedy, ak ma významný vplyv na obvinenia vznesené proti sťažovateľovi. Je to prípad, ak dôkaz bol použitý a odvolávalo sa naň pri preukázaní viny sťažovateľa alebo ak obsahoval skutočnosti, ktoré by umožnili oslobodenie sťažovateľa alebo zníženie jeho trestu.

Súd tiež skonštatoval, že príležitosť sťažovateľa oboznámiť sa s dôkazmi získanými tajným odpočúvaním, na účely prípravy obhajoby, bola vážne narušená absenciou vhodného postupu, ktorým by sa mohla náležite posúdiť relevancia a potreba sprístupnenia dôkazov získaných orgánmi činnými v trestnom konaní. Vnútroštátne sudy neposkytli presvedčivé dôvody založené na vyvážení príslušných záujmov, ktoré by odôvodňovali obmedzenie sťažovateľovho práva na obhajobu.

Je preto zrejmé, že vzhľadom na nedostatky v postupe pri sprístupňovaní posudzovaných dôkazov, sťažovateľ nebol schopný formulovať konkrétne argumenty týkajúce sa relevancie sporných dôkazov a nebolo možné, aby príslušný súd preskúmal jeho žiadosť s ohľadom na jeho právo na efektívnu prípravu obhajoby. Preto mu bolo odopreté konanie, v rámci ktoré-

ho by sa mohlo preukázať, či dôkazy, v dispozícii obžaloby, vylúčené zo spisu, mohli znížiť trest alebo spochybníť rozsah jeho údajnej trestnej činnosti.

Mgr. Ivana Mičková
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Zdroje:

1. *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights. Right to respect for private and family life.* [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2017 [cit. 2018-04-13]. Dostupné na internete: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ENG.pdf

2. *Prípad Kvasnica proti Slovenskej republike.* [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2009 [cit. 2018-05-23]. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/europosky-sud-pre-lp/eslp-ecli/ECLI-CE-ECHR-2009-0609JUD007209401>

3. *Prípad Dragojević proti Chorvátsku.* [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2015 [cit. 2018-05-23]. Dostupné na internete: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150298>

4. *Prípad Matanović proti Chorvátsku.* [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2017 [cit. 2018-05-23]. Dostupné na internete: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172466>

5. *Information Note on the Court's case – law. No. 181* [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2015 [cit. 2018-05-23]. Dostupné na internete: https://www.echr.coe.int/Documents/CLIN_2015_01_181_ENG.pdf

6. *Information Note on the Court's case – law. No. 206* [online]. Štrasburg : Európsky

Článok 8 dohovoru

Použitie informačno-technických prostriedkov v judikatúre ESLP

súd pre ľudské práva, 2075 [cit. 2018-05-23]. Dostupné na internete: https://www.echr.coe.int/Documents/CLIN_2017_04_206_ENG.pdf

7. *Prípád Klass a ostatní proti Nemecku*. [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 1978 [cit. 2018-05-23]. Dostupné na internete: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57510>

8. *Prípád Kruslin proti Francúzsku*. [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 1990 [cit. 2018-05-23]. Dostupné na internete: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57626>

9. *Prípád Halfordová proti Spojenému kráľovstvu*. [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 1997 [cit. 2018-05-23]. Dostupné na internete: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58039>

10. *Prípád Weberová a Saravia proti Nemecku*. [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2006 [cit. 2018-05-23]. Dostupné na internete: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76586>

11. *Prípád Van Vondel proti Holandsku*. [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2008 [cit. 2018-05-23]. Dostupné na internete: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-82962>

12. *Prípád Roman Zakharov proti Rusku*. [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2015 [cit. 2018-05-23].

Dostupné na internete: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159324>

13. *Prípád Khan proti Nemecku*. [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2016 [cit. 2018-05-23]. Dostupné na internete: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-166853>

Agent provokatér

v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva

Boj proti organizovanému zločinu, korupcii, či drogovej trestnej činnosti je komplikovaný a zdĺhavý. Ich vyšetovanie býva náročné a častokrát sa nepodarí získať dostatok dôkazov na odsúdenie páchatel'ov. Jednou z možností je zapojenie agenta do vyšetovania. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj len ako „ESLP“) v rámci svojej rozhodovacej činnosti konštatoval, že použitie špeciálnych vyšetovacích metód, a teda i tajných agentov, samo o sebe nemusí viesť k porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie.¹ Konanie agenta však musí zodpovedať určitým štandardom, aby nevybočilo z medzí zákonnosti. Jasná obmedzenia a záruky odlišujú prípustný policajný postup od navedenia, resp. vyprovokovania spáchania trestného činu, ktorý je v rozpore s článkom 6 [Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd](#) (ďalej len „dohovor“). Verejný záujem totiž nemôže ospravedlniť použitie dôkazov získaných vyprovokovaním, trestné konanie by tak nebolo spravodlivé hneď od začiatku.²

ESLP vo svojej judikatúre vymedzil kritéria na určenie, či konanie agenta predstavovalo navádzanie na spáchanie trestného činu. Posudzovanie navádzania sa preto skladá z dvoch častí – materiálnej a procesnej. Materiálna zložka posudzovania spočíva v zistení, či konanie orgánov činných v trestnom konaní počas vyšetovania prekročilo hranicu činnosti tajného agenta. Inými slovami, či by došlo

k spáchaniu trestného činu aj bez ich zásahu. S ohľadom na procesnú zložku sa skúma, či a akým spôsobom sa súd vysporiadal s námietkou obvineného, že ho k spáchaniu trestného činu vyprovokovali.

ESLP v rámci svojej rozhodovacej činnosti pracuje s viacerými pojmami: navádzanie, agent provokatér, či policajná provokácia. Pod všetkými sa však rozumie činnosť agenta, ktorý sa neobmedzí na v zásade pasívne vyšetrenie trestnej činnosti, ale svojím aktívnym konaním podnieti spáchanie trestného činu.³

Všeobecné princípy, z ktorých sa pri posudzovaní navádzania na spáchanie trestného činu vychádza, ESLP detailne rozpracoval najmä v rozsudkoch:

- [Bannikova proti Rusku](#), sťažnosť č. 18757/06 (odseky 33-65)
- [Veselov a ďalší proti Rusku](#), sťažnosti č. 23200/10, 24009/07, 556/10 (odseky 88-94)
- [Nosko a Nefedov proti Rusku](#), sťažnosti č. 5753/09, 11789/10
- [Lagutin a ďalší proti Rusku](#), sťažnosti č. 19678/07, 52340/08, 6228/09 a ďalšie
- [Scholer proti Nemecku](#), sťažnosť č. 14212/10

V nasledujúcej časti článku rozoberieme postupne obe zložky navádzania, ktoré ESLP, a ktorými by sa mali zaoberať i vnútroštátne súdy. Jednotlivé závery sú zhrnutím aktuálnej judikatúry

súdu a sú prebraté priamo z jeho rozsudkov a rozhodnutí.

MATERIÁLNA ZLOŽKA POSUDZOVANIA POLICAJNEJ PROVOKÁCIE

Ak hlavný dôkaz pochádza z utajenej operácie, štátne orgány musia byť schopné preukázať, že pre nariadenie tajnej operácie mali dobré dôvody. To znamená, že musí existovať objektívne podozrenie, že sa sťažovateľ podieľa na páchaní trestnej činnosti alebo je náchylný spáchať trestný čin. Orgány činné v trestnom konaní by mali mať konkrétne a objektívne dôkazy, ktoré dokladajú, že sťažovateľ uskutočnil prvé kroky k spáchaniu trestného činu. ESLP pritom kladie dôraz na to, aby boli všetky informácie, na ktoré sa orgány odvolávajú, overiteľné. Existenciu predchádzajúcej protiprávnej činnosti alebo úmyslu môže napríklad preukázať skutočnosť, že:

- sťažovateľovi je známa aktuálna cena drogy;
- sťažovateľ je schopný zabezpečiť drogy alebo falšované peniaze v krátkom čase;
- sťažovateľ ochotne ponúkol tajnému agentovi falšované peniaze;
- sťažovateľ má z uzavretého obchodu peňažný zisk;
- kontraband sa nachádzal u podozrivého priamo doma;
- podozrivý mal pri sebe väčšie množstvo drog ale-

Agent provokatér

v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva

bo falšovaných peňazí, než to, ktoré si agent objednal;

- sťažovateľ predal drogy alebo falšované peniaze aj iným kupcom.

Na druhej strane však podľa súdu vnútroštátne orgány nemajú dobrý dôvod podozrievať osobu spravidla ak:

- nemá záznam v registri trestov; pričom predchádzajúci záznam v registri trestov sám o sebe nenažnačuje, že osoba pácha trestnú činnosť;
- nezačalo sa voči nej predbežné vyšetrenie;
- pre políciu bola dovtedy daná osoba neznáma;
- nič nenaznačuje tomu, že by bola náchylná spáchať trestný čin, až kým ju neoslovila polícia.

Orgány činné v trestnom konaní musia viesť vyšetrenie v zásade pasívnym spôsobom, bez nátlaku na sťažovateľa, aby trestný čin spáchal. V tejto súvislosti sú rozhodné dve skutočnosti: dôvody na zahájenie operácie a správanie vyšetrovacích orgánov. ESLP posudzuje, či agent len vykonával inštrukcie podozrivého alebo či aktívne a nevhodne ovplyvnil sled udalostí vo svoj prospech. Orgány nekonajú pasívne, ak:

- preberajú iniciatívu pri kontaktovaní podozrivého;
- obnovia ponuku, napriek počiatočnému odmietnutiu, čím prehovárajú podozrivého;
- neustále na podozrivého naliehajú;

- prisľúbia peňažný zisk;
- zvýšia cenu nad priemer;
- apelujú na súcit osoby spomenutím abstinenčných príznakov.

V neposlednom rade musí vnútroštátne právo ustanovovať jasný a predvídateľný postup nariadenia tajnej operácie, jej uskutočňovania a dohľadu nad ňou. ESLP v prípade tajných operácií považuje za najvhodnejší súdny dohľad, ale možno použiť aj iné formy kontroly, napr. dohľad prokurátora.

PROCESNÁ ZLOŽKA POSUDZOVANIA POLICAJNEJ PROVOKÁCIE

Ak obvinený namieta, že k spáchaniu trestného činu ho vyprovokovali a toto tvrdenie nie je zjavne neopodstatnené, vnútroštátne súdy sú povinné sa námietkou o navedení zaoberať. V konaní, v ktorom sa námietka preskúmava, sa uplatňuje zásada kontradiktórnosti. Národný súd sa musí s námietkou vysporiadať dôkladne a komplexne, pričom závery ku ktorý dospeje musia byť vo vzťahu k otázke navedenia presvedčivé.

Dôkazné bremeno spočíva na orgánoch činných v trestnom konaní, ktoré sú povinné preukázať, že k navedeniu nedošlo. Orgány si predmetnú povinnosť nebudú vedieť splniť, ak absenťuje formálne povolenie tajnej operácie a dohľad nad ňou. Podobná situácia nastane v prípade, ak sa operácia uskutočnila

na základe jednoduchého administratívneho rozhodnutia vydaného orgánom, ktorý potom operáciu vykonal.

Rozsah súdneho prieskumu musí, a to aj napriek priznaniu sa k spáchaniu trestného činu, zahŕňať:

- dôvody prečo bola tajná operácia zahájená;
- rozsah, akým sa polícia podieľala na spáchaní trestného činu;
- povahu prípadné vyprovokovania alebo nátlaku, ktorému podozrivý podrobili;
- a v prípade informátorov, ktorými sú súkromné osoby, či tieto nemali postranné úmysly.

Vo všeobecnosti ESLP zastáva názor, že ak pre utajenie alebo protichodné tvrdenia účastníkov konania (sťažovateľa a vlády) nedokáže rozhodnúť, či došlo k navedeniu na spáchanie trestného činu, rozhodujúce je preskúmanie procesnej zložky posudzovania policajnej provokácie vnútroštátnymi súdmi. Tajní agenti, či iné osoby, ktoré by mohli mať informácie o navádzaní, by sa vo všeobecnosti mali vypočúť pred súdom. Obvinený by mal mať možnosť klásť im otázky alebo by mal národný súd prinajmenšom podrobne odvodniť prečo odmietol výsluch uskutočniť.

Agent provokatér

v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva

V ďalšej časti prinášame stručné závery, ku ktorým Európsky súd pre ľudské práva v dvoch kľúčových rozsudkoch z oblasti navádzania na spáchanie trestného činu.

Teixeira de Castro proti Portugalsku

sťažnosť č. 25829/94
rozsudok z 9. júna 1998

V prípade Teixeira de Castro (v odseku 38 rozsudku) ESLP rozhodol, že dvaja policajti sa neobmedzili na „vyšetrenie trestnej činnosti pána Teixeiru de Castra v zásade pasívnym spôsobom, ale predstavovali taký vplyv, ktorý podnietil spáchanie predmetného trestného činu.“ Konštatoval, že ich konanie prekročilo činnosť tajného agenta, pretože podnietili spáchanie trestného činu a nič nenaznačovalo, že by bol bez ich zásahu spáchaný (odsek 39).

ESLP dospel k danému záveru s tým, že vyzdvihol niekoľko faktorov. A to najmä skutočnosť, že zásah dvoch policajtov nebol súčasťou protidrogovej operácie, ktorú nariadil a nad ktorou vykonával dohľad sudca a že sa nezдалo, že by vnútroštátne orgány mali dobrý dôvod podozrievať sťažovateľa z obchodovania s drogami. Nemal žiadny záznam v registri trestov a nič nenaznačovalo tomu, že by bol náchylný zaplietť sa do obchodovania s drogami až kým ho neoslovila polícia (odseky 37 a 38).

Konkrétnejšie, ESLP poznamenal, že neexistovalo objektívne podozrenie, že by bol sťažovateľ zapojený do nejakej trestnej činnosti. Neexistovali ani dôkazy, ktoré by podporili tvrdenie vlády, že sťažovateľ bol náchylný páchať trestnú činnosť. Práve naopak, polícia o ňom nevedela, a keď ho policajti požiadali o drogy, žiadne pri sebe nemal. Rovnako, bol schopný zabezpečiť ich iba prostredníctvom známeho, ktorý ich získal od dílera neznámej totožnosti. Hoci pán Teixeira de Castro bol teoreticky náchylný spáchať trestný čin, neexistovali objektívne dôkazy, ktoré by naznačili, že by inicioval trestný čin pred zákrokom polície. ESLP preto odmietol tvrdenie portugalskej vlády o rozdiel medzi vytvorením protiprávneho úmyslu, ktorý dovtedy neexistoval a odhalením skrytého existujúceho protiprávneho úmyslu.

Ramanauskas proti Litve

sťažnosť č. 25829/94
rozsudok veľkej komory z 5. februára 2008

Sťažovateľa, prokurátora, kontaktoval prostredníctvom známeho A. Z., ktorého do tej doby nepoznal. A. Z., policajt protikorupčnej jednotky, ho požiadal, aby za úplatok zaistil pre tretiu osobu oslobodenie spod obvinenia, čo sťažovateľ najskôr odmietol. Po opakovaných ponukách od A. Z. však nakoniec súhlasil.

ESLP uviedol, že vnútroštátne orgány nemôžu byť zbavené svojej zodpovednosti za činy policajtov iba na základe toho, že policajti jednali ako súkromné osoby, aj keď v skutočnosti plnili úlohy polície. Počiatočná fáza operácie sa odohrala bez existencie akéhokoľvek právneho rámca alebo súhlasu súdu. Naviac nedošlo k uspokojivému vysvetleniu osobného motívu A. Z. - prečo z vlastnej iniciatívy a bez upovedomenia nadriadených kontaktoval sťažovateľa. Preto sú vnútroštátne orgány v zmysle dohovoru zodpovedné za správanie A. Z. aj v dobe pred schválením operácie.

Čo sa týka posúdenia pasivity činnosti agentov: po prvé, neexistuje dôkaz, že by sťažovateľ predtým spáchal nejaký trestný čin, obzvlášť korupčný. Po druhé, ako vyplýva z nahrávok telefonických hovorov, všetky schôdzky sa odohrali z podnetu A. Z. Zdá sa preto, že sťažovateľa očividne podnietili spáchať trestný čin. Orgány teda nekonali pasívne.

Vnútroštátne súdy mali riadne preskúmať námietku sťažovateľa, že bol k trestnému činu vyprovokovaný. Konkrétne mali zistiť dôvody zahájenia operácie, rozsah zapojenia polície a povahu nátlaku, avšak neučinili tak.

ESLP preto dospel k záveru, že došlo k porušeniu článku 6 ods. 1 dohovoru.

Agent provokatér

v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva

ZOZNAM PRÍPADOV ZAOBERAJÚCICH SA PROBLEMATIKOU V CHRONOLOGICKOM PORADÍ

1. **Teixeira de Castro proti Portugalsku**, sťažnosť č. [25829/94](#) (9. jún 1998)
2. **Sequeira proti Portugalsku** (rozhodnutie), sťažnosť č. [73557/01](#) (6. máj 2003)
3. **Shannon proti Spojenému kráľovstvu**, sťažnosť č. [67537/01](#) (6. apríl 2004)
4. **Eurofincom proti Francúzsku** (rozhodnutie), sťažnosť č. [58753/00](#) (7. september 2004)
5. **Vanjan proti Rusku**, sťažnosť č. [53203/99](#) (15. december 2005)
6. **Khudobin proti Rusku**, sťažnosť č. [59696/00](#) (26. október 2006)
7. **V. proti Fínsku**, sťažnosť č. [40412/98](#) (24. apríl 2007)
8. **Ramanauskas proti Litve** [veľká komora], sťažnosť č. [74420/01](#) (5. február 2008)
9. **Malininas proti Litve**, sťažnosť č. [10071/04](#) (1. júl 2008)
10. **Miliniènè proti Lytve**, sťažnosť č. [74355/01](#) (24. jún 2008)
11. **Gorgievski proti Macedónsku** (rozhodnutie), sťažnosť č. [18002/02](#) (16. júl 2009)
12. **Bulfinsky proti Rumunsku**, sťažnosť č. [28823/04](#) (1. jún 2010)
13. **Bannikova proti Rusku**, sťažnosť č. [18757/06](#) (4. november 2010)
14. **Ali proti Rumunsku**, sťažnosť č. [20307/02](#) (9. november 2010)
15. **Lalas proti Litve**, sťažnosť č. [13109/04](#) (1. marec 2011)
16. **Veselov a ďalší proti Rusku**, sťažnosti č. [23200/10](#), 24009/07, 556/10 (2. október 2012)
17. **Baltiņš proti Lotyšsku**, sťažnosť č. [25282/07](#) (8. január 2013)
18. **Sepil proti Turecku** (rozhodnutie), sťažnosť č. [17711/07](#) (12. november 2013)
19. **Sandu proti Moldavsku** (rozhodnutie), sťažnosť č. [16463/08](#) (11. február 2014)
20. **Lagutin a ďalší proti Rusku**, sťažnosti č. [19678/07](#) (24. apríl 2014)
21. **Furcht proti Nemecku**, sťažnosť č. [54648/09](#) (23. október 2014)
22. **Nosko a Nefedov proti Rusku**, sťažnosti č. [5753/09](#), 11789/10 (30. október 2014)
23. **Scholer proti Nemecku**, sťažnosť č. [14212/10](#) (18. december 2014)
24. **Ciprian Vlăduț a Ioan Florin Pop proti Rumunsku**, sťažnosti č. [43490/07](#) (16. júl 2015)
25. **Pătrașcu proti Rumunsku**, sťažnosť č. [7600/09](#) (14. február 2017)
26. **Matanović proti Chorvátsku**, sťažnosť č. [2742/12](#) (4. júl 2017)
27. **Grba proti Chorvátsku**, sťažnosť č. [47074/12](#) (23. november 2017)
28. **Tchokhonelidze proti Gruzínsku**, sťažnosť č. [31536/07](#) (28. jún 2018)

Poznámky:

¹ Rozsudok veľkej komory vo veci [Ramanauskas proti Litve](#) zo dňa 5. februára 2008, sťažnosť č. 74420/01, odsek 51.

² Rozsudok vo veci [Teixeira de Castro proti Portugalsku](#) zo dňa 9. júna 1998, sťažnosť č. 25829/94, odsek 36.

³ Rozsudok vo veci [Teixeira de Castro proti Portugalsku](#) zo dňa 9. júna 1998, sťažnosť č. 25829/94, odsek 38.

Mgr. Barbara Babáková
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky